

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Marcela DAŇKOVÁ

**REGIONÁLNÍ IDENTITA OBYVATEL PELHŘIMOVSKA V KONTEXTU
REGIONÁLNÍ DEINSTITUCIONALIZACE**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. Miloslav ŠERÝ, Ph.D.

Olomouc 2018

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Bc. Marcela Daňková (R160108)

Studijní obor: Regionální geografie

Název práce: Regionální identita obyvatel Pelhřimovska v kontextu regionální deinstitutionalizace

Title of thesis: Regional identity of inhabitants of district Pelhřimov in a context of regional deinstitutionalisation

Vedoucí práce: Mgr. Miloslav Šerý, Ph.D.

Rozsah: 101 stran, 23 vázaných příloh

Abstrakt: Práce se zabývá regionální identitou obyvatel Pelhřimovska v závislosti na procesu deinstitutionalizace. V práci bude zjišťováno, jak obyvatelé Pelhřimovska vnímají změnu krajské hranice vytvořením nové krajské soustavy v roce 2000. Analýza vychází z dat získaných z dotazníkového šetření mezi obyvateli Pelhřimovska. Práce také obsahuje mentální mapy vyjadřující představu dotázaných o průběhu současné krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina.

Klíčová slova: Pelhřimovsko, region, regionální identita, deinstitutionalizace

Abstract: The diploma thesis deals with regional identity of inhabitants of district Pelhřimov, depending on the process of deinstitutionalization. The thesis will investigate how the inhabitants of district Pelhřimov perceive the change of regional border by creating a new regional system in 2000. The analysis is based on the data from a questionnaire survey carried out among the inhabitants of district Pelhřimov. The thesis also contains mental maps expressing the idea of the respondents

about the course of regional border between Jihočeský region
and Vysočina region

Keywords: Pelhřimov district, region, regional identity, deinstitutionalization

Tímto prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Miloslava Šerého, Ph.D., a také, že jsem veškerou použitou literaturu a zdroje uvedla v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne:

Podpis:

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Miloslavu Šerému, Ph.D. za vstřícný přístup, trpělivost, ochotu a cenné rady během zpracování této práce. Dále děkuji Mgr. Petru Šimáčkovi, Ph.D. za pomoc s vytvářením map.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Marcela DAŇKOVÁ**
Osobní číslo: **R160108**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Regionální identita obyvatel Pelhřimovska v kontextu
regionální deinstitucionalizace**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce bude zhodnotit vliv změny krajské hranice na regionální identitu obyvatel Pelhřimovska. Práce bude obsahovat charakteristiku zájmového území a vysvětlení funkce hranic v obecné rovině. Dále bude pozornost věnována vývoji administrativního členění. Těžištěm práce bude zhodnocení zmíněné krajské hranice na vědomí obyvatel Pelhřimovska. Pro vypracování bude využito dotazníkového šetření, analýzy mentálních map a rešerše odborné literatury.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání

Rozsah pracovní zprávy: 20 000 - 24 000 slov

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

CHROMÝ, Pavel, SEMIAN, Michal a KUČERA, Zdeněk. Regionální vědomí a regionální identita v Česku: Případová studie Českého ráje. *Geografie*. 2014, 119 (3), s. 259-277

NKISCHER, Richard. Variabilita európskej identity: Disparity v percepcii identity Európy na úrovni členských štátov Európskej únie. *Mezinárodné vzťahy*. 2015, 13 (3), s. 240-265. ISSN 1336-1562

NIKISCHER, Richard. Regionálne povedomie a identita regiónov na severnom Slovensku: Multimierková perspektiva. *Štúdie*. 2016, 1 (64), s. 8-31

PAASI, Anssi. Region and place: regional identity in question. *Progress in Human Geography*. 2003, 27 (4), s. 475-485

PAASI, Anssi. The region, identity, and power. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2011, 14, s. 9-16

PERLÍN, Radim, KUČEROVÁ Silvie a KUČERA, Zdeněk. Typologie venkovského prostoru Česka. *Geografie*. 2010, 115 (2), s. 161-187

RAAGMAA, Garri. Regional Identity in Regional Development and Planning. *European Planning Studies*. 2002, 10 (1), s. 55-75

RAIVO, Petri. The Finnish landscape and its meanings. *Fennia*. 2002, 180 (1-2), s. 89-98

VAINIKKA, Joni. The role of identity for regional actors and citizens in a splintered region: The case of Päijät-Häm, Finland. *Fennia*. 2013, 191 (1), s. 25-39. ISSN 1798-561

ZIMMERBAUER, Kaj. From Image to Identity: Building Regions by Place Promotion. *European Planning Studies*. 2011, 19 (2), 243-260

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Miloslav Šerý, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 29. listopadu 2016

Termín odevzdání diplomové práce: 10. dubna 2018

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 29. listopadu 2016

Obsah

1	Úvod	10
2	Rešerše literatury	11
3	Region	16
3.1	Institucionalizace regionu	17
3.2	Deinstitucionalizace regionu	18
4	Regionální identita	18
4.1	Regionální identita obyvatel	19
4.2	Identita regionu.....	21
5	Hranice	22
6	Percepce prostoru	23
6.1	Mentální mapa	24
7	Metody zpracování	27
7.1	Sběr dat a jejich základní zpracování	27
7.2	Statistická analýza dat	28
7.2.1	Nominální data	28
7.2.2	Ordinální data.....	30
7.2.3	Mentální mapa	31
8	Charakteristika zájmového území	32
8.1	Pelhřimovsko v kontextu vývoje administrativní struktury	33
9	Výsledky dotazníkového šetření	38
9.1	Preference kraje	39
9.2	Intenzita spjatosti s Jihočeským krajem a Krajem Vysočina	40
9.3	Intenzita spjatosti s kraji a preference kraje	42
9.3.1	Intenzita spjatosti s Jihočeským krajem a preference kraje.....	42
9.3.2	Intenzita spjatosti s Krajem Vysočina a preference kraje	43
9.4	Pohlaví respondentů.....	43
9.4.1	Pohlaví respondentů a preference kraje.....	43
9.4.2	Pohlaví respondentů a intenzita spjatosti s Jihočeským krajem	44
9.4.3	Pohlaví respondentů a intenzita spjatosti s Krajem Vysočina.....	45
9.5	Věk respondentů	45

9.5.1	Věk respondentů a preference kraje	46
9.5.2	Věk respondentů a intenzita spjatosti s Jihočeským krajem.....	48
9.5.3	Věk respondentů a intenzita spjatosti s Krajem Vysočina	48
9.6	Vzdělání respondentů.....	49
9.6.1	Vzdělání respondentů a preference kraje.....	50
9.6.2	Vzdělání respondentů a intenzita spjatosti s Jihočeským krajem	50
9.6.3	Vzdělání respondentů a intenzita spjatosti s Krajem Vysočina	51
9.7	Rodáctví respondentů.....	52
9.7.1	Rodáctví respondentů a preference kraje.....	53
9.7.2	Rodáctví respondentů a intenzita spjatosti s Jihočeským krajem	53
9.7.3	Rodáctví respondentů a intenzita spjatosti s Krajem Vysočina.....	54
9.8	Vznik Jihočeského kraje	54
9.8.1	Vznik Jihočeského kraje a preference kraje	56
9.8.2	Vznik Jihočeského kraje a intenzita spjatosti k němu	57
9.9	Vznik Kraje Vysočina	58
9.9.1	Vznik Kraje Vysočina a preference kraje	59
9.9.2	Vznik Kraje Vysočina a intenzita spjatosti k němu.....	60
9.10	Vrácení okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji.....	60
9.10.1	Vrácení okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji a preference kraje.....	61
9.10.2	Vrácení okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji a intenzita spjatosti k němu	63
9.10.3	Vrácení okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji a intenzita spjatosti ke Kraji Vysočina	63
10	Výsledky mentálních map	64
10.1	Mentální mapa všech respondentů.....	65
10.2	Mentální mapa podle pohlaví respondentů	67
10.3	Mentální mapa podle věku respondentů	67
10.4	Mentální mapa podle vzdělání respondentů	69
10.5	Mentální mapa podle rodáctví respondentů	70
10.6	Mentální mapa podle preference kraje respondentů	71
11	Diskuse.....	72
12	Závěr	75
13	Summary.....	78
14	Seznam použité literatury a internetových zdrojů	79
14.1	Literatura.....	79

14.2 Internetové zdroje.....	83
Seznam příloh.....	84

1 Úvod

Před 18 lety prošla naše země výraznou administrativní změnou. Změnou, kterou něco nového začalo, ale také něco skončilo. Přinesla vznik vyšších územních samosprávných celků v podobě nových krajů s novými správními centry. Kraje jsou ale velice rozdílné a odlišují se od sebe ve velikosti území, počtu obyvatel, ekonomické vyspělosti i pracovními příležitostmi a zároveň nerespektují hranice historických zemí. Problematika nového krajského členění zasáhla i oblast Pelhřimovska. Jeho obyvatelé vždy spadali pod správu Jihočeského kraje, patřili mezi Jihočechy. Poté, co se stali součástí zcela nového a v mnoha ohledech nesourodého kraje, mohlo dojít k zpřetrhání vazeb k Jihočeskému kraji. Na druhou stranu je ale důležité podotknout, že administrativní změna nemusela nutně změnit cítění sounáležitosti s Jihočeským krajem. I v dnešní době se někteří obyvatelé Pelhřimovska mohou stále považovat za Jihočechy a k Jihočeskému kraji mají mnohem větší vztah než ke Kraji Vysočina. Právě Kraj Vysočina je často považován za specifické území. Je to dáno jednak přírodními podmínkami a nižší hustotou zalidnění, ale také faktem, že kraj byl vytvořen uměle a jeho obyvatelé mnohdy stále tíhnou k bývalým krajům, a to k Jihočeskému, Východočeskému a Jihomoravskému kraji. I to je možný důvod, proč se někteří lidé možná stále nedokážou ztotožnit s Krajem Vysočina. S krajem rozkládajícím se na území dvou historických zemí Čech a Moravy, jenž se v mapě objevil vůbec poprvé v historii.

Od 90. let minulého století prochází naše společnost transformačními procesy, které se dotkly téměř všech oblastí života. Výrazné změny nezasáhly pouze hospodářství. V posledních letech lze hovořit také o transformaci hodnot obyvatel k území. Velmi důležitý je vztah k dané lokalitě, snaha o zachování krajiny a také potřeba někam patřit (Chromý, Semian a Kučera, 2014). Díky tomu je pozornost ve velké míře věnována i periferním oblastem a vnitřním periferiím. Ty jsou sice řazeny mezi problémové nebo jinak specifické oblasti venkovského charakteru, ale zároveň se jedná o lokality se zachovalou přírodou (Havlíček, Chromý a Jančák, 2008).

Hlavním cílem práce bude zhodnotit vliv změny krajské hranice na regionální identitu obyvatel Správního obvodu obce s rozšířenou působností (dále jen SO ORP) Pelhřimov. Důvodem výběru daného tématu je jeho neexistující zpracování a také

možnost poznat vnímání krajské změny jeho obyvateli. Předkládaná kvalifikační práce se bude snažit nalézt odpovědi na několik výzkumných otázek, jež jsou seskupené do třech okruhů.

- 1) Mělo by být Pelhřimovsko dle jeho obyvatel součástí Kraje Vysočina nebo Jihočeského kraje a jak moc jsou jeho obyvatelé s těmito kraji spjati? Nedošlo k zpretrhání vazeb obyvatel k Jihočeskému kraji? Měl by být okres Pelhřimov navrácen zpět k Jihočeskému kraji?
- 2) Existuje významný rozdíl v postoji k dané problematice v závislosti na pohlaví, věku, vzdělání a na bydlišti dotázaných?
- 3) Jaký je průběh současné krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina ve vědomí obyvatel Pelhřimovska? Vnímají stále silně krajskou hranici z roku 1960?

Práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. V rámci teoretické části se nejprve zaměříme na rešerši odborné literatury, v rámci níž budou představeny základní publikace a články využité pro napsání této kvalifikační práce. Následně se budeme podrobněji věnovat otázce regionu, regionální identity, percepce prostoru a mentálních map. Dále se zaměříme na charakteristiku oblasti a vývoj administrativního členění s ohledem na oblast Pelhřimovska. V následující kapitole budou popsány metody, jež byly využity během tvorby kvalifikační práce. Dále již bude následovat praktická část, kde budou představeny výsledky, za nimiž se v rámci diskuze pokusíme zhodnotit hlavní poznatky s dalšími pracemi na podobné téma. Pro vypracování bude využito dotazníkového šetření a analýzy mentálních map.

2 Rešerše literatury

Vybrané články a publikace, které byly oporou pro napsání kvalifikační práce, nevysvětlují pouze danou problematiku teoreticky. Některé z nich, především odborné články o regionální identitě, obsahují také případové studie, z nichž je mnohdy patrná podobnost se zájmovou oblastí Pelhřimovska. A to nejen v oblasti administrativní změny, ale i s důrazem na význam krajiny v daném území.

Otázkou regionální identity se v českém prostředí zabývá nevelké množství autorů. Do jisté míry to může být způsobeno rostoucím zájmem o tuto tematiku až v posledních desetiletích. Nicméně mezi zástupce bez pochyb patří Chromý, Semian a Kučera (2014), kteří publikovali odborný článek *Regionální vědomí a regionální identita v Česku: případová studie Českého ráje*. V něm se zabývají, jak intenzivní sounáležitost mají k této oblasti jeho obyvatelé a návštěvníci. Pozornost zaměřili na samotný název lokality, symboly a na postoj k místním institucím. Součástí výzkumu byla i možnost zakreslit vymezení Českého ráje do mapového podkladu. Chromý a Šifta (2014) se ve svém dalším článku *Symboly a identita regionu: analýza vnímání přírodních symbolů oblastí s intenzivně přeměněnou krajinou v Česku* věnovali otázce tvorby identity u obyvatel žijících v Severozápadních Čechách. Autoři vycházejí z předpokladu, že vzhled krajiny, jež byla v této lokalitě během 20. století silně narušena, se může významně podílet jak na budování identity, tak na tvorbě vnějšího obrazu, který si vytváří lidé žijící vně daný region. Článek také pojednává o vnímání zájmové oblasti jinými obyvateli České republiky. Jako další článek můžeme uvést *Kulturněgeografické aspekty rozvoje příhraničních periferií: analýza vybraných složek územní identity obyvatelstva Sušicka* od Chromého a Skály (2010). Pojednává o procesu polarizace prostoru, formování identity a rozvoji periferií. Jak z názvu vyplývá, jedná se o případovou studii zaměřenou na oblast Sušicka, v níž autoři věnovali pozornost také otázce stereotypů a dále hodnocení percepce, specifík a odlišností daného území. Článek je v mnoha ohledech podobný zájmové oblasti Pelhřimovska, jakožto vnitřní periferii České republiky (Musil, Müller, 2008), a to zejména s ohledem na dopravní odlehlost, špatný stav infrastruktury a přírodní podmínky. Mezi další české autory věnující se regionu a regionální identitě patří také Siwek a Bogdová. V roce 2007 společně publikovali článek *České kulturně-historické regiony ve vědomí svých obyvatel*. V jeho první části shrnuli poznatky ohledně mentální mapy českého Slezska z roku 2000. Druhá část pojednává na základě výzkumu mentálních map z roku 2003 o vnímání kulturně-historických regionů Čech, Moravy a Slezska.

Dále se zaměříme na prostředí Slovenska, v němž nelze opomenout Nikischera (2016). Ve svém článku *Regionálne povedomie a identita regiónov na severnom Slovensku: multimierková perspektiva* se zaměřil na devět tradičních regionů Žilinského a Prešovského kraje. Jak samotný název článku napovídá, ve výzkumu se autor dotkl

nejenom lokální identity, ale také subnárodní, národní a evropské. Posledním zmíněným typem identity se zabývá i v dalším článku *Variabilita európskej identity: disparity v percepci identity Európy na úrovni členských štátov Európskej únie* (2015). Tuto práci lze zařadit mezi neobyčejná díla, jelikož, jak uvádí sám autor, analýza evropské identity se neobjevuje příliš často. A to i přesto, že se tato tematika v posledních letech dostává do popředí.

Pokud opustíme prostor České republiky a Slovenska, zjistíme, že v mnohem větší míře se problematice regionální identity věnují autoři hlavně ze zemí severní Evropy, a to z Finska a Estonska. Klíčovou záležitostí se stal článek finského autora Paasiho (1986) *The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity*. Jedná se o základní koncept regionální identity, z něhož vycházela většina autorů řešící tuto záležitost. Zabývá se v něm také formováním regionu a jeho vývojem. Ve svém dalším článku *Region and place: regional identity in question* (2003) se autor dotýká problematiky složitosti a mnohovýznamnosti pojmu identita a hlavní důraz klade právě na regionální identitu. Tím, jak je regionální identita v současnosti využívána v regionálním plánování a jak je propojena s mobilitou občanů, se autor zabývá v článku *The region, identity and power* (2011).

Mezi další významné finské autory náleží Vainikka. V roce 2012 publikoval článek *Narrative claims on regions: prospecting for spatial identities among social movements in Finland*, v němž upozorňuje na skutečnost, že Finsko prošlo v posledních letech výraznou restrukturalizací regionálního systému, a proto je tematika regionální identity často diskutovanou záležitostí. Článek pojednává o prostorovém připoutání občanů a smysluplnosti regionální identity v každodenním životě. Ve svém výzkumu se zaměřil na proces nahrazování tradičních krajů provinciemi a na posílení jejich strategického významu navzdory dlouhodobému odporu mezi lidmi, přičemž k této analýze byly vybrány čtyři finské provincie. Jmenovat můžeme i jeho další článek *The role of identity for regional actors and citizens in a splintered region: The case study of Päijät-Häme, Finland* (Vainikka, 2013). V něm se opět zabývá problematikou zavedení provincií, jejich nejednoznačností a vzdáleností pro obyčejné lidi. Ve vybrané provincii Päijät-Häme zaměřil výzkum na údajnou neexistující vnitřní soudržnost na provinční

úrovni. Věnuje se i otázce regionálních aktérů majících klíčový vliv na vytváření provincií a regionálních obrazů o identitě.

Dalším finským geografem, který se zabývá obdobnou problematikou jako tato kvalifikační práce, Zimmerbauer, jehož některé práce se kromě regionální identity ve větší míře věnují i vývoji regionu, tedy jeho institucionalizaci a deinstitucionalizaci. Jednou z takových prací je i vydaný článek *Resistance to the deinstitutionalization of a region: Borders, identity nad activism in a municipality merger* (Zimmerbauer, Suutari a Saartenoja, 2012). Jedná se o případovou studii ohledně sloučení dvou finských obcí. Upozorňuje v ní na skutečnost, že během integrace regionů zastávají důležitou funkci staré regiony. Jejich hranice již sice neexistuje, může ale posílit proces identifikace. Slučováním obcí ve Finsku se zabývá i v článku *When old and new regionalism collide: Deinstitutionalization of regions and resistance in municipality amalgamations* (Zimmerbauer a Paasi, 2013). Vyzdvihován je zde proces tzv. amalgamace, tedy formy deinstitucionalizace, kdy je původní region překryt nově institucionalizovaným regionem. Může to být za účelem vytvoření větší regionální jednotky nebo ke zvýšení konkurenceschopnosti regionu. Autoři se dále zmiňují o formování odporu a aktivismu, které jsou často vyvolány deinstitucionaliací. A právě zde vidíme podobnost s Pelhřimovskem, které bylo překryto nově vzniklým krajem, a to navzdory nesouhlasu jeho obyvatel. Problematikou institucionalizací regionů pojednává také článek *From Image to Identity: Building Region by Place Promotion* (Zimmerbauer, 2011). Zabývá se vzniklými regiony na prostorové úrovni mezi obcemi a provinciemi, tzv. subregiony a jejich propagací.

Finský geograf Raivo (2002) se ve svém článku *The Finnish landscape and its meanings* nevěnuje identitě na regionální úrovni, ale na úrovni národní. Pro její budování zdůrazňuje důležitost krajiny. Regiony se sice v čase vyvíjí, krajina ale přetrvává a je součástí národní kultury. Opět je důležité upozornit na podobnost s Pelhřimovskem. Krajina je v dnešní době mezi lidmi považována za jeden ze symbolů Kraje Vysočina. Zároveň představuje důvod, proč jsou lidé hrdí být součástí tohoto kraje a proč se s ním ztotožňují.

Autorem článku *Regional Identity in Regional Development nad Planning* je estonský geograf Raagmaa (2002). Stejně jako předchozí díla, se i toto zabývá

problematikou regionální identity, přičemž jeho hlavním cílem je rozšířit již zmíněný koncept od Paasiho (1986).

V rámci oblasti vnímání prostoru a mentálních map se mezi důležité publikace řadí *Percepce geografického prostoru*, jejímž autorem je Siwek (2011). V díle se nejprve zaměřuje na otázku prostoru, jeho definici, vnímání i využívání, přičemž neopomíjí ani záležitost psychologické podmíněnosti. Pro nás je ovšem podstatnou částí kapitola, jež se zabývá mentálními mapami, neboli subjektivně vnímaným prostorem. Zde se zaobírá jejich dělením, využitím a také dosavadním výzkumem v rámci České republiky, případně bývalého Československa. Konkrétnějšímu území se věnuje ve své další knize *Vědomí slezské identity v mentální mapě* (2000), kterou publikoval společně s Kaňokem. Pokud hovoříme o českém prostoru, nelze opomenout autory Hynka a Hynkovou, kteří se ve svých pracích zaměřili na oblast Boskovic a Brna. Jedná se o článek *Prostorová percepce životního prostředí města Boskovice a okolí ve výchově k péči o životní prostředí* (1979) a dále *Percepce prostředí a mentální mapy ve výchově k péči o životní prostředí* (1980). S nimi se stali průkopníky dané tematiky v tehdejší československém prostředí.

Ze zahraničních autorů lze jmenovat čínsko-amerického geografa Tuana (1975) a jeho článek *Images and mental maps*. Zmiňuje zde pět základních využití mentálních map v běžném životě, hovoří také o důležitosti pozornosti. Ve větší míře se ale zaměřuje na tzv. schémata, která jsou podle jeho názoru při výzkumu prostorových schopností důležitější než samotné mentální mapy a obrazy.

Jestliže se zaměříme na vývoj administrativního členění, byla jako hlavní zdroj využita publikace *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost* (Hledíková, Janák a Dobeš, 2007). Díky ní můžeme sledovat změny v oblasti politické, finanční i soudní správě, státní správě a později i samosprávě od středověku až po situaci po roce 1989. O stejné tematice pojednává i dílo od Kocícha (1997) *Vývoj veřejné správy v českých zemích do roku 1960*.

V rámci problematiky hranic tvořili hlavní oporu zahraniční autoři. Jako prvního jmenujme Kolossova (2005) a jeho odborný článek *Border Studies: Changing Perspectives and Theoretical Approaches*. Autor v něm věnuje velkou pozornost kulturní hranici a také procesu globalizace a jeho vlivu na funkci hranic. Hranici jakožto sociálním konstruktem se dále zabývá Paasi (1999) ve svém díle *Boundaries as social*

processes: territoriality in world of flows. Zmiňuje se o vztahu mezi hranicemi a identitou obyvatel a také o vytváření konceptu „My“ a „Oni“. Hranicím se autor věnuje i ve svém dalším článku *Geopolitics Generations and the 'Development' of Border Studies* (2005). O hranicích hovoří jako o konkrétních jevech a zaměřuje se na jejich funkce a vlastnosti. Také upozorňuje na interdisciplinární oblast hranic, kterým se v dnešní době věnuje mnoho vědních oborů.

3 Region

Region náleží mezi základní koncepty geografie, který postupně převzalo mnoho vědních oborů a jehož pojetí se během historie měnilo. S pojmem region se setkáváme již v období antiky, nicméně větší pozornosti se problematice regionu dostalo na počátku 19. století. Začal se rozvíjet názor, že regiony dohromady tvoří svět a jsou vždy ovládnány panovníkem. Je důležité zmínit skutečnost, že v této době docházelo především k popisu nově objevených regionů, včetně jejich obyvatel. Teprve v průběhu 19. století se na region začalo nahlížet jiným způsobem. Stalo se tak zejména díky společenským změnám na území Evropy. Do popředí se dostalo deterministické hodnocení regionu, které říká, že sociální nebo ekonomické podmínky regionu jsou určeny podmínkami přírodními (Toušek, 2008). V následujícím století došlo k odklonění od deterministického pojetí, jelikož se na region začalo hledět jako na produkt vzájemného působení fyzickogeografických a sociálněgeografických charakteristik. Toto pojetí regionu označujeme jako posibilistické (Bašovský a Lauko, 1990). V průběhu 20. století se objevuje kritika propojování přírody se společností a názor, že zmíněné složky jsou na sobě nezávislé, proto se setkáváme s indeterministickým pojetím regionu (Toušek, 2008).

V současné době se na region hledí jako na nesourodý objekt s přírodními i společenskými odlišnostmi. Můžeme ho označit jako prostorovou jednotku, která je výsledkem územní diferenciacie geografické sféry. Region můžeme pojmut dvěma způsoby. První z nich ho chápe jako logickou konstrukci, druhý způsob považuje region za sociální konstrukt, jenž bude v práci dále rozvíjen (Klapka in Toušek, 2008).

Jako o sociální konstrukci ohraničující sociální vztahy se o regionu začíná mluvit od 80. let minulého století. Při jeho hodnocení nabývá na významu využívání

subjektivních faktorů, sociokulturních podmínek a především historický vývoj území (Chromý, Semian a Kučera, 2014). Siwek a Bogdová (2007) připomínají, že subjektivní faktory se více využívají v rámci hodnocení sociálněgeografických regionů. Regiony jako sociální konstrukt jsou podle Paasiho (2011) historicky a prostorově podmíněné a mluví se o nich v různých prostorových měřítkách. Nikischer (2016) na tuto myšlenku navazuje tvrzením, že při výzkumu je důležité dívat se na regiony multiměřítkově. Regionem lze podle jeho názoru nazvat každou sociální jednotku v prostoru zahrnující mnoho provázaných dimenzí. Mezi nejdůležitější rysy regionu náleží regionální identita obyvatel (vědomí) a identita regionu (Paasi, 1986), které budou podrobněji popsány dále. Nikischer (2016) poukazuje na vzájemné působení těchto dvou faktorů, díky nimž dochází k osamostatňování nebo naopak slučování územních jednotek a transformaci jejich názvů. Regiony jsou podle něj produktem vzájemného působení těchto dvou dimenzí. Region se v čase neustále vyvíjí, má svoji životnost a mění se jeho společenský význam (Paasi, 1986). Tento vývoj lze označit jako institucionalizaci a deinstitutionalizaci regionu, jež jsou zakotveny v širších ekonomických, politických a kulturních procesech (Paasi a Zimmerbauer, 2013).

3.1 Institucionalizace regionu

Tímto procesem se rozumí formování a tvorba prostředí. Ve většině případů je projevem politických a ekonomických postupů (Zimmerbauer, 2011). Sociální konstrukt vzniká pomocí třech navzájem se prolínajících a doplňujících pilířů. Pomocí územního, symbolického a institucionálního tvaru dochází k vytvoření jednoznačně identifikovatelného regionu od okolního prostoru. Územním tvarem získává daná oblast hranice a stává se prostorovou jednotkou. Symbolický tvar je tvořen hmotnými i nehmotnými prvky, lidmi, tradicemi nebo životním stylem lokality, přičemž za nejdůležitější symbol je považován samotný název regionu. Symboly přitom mohou nabývat různého významu podle velikosti prostorové jednotky. Institucionální tvar zahrnuje nejenom formální organizace, ale i ty neformální v podobě vztahů a způsobů chování. Právě institucionální tvar je rozhodujícím prvkem při tvorbě regionu a odráží se v regionálním plánování, správě nebo v sociální politice. Dále můžeme rozlišit i čtvrtý tvar, kterým vzniká vědomí obyvatel a region se stává součástí regionálního

systemu (Paasi, 1986). Zimmerbauer (2011) do této fáze zahrnuje také jedinečnost a stabilní postavení regionu. Vnímání regiony se ale dle autorova názoru může u jednotlivců výrazně lišit podle pohlaví, náboženství i věku. Je důležité podotknout, že regiony jsou institucionalizovány pouze do té doby, dokud v ně lidé věří a dokud zastávají důležitou roli ve správě. Jak uvádí Raagmaa (2002), po dosažení institucionalizace lze rozlišit dvě možnosti dalšího rozvoje regionu. První způsob zahrnuje jeho průběžnou obnovu, jež podle autora obsahuje fyzické změny území, tedy krajiny a životního prostředí, dále mění se symboly, životní styl i instituce. Druhým způsobem rozvoje regionu je jeho deinstitucionalizace.

3.2 Deinstitucionalizace regionu

Deinstitucionalizací ztrácí region svůj status, ukotvení ve společnosti a význam. Postupně splyne s okolními lokalitami, rozpadne se na menší části nebo zcela zanikne. Může to být důsledkem války nebo územně-správních změn (Paasi, 2011; Raagmaa, 2002). Dle autorů již není uznávaným samostatným subjektem, ale stává se součástí jiného administrativního členění. Během tohoto procesu region postupně ztrácí prvky institucionalizace. Některé z nich, především symbolické, mohou být ale ve společnosti ukotveny ještě dlouho po jeho zániku (Zimmerbauer, Suutari a Saartenoja, 2012). Lze tedy konstatovat, že počátek i konec regionu je ovlivněn stále trvajícím regionální transformací (Raagmaa, 2002). V případě, že je deinstitucionalizace vynucený proces regionálními orgány proti vůli obyvatel, může mezi lidmi regionu vyvolat odpor, o němž pojednává Paasi a Zimmerbauer (2013). Je výsledkem strachu ze ztráty služeb, autonomie nebo emoční identity.

4 Regionální identita

Jak již bylo napsáno výše, od začátku 80. let minulého století se region jako sociální konstrukt dostává do popředí výzkumu. To samé je možné konstatovat i o regionální identitě. Zájem o ní je navíc umocněn stále rostoucí globalizací společnosti. A proto pojmy jako dědictví, kořeny, minulost a potřeba někam patřit nabývají v dnešní době na intenzitě (Paasi, 2011). Jak upozorňuje Nikischer (2016),

termín identita je mnohovýznamový a je složen z několika dílčích konceptů, přičemž za klíčové lze považovat regionální identitu obyvatel (vědomí) a identitu regionu.

4.1 Regionální identita obyvatel

Regionální identita obyvatel, tedy vztah obyvatel k regionu (Nikischer, 2016) a citění sounáležitosti s územím, je klíčová pro existenci regionu (Zich, 2003). Jedná se o silně emoční fenomén a připoutanost k danému regionu, přičemž často tento stav nelze vyjádřit slovy (Paasi a Zimmerbauer, 2013). Při jejím výzkumu se často setkáváme s vyzdihováním zvláštností a zajímavostí. Lze tedy hledat podobnosti nebo odlišnosti lokalit (Chromý, Semian a Kučera, 2014). Jak Raagmaa (2002) dodává, regionální identita obyvatel může být vystižena od komplexu méněcennosti, přes regionální pýchu až po smysl vlastnictví a záměrný důraz na regionální zvláštnosti. Získávána je po dovršení institucionalizace regionu. Autor ji označuje jako výsledek vzájemného působení společnosti, prostoru a vzpomínek obyvatel. Regionální identita obyvatel se dá také vyložit jako společenský proces a nástroj uplatňovaný v regionálním plánování (Raagmaa, 2002). Podle Paasiho (2003) vzniká spojením kulturně-politických a ekonomických aspektů. Stejně jako regiony, tak i regionální identita obyvatel se v čase neustále vyvíjí, je historicky a prostorově podmíněná a vyskytuje se ve všech prostorových měřítkách.

Dle Nikischera (2016) se regionální identita obyvatel dělí na individuální a kolektivní. Individuální identitou se rozumí náš vztah k více prostorovým jednotkám najednou. Může jít třeba o městskou čtvrť, obec nebo stát. Druhá z nich označuje identifikaci obyvatel k institucionalizovaným jednotkám, přičemž v závislosti na velikosti regionu lze hovořit o identitě lokální, národní a evropské. K této problematice se vyjadřuje i Vainikka (2012), podle jehož názoru patří mezi prostředky kolektivní identity prvky symbolické krajiny. Ty se dlouhodobě podílejí na vzniku identity a jedná se o mořské scenérie, lesy, pobřeží, městské prostředí nebo kopce a vysočiny. O dalším dělení regionální identity obyvatel hovoří Castells (1997). V první řadě se jedná o identitu legitimizující, jež je formována organizacemi a institucemi. Dále se zmiňuje o identitě odporu vytvářející nejrůznější protestní skupiny. Poslední typ autor nazývá jako novou identitu související se sociálními strukturami.

Regionální identita obyvatel je tvořena několika prvky, a to kognitivním, afektivním a instrumentálním (Zimmerbauer, Suutari a Saarnenoja, 2012). Kognitivní složka považuje charakteristiky regionu za všeobecně známé mezi lidmi, afektivní složka upozorňuje na emocionální vazby mezi lidmi a regionem a poslední prvek, instrumentální, označuje území k použití pro mobilizaci. Autoři se domnívají, že regionální identita obyvatel je nejvíce zřetelná a posílená během procesu deinstitucionalizace. Dle jejich názoru je navíc v některých případech opožděna oproti výsledkům regionální restrukturalizace, obyvatelstvo se tudíž stále cítí připoutáno k regionu, jenž už nemusí existovat. Tato situace může být způsobena faktem, že regionální identita obyvatel, jakožto emoční identifikace, není tolik pružná (Paasi a Zimmerbauer, 2013). Cítění neustálé sounáležitosti k již zaniklému regionu nepovažuje Vainikka (2012) v žádném případě za chybu. Domnívá se, že lidé mají právo jak na novou, tak i na starou prostorovou identitu. Paasi a Zimmerbauer (2013) se ale na tuto skutečnost dívají s větší opatrností. Pokud se lidé nedokáží ztotožnit s nově vytvořeným regionem, vnímají ho jako „vzdálený“ a mohou zůstat pasivní v záležitosti podílení se na jeho dalším rozvoji. Problematika regionální identity obyvatel dle jejich mínění zastává důležité postavení v otázce tvorby regionů. Může totiž výrazně podporovat nebo naopak bránit jejich realizaci. Autoři dále připomínají, že intenzita regionální identity obyvatel by neměla být příliš slabá, ani příliš silná. První z nich způsobuje nezájem obyvatelstva o daný region a jeho rozvoj, druhá brání změnám v regionální struktuře.

Jak již bylo zmíněno, regionální identita obyvatel se vyskytuje ve všech prostorových úrovních. Zimmerbauer (2011) uvádí, že právě velikost dané sociální jednotky může ovlivnit vznik identity obyvatelstva. Mezi důležité faktory u menších regionů patří zkušenosti s místem a jeho každodenní sdílení a také společenské vztahy. Naopak u větších prostorových jednotek zastávají důležitou úlohu symboly. Dle autora můžeme tedy mluvit o místní a symbolické identitě obyvatel.

Další pohled na problematiku regionální identity obyvatel přináší už výše zmíněný Vainikka (2012). Domnívá se, že v dnešní době jsou lidé jen ojediněle vázáni pouze k jednomu místu, a proto je jejich identita silně ovlivňována mobilitou. Může to být způsobeno častým stěhováním za prací nebo studiem, jedinci mají vytvořený vztah k několika lokalitám a jsou více adaptibilní. I přes to je ale pro vytváření regionální

identity nejpodstatnější vztah k místu, kde lidé strávili dětství. Také vyzdvihuje význam znalosti původu nebo historie rodiny, podle níž se identifikují s regionem především starší generace. Autor také hovoří o volné a usazené identitě, které se liší dle věku obyvatel, délkou jejich pobytu v dané lokalitě a v současnosti i využíváním sociálních sítí. Ty mohou výrazně zpomalit vytváření identity jedince v novém regionu.

K dané tematice se vyjadřuje také Chromý a Skála (2010), kteří rozlišují regionální identitu obyvatel center a periferií. První z nich bývá více stabilní v čase, a to díky prosperitě a ekonomické úspěšnosti těchto regionů. Oproti tomu regionální identita obyvatel periferií se často generačně odlišuje, což je ve většině případů způsobeno administrativní změnou území. Její formování může probíhat pozitivně nebo negativně, přičemž negativní postoj k periferním regionům může prohlubovat jejich zaostalost a pasivitu obyvatel k jejich rozvoji, zatímco pozitivní přístup naopak podporuje jejich rozvoj. Autoři se, stejně jako Vainikka (2012), dále domnívají, že regionální identita obyvatel se mění u jedinců, kteří častým cestováním za prací nebo studiem vytvářejí vazby na jiná místa.

4.2 Identita regionu

Druhou klíčovou složkou regionální identity je tedy identita regionu. Pod tímto termínem se rozumí přírodní a kulturní prvky regionu, které slouží pro jeho odlišení a zároveň vyjadřují jeho jedinečnost (Paasi, 1986), o což se v praxi často snaží politici nebo kulturní aktivisté pomocí marketingu a správy (Paasi, 2011). Identitu regionu určuje dle autora image (obraz), přičemž v literatuře se rozlišuje image zevnitř a zvenku. První z nich poskytuje obraz regionu v očích lidí žijících uvnitř něho, zatímco image zvenku přináší obraz, jak je region vnímám obyvateli za svými hranicemi. Chromý a Skála (2010) se vnějším přístupem k regionům zabývali hlouběji především s ohledem na periferní regiony. Podle nich k nim můžeme rozlišit přístup pozitivní, negativní a indiferentní. Pozitivní přístup zahrnuje podporu periferních oblastí, mezi negativní patří odvrácení se od těchto regionů a indiferentním přístupem se rozumí nezáměr o obyvatele periferií a jejich problémy. Jak uvádí Zimmerbauer (2011), s touto problematikou úzce souvisí i koncept „My“ a „Oni“, jenž je samotnou podstatou regionální identity i jeho obrazu. I on se snaží odlišit region od okolního prostoru

především pomocí symbolické diferenciaci. Image regionu se do určité míry může podílet i na jeho institucionalizaci, a to především tehdy, pokud tento proces probíhá pomocí propagace zaměřené na obyvatele žijící mimo daný region. Díky tomu lze následně rozlišit exogenní a endogenní identitu regionu. A právě exogenní, neboli vnější identita regionu, je dle Siweka a Bogdové (2007) často podobná objektivní realitě.

5 Hranice

Problematika hranic je jedním z hlavních konceptů geografie, jelikož rozděluje geografický prostor a podmiňuje jeho uspořádání (Halás, 2002). Podle autora se jedná o rychle se rozvíjející fenomén, jehož chápání se v průběhu historie měnilo. Kolossov (2005) hovoří o skutečnosti, že otázka hranic je stará jako lidstvo samo. Hranice byly vždy brány jako nástroj moci pro vymezení území. Postupem času, konkrétně od poloviny 19. století, dochází k posílení významu hranic kulturních a společenských. Přes veškerý vývoj je možné konstatovat, že hranice jsou součástí každodenního života a přispívají k udržení řádu ve společnosti (Paasi, 1999). S otázkou hranic úzce souvisí problematika stále narůstající globalizace, přičemž názory jejího vlivu na funkce hranic se různí. Halás (2002) se domnívá, že zvyšující se globalizací dochází ke snižování významu hranic. Oproti tomu Kolossov (2005) zdůrazňuje, že proces globalizace společnosti může vyvolat obrannou reakci, čímž dochází k posílení regionální identity a tudíž i funkce hranic.

Otázka hranic byla vždy doménou politických geografů, kteří ji považovali za pevný a stabilní konstrukt, přičemž ke změnám jejího průběhu docházelo pouze po ukončení konfliktu (Paasi, 2005; Paasi 1999). V současné době se tato tematika dostává také do popředí ekonomických, kulturních i regionálních geografů. A právě vzhledem k zaměření této kvalifikační práce naši pozornost poutají především kulturní hranice, jež dle Kolossova (2005) vymezují oblasti se stejnou identitou, které samozřejmě nemusí odpovídat skutečným hranicím. Autor dále hovoří o tom, že kulturní hranice se může změnit na hranici formální, která je nositelem suverenity území a integrace obyvatel. Stejně jako o regionu, tak i o hranici můžeme hovořit jako o sociálním konstraktu, který je tvořen několika vrstvami, a to vrstvou kulturní, politickou,

ekonomickou i sociální (Zimmerbauer, Suutari a Saarnenoja, 2012). O hranici jakožto o sociálním konstruktů pojednává také Paasi (1999). Domnívá se, že hranice představují symboly a instituce, jež rozdělují sociální skupiny. Dále hovoří o tom, že identity je dosaženo prostřednictvím hranic. A proto by se jim ve výzkumu měla věnovat větší pozornost než samotné identitě. Zároveň ale platí, že identita je klíčovým tématem při studiu hranic. Význam hranic vyzdvihuje autor především s ohledem na tvorbu kolektivní identity, o níž byla již zmínka v rámci kapitoly 4.1. Hranice se významně podílí na podporování konceptu „My“ a „Oni“ (Chromý, Skála, 2010) a stejně jako u regionů dochází k posílení její funkce během procesu deinstitutionalizace. Během ní bývá hranice často odstraněna (Zimmerbauer, Suutari a Saarnenoja, 2012). Neméně důležité je podotknout, že v posledních letech se na hranici přestává hledět jako na fixní produkty. Je dobré si uvědomit, že hranice znamenají v různých kontextech různé věci (Paasi, 1999) a kromě geografů se jimi zabývají historici, sociologové ekonomové nebo také antropologové (Paasi, 2005). Dle autora je každá hranice jedinečná, je propojena s procesy od místní až po globální úroveň a při jejím výzkumu je také dobré hledět na kulturní, politické i sociální souvislosti daného území.

6 Percepce prostoru

Pod pojmem percepce rozumíme vnímání. Jedná se o pojem, který se během historie vyvíjel, přičemž první zmínku o něm můžeme objevit již během antiky. Vzhledem k tomu, že proces vnímání úzce souvisí s teorií poznání, v průběhu historie se jím zabývala celá řada filozofů. Pro nás má ovšem největší přínos samotná percepce prostoru, která se dostala do popředí ve 20. století (Siwek, 2011).

Percepce prostoru je jedním ze zájmů behaviorální geografie. Jedná se o specifickou školu geografie, která vznikla v 60. letech minulého století. Vychází z psychologického směru a se samotnou psychologií, stejně tak i sociologií, spolupracuje (Daněk in Toušek, 2008). Zabývá se prostorovými aspekty, tedy vnímáním, uchováváním a vyvoláváním vzpomínek nebo také využitím prostorové představitivosti (Golledge, 1997). Zaměřuje se na environmentální rizika, estetiku krajiny a především na procesy ohledně prostorového chování. Za největší přínos behaviorální

geografie lze považovat mentální mapy (Daněk in Toušek, 2008). Percepce prostoru se podle Hynka a Hynkové (1980) dotýká samotné podstaty geografie, která nám o okolním světě za pomoci map poskytuje obrazy. Pomáhá nám ve strukturalizaci a organizaci prostředí, zároveň odráží lidské chování a potřeby.

Siwek (2011) dále upozorňuje na hlavní rozdíl mezi filozofickým a geografickým pojetím percepce, který je podle něho v tom, že geografie se snaží více vymezit vnímané objekty. Také hovoří o dvojí podmíněnosti vnímání prostoru. První z nich je podmíněnost psychologická. U každého jedince je jiná, odvíjí se od charakteristiky prostředí i od schopností lidí. Také platí, že lidé jsou různí a různě se staví i k vnímání prostoru. Prostor kolem nás je vyplněn prvky a nelze jednoznačně určit, jaké množství prvků je optimální pro naše vnímání. Autor se ale domnívá, že čím více prvků v prostoru je, tím hůře ho vnímáme a orientujeme se v něm. Dále se zmíníme o vnímání prostoru z hlediska podmíněnosti kulturní. Vychází z předpokladu, že vnímání jedince se během života vyvíjí a je spojené s procesem učení se, je tedy ovlivněno kulturou dané společnosti.

6.1 Mentální mapa

Od 2. poloviny 20. století dochází k nárůstu zájmu o mentální jevy (Tuan, 1975). I proto se pozornost této tematice nedostává pouze v rámci geografie, ale i v oblasti městské sociologie, architektury nebo plánování. Autor hovoří o mentální mapě jako o obrazu, jenž je spojený se smyslovými zkušenostmi. Dále pojednává o funkcích, jež mají mentální mapy v oblasti geografie. V případě, že si chceme pamatovat události nebo rozmístění lidí a věcí, slouží mentální mapy jako mnemotechnická pomůcka. Také je prostředkem pro strukturování a uchování znalostí, přičemž k této skutečnosti mají dle autora největší sklony právě geografové. Tuan dále připomíná, že lidé mohou vytvářet i mentální mapy neviditelných míst. Ty si vytvoří v mysli na základě popisu míst, kde ale sami nikdy nebyli.

Vedle mentálních map se Tuan věnuje i tzv. schématům. Ta jsou částečně vrozená, ale při jejich budování zastávají důležitou roli zkušenosti i proces učení se. Výsledkem je stav, kdy existují určité procesy, které lidé dělají automaticky.

Na problematiku mentálních map přináší ucelený pohled Siwek (2011). Mentální, neboli myšlenkovou mapou, podle jeho názoru chápeme mapu, která je uložena ve vědomí každého člověka. Prezентuje představy lidí o okolním prostoru, po celý život je doplňována a upřesňována, ale může být i zapomínána. Typické pro mentální, nebo také kognitivní, mapy je to, že obsahují pouze takové věci, které lidé považují subjektivně za nejdůležitější a že se od reality vždy odlišují. Jsou odrazem toho, jak lidé vnímají prostředí kolem sebe. Na to, jak se mentální mapy v mysli jednotlivců vytvářejí, má vliv několik faktorů. Mezi zásadní patří věk, osobní nebo převzaté zkušenosti s určitým prostorem a také názory ostatních, většinou pro nás blízkých lidí (Siwek, 2011). Jak autor dále uvádí, mentální mapy můžeme rozdělit na komparativní a preferenční.

Komparativní mapy lze též nazývat jako tzv. „lynchovské“ mapy, a to podle Lynche, jenž se jako první zabýval tímto typem. Jedná se přitom o mapy, které lze hodnotit a porovnávat se skutečností. Často si je možné tímto typem map ověřit, jaké znalosti mají lidé o daném prostoru. Lynch (2004) definoval pět hlavních prvků prostředí, a to oblasti, cesty, hrany, uzly a významné dominanty. Je ale důležité zmínit, že autor zaměřil svůj výzkum především na městské prostředí, proto jeho poznatky nejsou nejdůležitější pro tuto kvalifikační práci. Nicméně o mentálních mapách zformuloval pravidla, přičemž můžeme zmínit alespoň některá z nich. Autor se domnívá, že lidé shodně vnímají především nejdůležitější prvky v prostoru. Podrobnější informace o nich ale lépe vyhodnocují lidé, kteří žijí v jejich blízkém okolí a také ti, kteří mají větší prostorové zkušenosti, jež mohou získat častým cestováním. Jak již bylo zmíněno, velkou roli v hodnocení prostoru zastává osobní zkušenost, nicméně důležitá je i genetický předpoklad. Lynch upozorňuje na skutečnost, že muži se v prostoru orientují lépe než ženy. Dále vyzdvihuje úlohu psychologie a kulturního nastavení dané společnosti. Žádoucí je také zmínit, že tyto mentální mapy se hůře vyhodnocují, jelikož každý jedinec zakreslí svoji představu jinak. Mapy nemůžeme „naskládat“ na sebe jejich syntéza je proto složitá.

Oproti tomu u preferenčních map nelze hodnotit správnost a ani je nelze srovnat se skutečností. Setkat se s nimi můžeme pod označením „gouldovské“ mapy, a to podle Goulda, jenž se jimi zabýval od 2. pol. 20. století. Jak vyplývá z názvu těchto map, hodnotí se jimi určitá preference, nejčastěji ohledně výběru místa pro bydlení,

čímž se zároveň vyjadřuje kvalita daných míst (Siwek, 2011). Tomuto typ map se ve svých výzkumech ve velké míře věnoval Drbohlav (1991), který je chápe jako obraz atraktivity území. Při výzkumu se podle něho uplatňují dvě metody. V rámci první respondenti hodnotí pouze kladné nebo záporné extrémy. Během druhé možnosti dotázaní porovnávají určitý jev v prostorových jednotkách, tedy v předem vymezených regionech. Při využívání preferenčních map zakreslují respondenti do slepých map své hodnocení. Pokud bychom se zaměřili na zpracování mentálních map tohoto typu, zjistíme, že je mnohem jednodušší než v případě komparativních map. A to zejména proto, že jednotlivé mapy je možné na sebe „naskládat“ a následně využít statistické metody. Výsledná mapa má často charakter izolinií nebo kartogramu.

Stejně jako v případě komparativních map byly i zde definovány obecné závěry. Lidé znají nejlépe prostředí ve svém okolí, a proto se jeví přijatelnější než místa, která neznají. Opět platí, že lidé, kteří více cestují a poznávají svět, ho vnímají pozitivněji než lidé trávící většinu života na jednom místě. Ti z něho většinou mají obavy. Při výběru místa zastává důležité postavení i image místa a aktivita, pro níž je místo vybíráno a hodnoceno (Siwek, 2011).

Mentální mapy našly využití v rámci výzkumů nové regionální geografie, konkrétně v oblasti regionální identity a vědomí obyvatel. Pokud je cílem výzkumů zjistit, jaké povědomí mají obyvatelé o regionu, resp. zda regiony existují ve vědomí obyvatel, je často využita právě mentální mapa. Z ní můžeme vyčíst, jak lidé vnímají prostor kolem sebe a jak moc se jejich představy odlišují, případně shodují, s realitou. Pokud se zaměříme na české prostředí, dostaneme se k již zmíněné dvojici autorů Siwek a Bogdová (2007). Ti využili mentální mapu při mapování českého Slezska. Autoři díky nim viděli, která území lidé považují za součást regionu a která nikoliv. Mentální mapu využili i v rámci jejich dalšího výzkumu, v němž nechali obyvatele zakreslovat historické země Čechy, Moravu a Slezsko a regiony nižší úrovně na území České republiky. Opět zde připomeňme Chromého, Semiana a Kučeru (2014), kteří využili mentální mapu při zakreslování oblasti Českého ráje. Tím chtěli zjistit, jaké území je podle obyvatel ještě součástí tohoto území a které oblasti do Českého ráje naopak nepatří. Jmenovat můžeme také diplomovou práci Marka (2015), jenž využil mentální mapu pro zmapování průběhu česko-moravské zemské hranice. Jinak řečeno, cílem

bylo zjistit, zda tuto reliktní hranici obyvatelé stále vnímají. Ze zakreslených linií bylo také patrné, které území podle dotázaných patří k Moravě a které k Čechám.

7 Metody zpracování

7.1 Sběr dat a jejich základní zpracování

Pro napsání kvalifikační práce bylo využito dat z dotazníkového šetření. Hlavní sběr dat probíhal od července do září roku 2017, v menší intenzitě i v následujících měsících. Ukončen byl v lednu 2018. Dotazník, jehož podoba je součástí příloh kvalifikační práce, byl určen respondentům starším patnácti let žijícím na území SO ORP Pelhřimov. Šetření probíhalo osobně, pouze v několika málo případech také elektronicky. Dotazník obsahoval 19 otázek, přičemž jedna z nich, otázka č. 6, se zabývala mentální mapou, která bude podrobněji zhodnocena dále. Obsahoval jak uzavřené, tak i otevřené otázky. Část z nich se týkala základních údajů o respondentech, část se zabývala problematikou vnímání Jihočeského kraje a Kraje Vysočina. Z dotazníkového šetření bylo shromážděno 215 dotazníků ze 42 obcí zájmového SO ORP. Na území daného SO ORP žije (k 1. 1. 2017) 38 508 obyvatel starších patnácti let (ČSÚ, [online], 2018), proto 215 získaných dotazníků představuje 0,6% vzorek obyvatel.

První krok ve vyhodnocování dotazníků zahrnoval převedení odpovědí z papírové formy do digitální. A to takovým způsobem, že každý řádek obsahoval všechny odpovědi na otázky vždy za jednoho respondenta. Takto upravená data bylo dále nutné překódovat jednotným systémem pomocí čísel, bez čehož by nebylo možné provést základní statistické analýzy. Kódování odpovědí bylo provedeno následovně:

A = 1; B = 2; C = 3; D = 4; E = 5; F = 6

Z překódovaných odpovědí byly vytvořeny kontingenční tabulky, které nám ukazují vzájemný vztah mezi dvěma vybranými otázkami. Jinak řečeno, vyjadřují závislost jedné otázky na druhé, neboli míru závislosti mezi odpověďmi daných otázek. V našem případě se pomocí kontingenčních tabulek nejprve zkoumala závislost otázky ohledně preference kraje (otázka č. 10) postupně ke všem ostatním otázkám

a následně se celý proces zopakoval s otázkou vyjadřující míru spjatosti s kraji (otázka č. 17).

Následně bylo zapotřebí vztah mezi odpověďmi v kontingenčních tabulkách ověřit pomocí statistických analýz. V kvalifikační práci bylo využito dvou testů a několika koeficientů v závislosti na tom, zda hodnocené údaje měly charakter nominálních nebo ordinárních dat.

7.2 Statistická analýza dat

7.2.1 Nominální data

Nominální data jsou taková data, u nichž můžeme určit pouze rovnost a nerovnost dvou hodnot znaku. Nelze u nich stanovit váhu a uspořádat je do pořadí (Brázdil, 1981). U otázek tohoto charakteru bylo ke statistické analýze využito dvou variant Chí kvadrát testu a Cramérova koeficientu. Pouze v jednom případě byl Cramérův koeficient nahrazen Fí koeficientem, což bude podrobněji rozebráno dále.

Z připravených kontingenčních tabulek, v nichž jsou zaznamenána empirická, tedy získaná data, bylo vypočítáno teoretické rozložení dat. To nám ukazuje, zda jsou empirická data v jednotlivých kategoriích rozložena rovnoměrně. Rozložení dat bylo v dalším kroku ověřeno pomocí Chí kvadrát testu, jenž v obou variantách využívá vzájemného poměru mezi empirickými a teoretickými daty. V první variantě testu byla výsledná hodnota následně porovnána s hladinou významnosti, která byla ve všech případech stanovena na 0,05. Pokud byl výsledek menší než hladina významnosti, mohlo se hovořit o statisticky významné diferenci mezi daty. Pokud ale výsledek naopak hladinu významnosti převyšoval, o statisticky významném rozdílu v datech jsme hovořit nemohli. V rámci druhé varianty Chí kvadrát testu byla výsledná hodnota srovnávána s kritickou hodnotou, která byla stanovena podle hladiny významnosti 0,05 při daném počtu stupňů volnosti. Vyhodnocování testu bylo v tomto případě opačné oproti první variantě. Pokud byl výsledek Chí kvadrát testu větší než hodnota kritéria, byly mezi daty statisticky významné rozdíly, a naopak.

Díky výše popsanému Chí kvadrát testu pouze zjišťujeme, zda jsou empirická data rozložena rovnoměrně nebo nerovnoměrně, nikoliv závislost mezi otázkami v kontingenční tabulce. Proto bylo v následujícím kroku u otázek nominálního typu,

kromě otázky ohledně pohlaví, využito Cramérova koeficientu. Výpočet byl proveden pomocí následujícího vzorce:

$$V = \sqrt{\frac{X^2}{n*(p-1)}}$$

kde:

X^2 – výsledná hodnota druhé varianty Chí kvadrát testu

n – celkový počet respondentů

p – počet řádků nebo sloupců v kontingenční tabulce, přičemž vždy používáme menší údaj

Cramérův koeficient může nabývat hodnot v intervalu (0; 1). Čím více se výsledek přibližuje hodnotě 1, tím je mezi danými otázkami v kontingenční tabulce vyšší závislost. Pokud se výsledná hodnota blíží k 0, mezi otázkami, resp. mezi odpověďmi na ně, je nízká závislost.

Při vyhodnocování otázky ohledně pohlaví respondentů bylo použito Fí koeficientu. Jedná se totiž o specifický případ, kdy má kontingenční tabulka dva sloupce a dva řádky a díky tomu vzniká tzv. čtyřpolní tabulka, pro jejíž analýzu není vhodné využít Cramérův koeficient. Způsob výpočtu Fí koeficientu je ale velmi podobný jako v případě minulé analýzy, což dokazuje i následující vzorec.

$$\Phi = \sqrt{\frac{X^2}{n}}$$

kde:

X^2 – výsledná hodnota druhé varianty Chí kvadrát testu

n – počet respondentů

Interpretace výsledku je totožná s Cramérovým koeficientem. Výsledek blížící se hodnotě 1 nám udává vysokou závislost mezi zájmovými otázkami. Čím více se ale výsledek přibližuje k 0, tím je mezi otázkami nižší závislost. Podle výsledků Cramérova a Fí koeficientu můžeme závislost rozdělit na tři skupiny, a to následujícím způsobem:

0,0 – 0,30	slabá závislost
0,31 – 0,70	střední závislost
0,71 – 1,00	silná závislost

Jestliže se během zpracování výsledku ukázalo, že výsledná hodnota daných koeficientů nepřesáhla hranici 0,31, nebyly v analytické části kvalifikační práce koeficienty dále rozebírány.

7.2.2 Ordinální data

U ordinálních dat, stejně jako v případě nominálních, rozlišujeme rovnost a nerovnost dvou hodnot znaku. Dále jim lze ale přiřadit váhu a uspořádat je do pořadí (Brázdil, 1981). V prvním kroku byly opět vytvořeny kontingenční tabulky vyjadřující vztah vždy dvou zkoumaných otázek. Jak silně jsou na sebe otázky závislé, bylo v rámci ordinálních dat zhodnoceno Spearmanovým korelačním koeficientem. V počáteční fázi bylo nutné již překódovaným odpovědím přiřadit pořadí, z něhož byl Spearmanův korelační koeficient vypočítán. Výsledné hodnoty se mohou pohybovat v intervalu (-1; 1), přičemž hodnota 1 značí přímou závislost mezi otázkami, naopak hodnota -1 nám sděluje, že je mezi nimi závislost nepřímá. I u tohoto koeficientu lze závislost rozdělit do třech kategorií, a to podle výsledné hodnoty.

0,0 – 0,30	slabá přímá závislost
0,31 – 0,70	střední přímá závislost
0,70 – 1,00	silná přímá závislost
0,0 – (-0,30)	slabá nepřímá závislost
(-0,31) – (-0,70)	střední nepřímá závislost
(-0,7) – (1,00)	silná nepřímá závislost

Jestliže byl výsledek analýzy v intervalu (-0,3; 0,3), nemohlo se hovořit o nepřímé nebo přímé závislosti, ale spíše o zanedbatelné závislosti.

Na závěr je důležité zdůraznit, že Spearmanův korelační koeficient byl pro statistickou analýzu použit nejen v případě, že obě zkoumané otázky měly charakter ordinálních dat, ale využit byl i v okamžiku, kdy data alespoň jedné z porovnávaných otázek byla ordinální.

7.2.3 Mentální mapa

V úvodní části této kapitoly bylo zmíněno, že v rámci dotazníkového šetření se jedna z otázek věnovala mentální mapě. Do připraveného mapového podkladu respondenti zakreslovali linií svoji představu průběhu současné krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina. Mapový pole zahrnovalo celé území okresu Pelhřimov a také části okresu Tábor, Benešov, Jihlava, Havlíčkův Brod a Třebíč. V mapě byly zobrazeny nejvýznamnější obce, dále lesy a vodní toky.

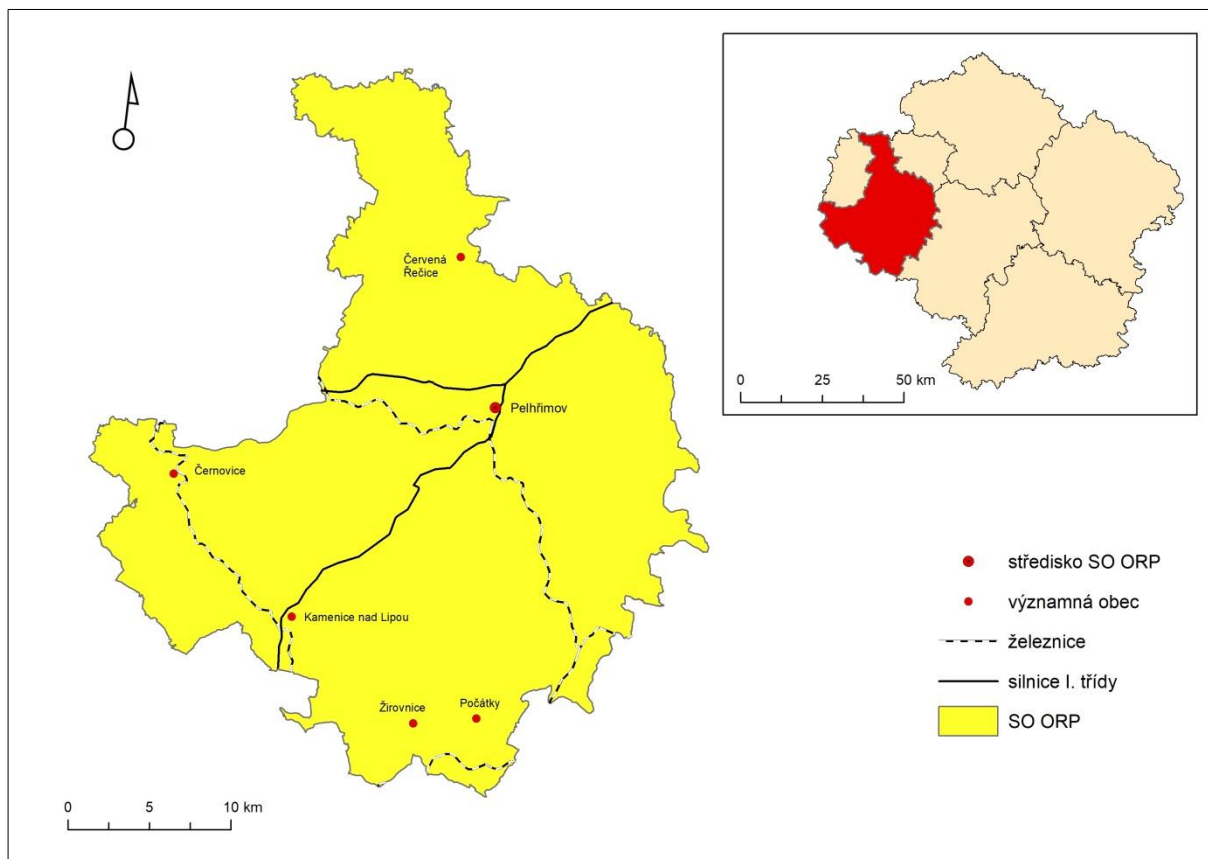
Vyhodnocování mentálních map se skládalo z několika kroků. V první řadě bylo nutné pomocí skenování převést mapové podklady se zaznačenými hranicemi z papírové podoby do digitální. Následně byla data nahrána do programu ArcMap 10. 4, v němž proběhla veškerá další úprava. Vzhledem k tomu, že vložené mapy do zmíněného programu byly ve formě rastrových dat, neměly definovaný žádný souřadnicový systém. Abychom s nimi mohli dále pracovat, bylo ho zapotřebí určit. K tomuto kroku byl použit proces georeferencování, díky němuž došlo k jednotnému „usazení“ všech map do souřadnicového systému. Stěžejní fází bylo samotné vyhodnocování zakreslených linií. Všechna mapová pole byla nejdříve jednotlivě rozdělena na dvě části podle zakreslené hranice pomocí funkce *Cut Polygons Tools*. Nově vzniklé vrstvy měly tedy dvě části, které prezentovaly Jihočeský kraj a Kraj Vysočina. Do jejich atributových tabulek byla zadána hodnota 1 právě té části, která tvořila Jihočeský kraj, a která se díky zadané hodnotě v následující části sčítala na sebe. Další krok zahrnoval využití funkce *Union*, která vytvoří průnik všech vstupních vrstev. Touto funkcí vznikla nová vrstva, v níž bylo vždy několik polygonů o stejné rozloze, přičemž se jednalo o polygony, které byly naskládány nad sebou. V atributové tabulce byl dále vytvořen nový sloupec s vypočítanými rozlohami (m²) všech polygonů. Výsledná vrstva byla vytvořena pomocí funkce *Dissolve*, jež slučuje polygony, které mají stejný atribut, v našem případě rozlohu.

V posledním kroku došlo k úpravě výsledných map. V rámci nastavení byla zvolena možnost kartogramu, kde byla zvolena barevná stupnice se čtyřmi intervaly prezentující kvartily. Dále byly z mapových polí odstraněny zakreslené hranice respondentů, čímž došlo k jejímu zpřehlednění. Do podkladu byly nahrány stejné obce a vodní toky, které odpovídaly mapovému podkladu v dotazníku.

8 Charakteristika zájmového území

SO ORP Pelhřimov se nachází v západní části Kraje Vysočina a společně s SO ORP Humpolec a SO ORP Pacov tvoří okres Pelhřimov. Správním centrem obvodu je město Pelhřimov s 16 044 obyvateli (k 1. 1. 2017), které leží v jeho střední části. Mezi další významné obce lze zařadit Kamenici nad Lipou, Počátky, Červenou Řečici, Žirovnici a Černovice. Území SO ORP Pelhřimov je tvořeno 71 obcemi, čímž se tento obvod stává třetím největším co do počtu obcí (po Třebíči a Jihlavě) mezi všemi patnácti SO ORP Kraje Vysočina. Jedná se ale o velmi malé obce, jejichž počet obyvatel často nepřesahuje hranici 500. Hustota zalidnění zde činí 54 obyv./km². Zájmový správní obvod proto náleží k nejméně zalidněným oblastem České republiky a v rámci Kraje Vysočina se jedná o nejnižší údaj. Můžeme proto konstatovat, že nejen pro Pelhřimovsko, ale i pro celý Kraj Vysočina, je typické řídké venkovské osídlení (ČSÚ, [online], 2018).

Pelhřimovsko je považováno za specifický region, a to především díky své nadmořské výšce, jejíž průměr dosahuje 552 m n. m., klimatickým podmínkám a svou vzdálenou polohou od významných center. Oblast se také potýká s odchodem mladého obyvatelstva do jiných částí země. Proto je často řazena mezi vnitřní periferie České republiky (Musil a Müller, 2008).

Obr. 1: Poloha SO ORP Pelhřimov v rámci Kraje Vysočina

Zdroj: ArcČR 500, vlastní zpracování, vytvořeno v programu ArcMap 10.4

8.1 Pelhřimovsko v kontextu vývoje administrativní struktury

V rámci této kapitoly se podrobněji zaměříme na vývoj administrativního členění, a to především s ohledem na oblast Pelhřimovska. Nebudeme se věnovat pouze situaci před 2. pol. 20. století, což je sice období, které si mnozí obyvatelé pamatují, ale pokusíme se zhodnotit stav také v hlubší historii našeho státu. Pozornost zaměříme především na otázku vývoje krajů a dále na okresní, případně zemské uspořádání.

Pokud se ponoříme do období 14. století, narazíme na vznik významného státního útvaru, jímž byl svazek zemí pod správou českého krále. Jednalo se o Země Koruny české, které se skládaly z Českého království, Moravského markrabství, Opavského knížectví, několika slezských knížectví a dále také Klodska, Lužice, Valtic a Chebska. Jednotlivé části, pokud pomineme slezská knížectví, zároveň odpovídají historickým zemím Čech, Moravy a Slezska. Jak už bylo řečeno v rámci charakteristiky

zájmového území, Pelhřimovsko se až do dnešní doby nachází ve východní části tehdejšího Českého království, neboli české země, v těsné blízkosti česko-moravské hranice.

První zmínku o zavedení krajů nalezneme v souvislosti s panováním Václava IV., kdy bylo na území Čech zřízeno 12 krajů k daňovým účelům (Hledíková, Janák a Dobeš, 2007). V jejich čele byli tzv. poprávcové, o nichž podrobněji píše Kocích (1997). Vykonávali povinnosti soudců a policejních úředníků. Dále stíhali zločince, dbali na veřejnou bezpečnost a také podporovali instituce a jejich úředníky. Kraje jakožto správní jednotky se více rozvinuly v 15. století v husitském období, kdy měly zároveň povahu vojenských celků sloužících k obraně. V roce 1575 došlo k navýšení o dva kraje, v Čechách jich tedy bylo 14. Dále lze upozornit na skutečnost, že tento počet byl zachován až do počátku 18. století. Na Moravě bylo vytvořeno 5 krajů, přičemž se nejednalo o stálou instituci, ale k jejich formování docházelo pouze v době nebezpečí. Neměli bychom opomenout srovnání těchto krajů s dnešním uspořádáním, resp. se současnou polohou okresu Pelhřimov. Většina jeho území spadala v období 15. – 17. století pod správu Bechyňského kraje, pouze oblast dnešního Humpolce a jeho okolí patřila k Čáslavskému kraji. Přitom tehdejší Bechyňský kraj zahrnoval podstatnou část území současného Jihočeského kraje, Čáslavský kraj patřil rozlohou mezi menší útvary a rozkládal se na pomezí dnešního Kraje Vysočina, Středočeského kraje a Pardubického kraje. Na počátku 18. století, konkrétně v roce 1714, prošly kraje reformou, během níž došlo v Čechách ke sloučení několika krajů, výsledkem tedy bylo opět 12 krajů. Jelikož se slučování územních jednotek netýkalo oblasti dnešního pelhřimovského okresu, jeho současné území patřilo nadále pod správu již zmíněného Bechyňského a Čáslavského kraje. Na Moravě bylo ustanoveno 6 krajů. Připomeňme, že toto období bylo dobou upevňování absolutistické moci panovníka, který začal pozvolna zasahovat i do oblasti veřejné správy. Další změny se krajské uspořádání dočkalo za vlády Josefa II. Nejprve bylo v roce 1751 ustanoveno, že v čele kraje bude stát pouze jeden hejtman¹ a jeho sídlo bylo pevně určeno na krajská města (Hledíková, Janák a Dobeš, 2007). Jak dodává Kocích (1997), krajské hejtmané se poprvé v čele krajů objevili již v husitském

¹ Od roku 1499, kdy se hejtmané poprvé objevili v čele krajů, byli do každého kraje krajskými sněmy voleni dva. Jeden přitom reprezentoval panstvo, druhý rytířstvo. Dále také platilo, že jeden byl katolík, druhý podobojí (Kocích, 1997).

období, kdy nahradili poprávce. V roce 1787 došlo k samotné krajské reformě. Velké kraje v Čechách byly rozděleny na menší útvary, celkem bylo vytvořeno 16 krajů. Pro nás je podstatné, že rozdělení se týkalo i Bechyňského kraje, jehož jižní část tvořila nově vzniklý Budějovický kraj a ze severní části byl vytvořen kraj Táborský. A právě pod jeho správu spadala většina území dnešního okresu Pelhřimov. Je nutné dodat, že Čáslavský kraj nebyl poznamenán žádnou změnou. Krajská správa byla následně zestátněna, tudíž došlo k přímému vlivu státu na vrchnostenské úřady a magistráty, čímž byl dovršen absolutismus. Toto krajské členění zůstalo bez změn až do roku 1850 (Hledíková, Janák a Dobeš, 2007).

Rok 1848 znamenal výraznou změnu v politickém systému v podobě vytvoření ústavy, dále byla zavedena politická a finanční správa, ale především se poprvé objevila instituce územní samosprávy. V roce 1849 byly určeny obce jakožto nejnižší články území samosprávy, o rok později se poprvé hovoří o statutárních městech. Důležitým mezníkem se stal rok 1850. Základní územní jednotkou samosprávy nebyly obce, ale politické okresy. U jejich vymezování se dbalo na to, aby byly zhruba stejně velké, a to jak podle rozlohy, tak i podle počtu obyvatel. Vyššími jednotkami se staly kraje a země. Čechy byly tvořeny 7 kraji a 79 politickými okresy, Morava se skládala z 2 krajů a 25 polických okresů a Slezsko vytvářelo pouze 1 kraj, v rámci něhož bylo ustanoveno 7 politických okresů. Dnešní Pelhřimovsko by tehdy spadalo pod českou zemi a zároveň většinou území pod Česko-Budějovický kraj, částečně i pod Pardubický kraj. O 5 let později, roku 1855, došlo během tzv. bachovské organizace ale k dalším změnám, jež přinesly rozdrobení krajské soustavy a zavedení okresů. V Čechách vzniklo nově 13 krajů, na Moravě 6. Okres Pelhřimov bychom tedy našli pod správou Táborského a Čáslavského kraje. Kraje fungovaly do roku 1868, tedy pouze 13 let. Důvodem byla jejich neúčelnost, jelikož se staly pouze spojovníkem mezi zeměmi a politickými okresy. V letech 1868-1918 byla nejvyšší jednotkou země, která byla složena z politických okresů. V tomto období by se okres Pelhřimov rozkládal na území politického okresu Pelhřimov, Německý Brod a částečně i Ledec nad Sázavou (Hledíková, Janák a Dobeš, 2007).

Vznikem Československé republiky v roce 1918 nastaly výrazné změny ve společnosti. Nově přijatou ústavou roku 1920 bylo rozhodnuto o novém administrativním členění. V českých zemích bylo v plánu vytvořit 15 žup, které by zcela

nahradily dosavadní okresy a země. V tomto případě by Pelhřimovsko spadalo pod pražskou župu. Župy byly nakonec vytvořeny pouze na území Slovenska, v českých zemích i nadále fungovaly okresy v čele s hejtmanem a země se zemským prezidentem. Země ale přestaly vykonávat zákonodárnou moc, která byla přenesena na Národní shromáždění. Oblast současného Pelhřimovska by byla spravována několika okresními úřady, a to v Pelhřimově, Humpolci, Kamenici nad Lipou, Počátkách, Pacově a částečně také v Ledči nad Sázavou (Hledíková, Janák a Dobeš, 2007).

Během 2. sv. války, po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava, se české země členily na tzv. oberlandráty, neboli vrchní zemské úřady. Jejich počet se často měnil, nicméně v roce 1942 se stabilizoval na 7. Celé Pelhřimovsko v té době spadalo pod Budějovický oberlandrát. Po ukončení války se v oblasti veřejné správy navázalo na situaci před rokem 1938. Tudíž došlo k obnovení okresního a zemského uspořádání (Hledíková, Janák a Dobeš, 2007).

Dalším významným historickým milníkem se stal rok 1948. Vývoj celé země se v následujících 40 letech odrážel od převzetí politické moci komunistickou stranou. O rok později, v roce 1949, byla přijata nová ústava, jež zrušila země jako správní jednotky. Místo nich bylo zavedeno nové krajské uspořádání, přičemž kraje v několika případech nerespektovaly hranice historických zemí. Na území dnešní České republiky bylo zřízeno 13 krajů, které se skládaly z mnoha malých okresů. Při vymezování krajů se dbalo na to, aby si byly podobné co do počtu obyvatel i velikosti území. A proto došlo ke změnám i v rámci okresů, některé byly zrušeny, ale zároveň jich bylo mnoho nově vytvořeno. Dále můžeme zmínit, že v roce 1945 byl zaveden národní výbor. Jednalo se o instituci, která stále v čele obcí, okresů, krajů i zemí (Hledíková, Janák a Dobeš, 2007). Nelze ale opomenout, že instituce národního výboru byla založena již v roce 1918 (Kocích, 1997), proto by bylo lépe hovořit spíše o jejich znovuzavedení v roce 1945. Jak již bylo naznačeno výše, zemské národní výbory byly společně se zeměmi zrušeny ústavou roku 1949. Jestliže se zaměříme na Pelhřimovsko, to bylo součástí Jihlavského kraje, jenž se skládal z 13 okresů. Daniel (2017) dodává, že tato krajská reforma byla především politickým aktem, jenž se díky ní snažil zničit starý systém a nahradit ho lepším členěním.

Vzhledem k tomu, že krajské uspořádání z roku 1949 mělo především upevnit komunistickou moc v zemi, se brzy, již po 11 letech, ukázalo jako nevhodné, jelikož

nebralo ohled na potřeby hospodářského plánování (Daniel, 2017). Reforma veřejné správy v roce 1960 byla sice podle autora také politicky a ideologicky ovlivněna, ale při jejich vymezování bylo více dbáno na problematiku hospodářství. Na území dnešní České republiky vzniklo 8 krajů, jež fungovaly následujících 30 let. Také došlo k výrazné změně okresní struktury. Okres Pelhřimov se stal součástí Jihočeského kraje (Hledíková, Janák a Dobeš, 2007). V souvislosti s tímto krajským členěním se ale můžeme setkat i s jeho kritikou. Podle Hampla (2005) šlo o celkově špatné členění republiky. Kraje přesahovaly hranice historických zemí, zároveň byly příliš velké a v několika případech nerespektovaly přirozenou spádovost obyvatel.

Změna politické situace v roce 1989 se dotkla i otázky veřejné správy. Rokem 1990 došlo ke zrušení národních výborů na všech úrovních, dále bylo zrušeno krajské členění a ponechány byly pouze okresy. Ty ale vykonávaly pouze státní správu, nejednalo se o prvek samosprávy. V 90. letech bylo rozhodnuto, že dojde k vytvoření dvojstupňové samosprávy na území České republiky, kdy obce budou představovat základní územní samosprávné celky a kraje budou plnit funkci vyšších územních samosprávných celků. Je také dobré připomenout, že někteří jedinci z politických kruhů přišly s návrhem na obnovení zemského zřízení, který se ale nesetkal s podporou. Proto od roku 2000 začalo na území republiky fungovat 14 nových krajů, které jsou podobné krajskému členění z roku 1949 a zároveň se výrazně liší od administrativního členění z roku 1960. Rokem 2000 se okres Pelhřimov stal součástí zcela nového Kraje Vysočina (Hledíková, Janák a Dobeš, 2007).

Z výše popsaného vývoje administrativního členění je zřejmé, že oblast Pelhřimovska byla po většinu historie řazena spíše k jižním Čechám. Můžeme konstatovat, že výjimkou bylo pouze krajské členění z roku 1949, kdy bylo Pelhřimovsko součástí Jihlavského kraje, a dále vytvoření nové krajské soustavy v roce 2000. Ve všech ostatních případech, pokud samozřejmě vynecháme období, kdy neexistovala krajská struktura, většina území Pelhřimovska patřila k jižním Čechám. V 15. století se konkrétně jednalo o Bechyňský kraj, od roku 1787 o kraj Táborský. V polovině 19. století patřila oblast pod správu Česko-Budějovického kraje a o pár let později opět pod Táborský kraj. Změna nenastala ani během 2. sv. války, kdy území dnešního okresu Pelhřimov náleželo k Budějovickému oberlandrátu. Významným rokem, vzhledem k zaměření této kvalifikační práce, byl rok 1960, kdy bylo naše

zájmové území naposledy přiřazeno k Jihočeskému kraji. Pokud se zamyslíme nad skutečností, že někteří lidé by chtěli současný okres Pelhřimov vrátit zpět k Jihočeskému kraji, lze možná najít i jiný důvod než pouze ten, že si dané krajské členění pamatují. Možná si uvědomují, že historicky má tato oblast mnohem silnější vazby a celkovou spádovost k Jihočeskému kraji, konkrétně k Českým Budějovicím, než k Jihlavě a dalším okresům, které dnes tvoří Kraj Vysočina.

Dále si lze všimnout, že během celé historie respektovalo krajské i okresní členění historickou hranici mezi Čechami a Moravou. Tedy kromě dvou výjimek, kterými je opět krajská reforma z let 1949 a 2000 (Hledíková, Janák a Dobeš, 2007; Kocích, 1997).

9 Výsledky dotazníkového šetření

Pro výsledky prezentované v kvalifikační práci bylo vybráno pouze několik otázek z dotazníkového šetření. Důvodem je velký obsah informací získaných z dotazníkového šetření a doporučený rozsah kvalifikační práce. Jedná se tedy o otázku ohledně pohlaví respondentů, jejich věku, nejvyšším dosaženém vzdělání, rodáctví, dále bude problematika zaměřena na vznik Jihočeského kraje a Kraje Vysočina a také na možnost vrácení okresu Pelhřimov zpět k původnímu kraji. Vyjmenované otázky jsou v následujících kapitolách samostatně představeny, ale především je zkoumána jejich závislost k dvěma klíčovými otázkám celého výzkumu. V první z nich vyjadřovali respondenti názor, kterého kraje by mělo být Pelhřimovsko součástí, ve druhé sdělovali míru spjatosti s oběma kraji, přičemž intenzita závislosti byla zkoumána i mezi těmito dvěma otázkami.

U všech provedených analýz je důležité mít na paměti nerovnoměrné rozložení respondentů především ve věkových skupinách, což výrazně ovlivnilo celý výzkum. Tato problematika bude popsána podrobněji dále, právě u otázky týkající se věkové skladby dotázaných.

Dílejší kapitola výsledků dotazníkového šetření se věnuje analýze mentálních map respondentů, v nichž jedinci zaznačili svoji představu průběhu současné hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina.

9.1 Preference kraje

Jak již bylo zmíněno, v rámci této otázky vyjadřovali dotázaní názor, zda by zájmový okres preferovali jako součást Jihočeského kraje nebo jim vyhovuje současná situace. Z dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že 23 % respondentů se domnívá, že okres Pelhřimov by měl být součástí Jihočeského kraje. Zbýlých 77 % dotázaných je spokojeno se stávajícím zařazením zájmového okresu v Kraji Vysočina.

Nicméně nejprve se zaměříme na ty, jež se přiklánějí k první zmíněné možnosti, tedy k Jihočeskému kraji. Je nutné si uvědomit, že 50 obyvatel, kteří tvoří zmíněných 23 % z celého vzorku dotázaných, má bydliště v obcích na hranici s Jihočeským krajem nebo v její blízkosti. Jedná se o obce Počátky, Černovice, Žirovnice, Bohdalín, Kamenice nad Lipou, Rodinov a Včelnička. K Jihočeskému kraji mají proto silné vazby z hlediska pracovních příležitostí a služeb. Zároveň se během minulého krajského uspořádání nenacházeli přímo na periferii kraje a nebyli tolik vzdáleni od krajského města a dalších významných obcí Jihočeského kraje než obyvatelé u tehdejší východní krajské hranice. Jako častý důvod, proč bychom měli být součástí Jihočeského kraje, uváděli respondenti lepší stav dopravní infrastruktury, ať už silniční nebo železniční, tedy lepší dostupnost krajského města a propojení okresních měst. Dále byla několikrát zmíněna dodnes neprovedená reforma soudnictví. Díky tomu Kraj Vysočina spadá pod působnost dvou vrchních a třech krajských soudů. Na toto tvrzení dotázaní často navazovali dalším argumentem, že současný počet krajů v České republice je zbytečný a že krajské uspořádání z roku 1960 bylo dostačující. Za největší omyl přitom považují vznik samotného Kraje Vysočina, jenž je podle respondentů uměle vytvořený a nerespektující hranice historických zemí. Nejčastější důvod se ale týká samotné regionální identity obyvatel. Velký problém vidí v tom, že Kraj Vysočina je na půl moravský a na půl český a krajské město Jihlava je z velké části moravské. Sami o sobě tvrdí, že nejsou „Moraváci“ ani „Čechomoraváci“, ale Jihočeši, mezi které odjakživa patřili. Důležitou roli zastává i otázka zvyku a lepší znalosti Jihočeského kraje.

Naopak 165 respondentů, jež tvoří 77 % všech dotázaných, se domnívá, že současné krajské členění je správné. Někteří dodávají, že vznikem Kraje Vysočina se ukázalo špatné fungování Jihočeského kraje. Jeho území bylo natolik velké, že se špatně řídilo. Podle dotázaných na tom byl nejhůře okres Pelhřimov, který se nacházel na periferii. Lidé často uváděli spravedlivější rozdělování financí na školství

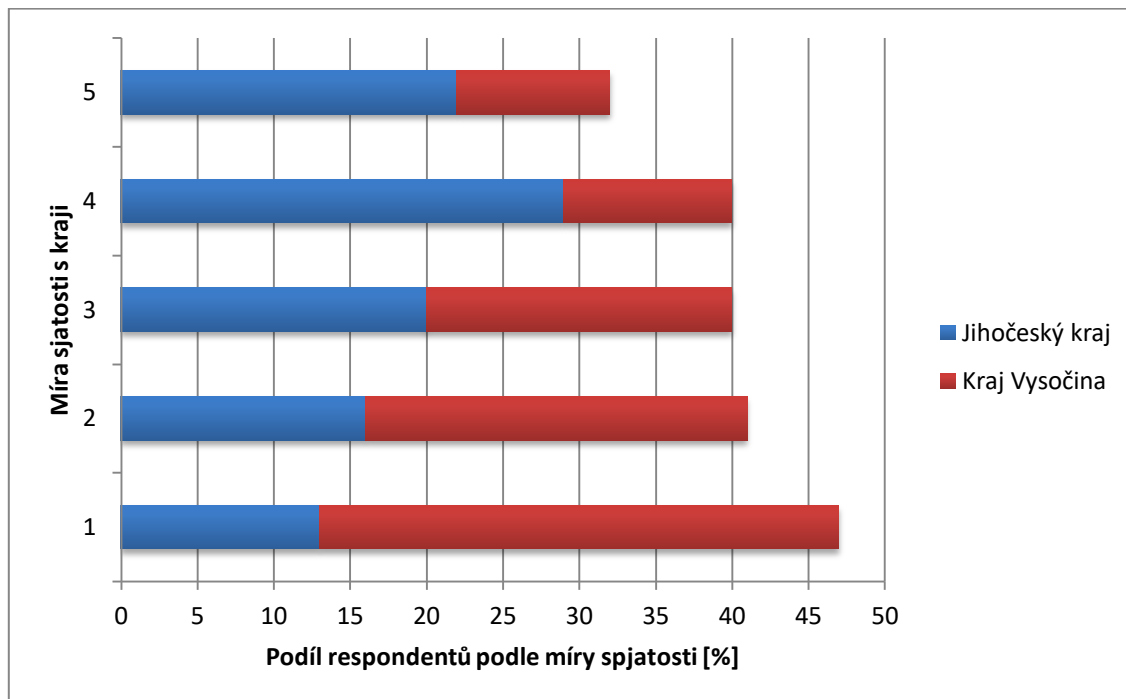
a zdravotnictví v Kraji Vysočina a jeho celkovou lepší správou z důvodu menšího území. S tím souvisí i blízkost krajského města. Dotazovaní ve starších věkových kategoriích ale také často uváděli, že měnit současný stav by bylo příliš nákladné, již zbytečné a po případném přesunu k Jihočeskému kraji by nastal velký nepoměr v rozloze Jihočeského kraje a zbylé části Kraje Vysočina. Důvody se také dotýkaly charakteru krajiny. Dle názoru obyvatel je Kraj Vysočina synonymem zachovalé přírody, čistého ovzduší a vydatných sněhových srážek. Ohraničuje území s přibližně stejnou nadmořskou výškou a klimatickými podmínkami, což podle respondentů vystihuje samotný název kraje, jenž je podle některých jedinců nejhezčím názvem ze všech krajů. V několika případech se objevil i názor, že Kraj Vysočina má hezký tvar a bez něj by to na mapě nebylo pěkné. A právě vzhled krajiny a pojmenování kraje, jakožto důvody, proč být součástí Kraje Vysočina, zmiňovali nejvíce respondenti do 30 let, kteří si nepamatují dobu, kdy okres Pelhřimov spadal pod Jihočeský kraj. Nemůžou proto porovnat fungování obou krajů v oblasti rozdělování finančních prostředků, školství nebo zdravotnictví, jak to často dělali starší lidé. Současně je nutné si uvědomit, že tito jedinci neměli vzhledem ke svému věku příležitost budovat regionální identitu ke starému Jihočeskému kraji. Jinak řečeno, pro mladší věkové kategorie je důležitý symbolický tvar Kraje Vysočina, hlavně již zmíněný název a tvar území.

9.2 Intenzita spjatosti s Jihočeským krajem a Krajem Vysočina

Spjatost s kraji byla v dotazníkovém šetření vyjadřována škálou od 1 do 5, přičemž hodnota 1 značí největší sounáležitost s krajem, naopak hodnota 5 představuje spjatost nejnižší.

Nejprve zhodnotíme problematiku spjatosti respondentů s Jihočeským krajem. Z Obr. 2 je zřejmé, že nejužší spjatost s Jihočeským krajem mělo pouze 13 % dotázaných, naopak největší podíl respondentů, 29 %, s daným krajem spjatý spíše není. Na první pohled je ale evidentní absence některé ze skupin odpovědí, jež by výrazně převažovala nad ostatními a zcela zřetelně ukazovala vztah obyvatel SO ORP Pelhřimov k tomuto kraji. I když je zřejmá převaha těch, jež zvolili možnost 4 nebo 5, tak ani jedna ze skupin nepřesáhla hranici 30 %. Jednoznačně nemůžeme tvrdit, že pokud jsou lidé spokojeni v Kraji Vysočina, bude jejich míra spjatosti s Jihočeským

krajem nízké intenzity. Z dotazníkového šetření často vyplývalo, že lidé mají k Jihočeskému kraji velmi kladný vztah. Bez ohledu na to, zda souhlasí se současným krajským členěním nebo ne.

Obr. 2: Podíl respondentů v jednotlivých kategoriích podle míry spjatosti s Jihočeským krajem a Krajem Vysočina

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

V případě spjatosti obyvatel s Krajem Vysočina je již více zřejmá dominance skupiny značící největší spjatost přesahující 30% hranici. Pokud navíc sečteme první dvě skupiny, dojdeme k závěru, že 59 % dotázaných cítí poměrně velkou sounáležitost s daným územím. Stejně velké procentní zastoupení jako u Jihočeského kraje, patří třetí skupině vyjadřující neutrální vztah ke kraji. Tito respondenti většinou nedokázali definovat kladný nebo záporný postoj ke krajům. Mezi zbylých 21 % dotázaných řadíme obyvatele s nízkou intenzitou pocitu sounáležitosti. Občas se u nich objevil i názor, že spjatost necítí s žádným z uvedených krajů.

Dále si můžeme všimnout, že hodnocení míry spjatosti je u krajů téměř opačné. U Kraje Vysočina vidíme nejmenší podíl dotázaných v rámci kategorie 5, přičemž jejich podíl postupně narůstá k hodnotě 1, tedy k nejužší intenzitě spjatosti. V rámci Jihočeského kraje je tomu naopak. Hodnotou 1 ji označilo nejméně respondentů a až

ke kategorii 4 se podíl navyšoval. Výjimkou je pouze skupina 5, u ní došlo k mírném propadu.

Pokud se zaměříme na absolutně nejvyšší a nejnižší podíl dotázaných v kategoriích dle spjatosti, zjistíme, že obě hodnoty jsou spojeny s Krajem Vysočina. Nejnižší intenzitu spjatosti s tímto krajem, hodnocenou číslem 5, zvolilo 10 % dotázaných. Naopak nejužší spjatost s krajem vyjádřenou hodnotou 1 mělo 34 % respondentů.

9.3 Intenzita spjatosti s kraji a preference kraje

9.3.1 Intenzita spjatosti s Jihočeským krajem a preference kraje

Z Tab. 1 je patrné, že míra spjatosti s Jihočeským krajem a preference kraje spolu úzce souvisí. Ti, jež se domnívají, že by Pelhřimovsko mělo být součástí Jihočeského kraje, v nejvíce případech hodnotili sounáležitost číslem 1. V případě dotázaných, podle nichž je dobré nechat daný okres v Kraji Vysočina, je míra spjatosti s Jihočeským krajem opačná, číslem 1 ji hodnotilo nejméně obyvatel. U dalších skupin spjatosti vidíme postupný nárůst, pouze u hodnoty 5 nastal mírný pokles.

Tab. 1: Vztah mezi intenzitou spjatosti s Jihočeským krajem a preferencí kraje

Kraj	Spjatost s Jihočeským krajem					Celkový součet
	1	2	3	4	5	
Jihočeský kraj	8%	6%	3%	5%	1%	23%
Kraj Vysočina	5%	10%	17%	24%	21%	77%
Celkový součet	13%	16%	20%	29%	22%	100%

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Významný vztah mezi otázkami dokazuje i Spearmanův korelační koeficient. Ten byl pro tuto analýzu zvolen z důvodu ordinárního charakteru dat jedné z otázek. Jeho kladná hodnota 0,391 naznačuje, že se jedná o přímou závislost, jež lze označit jako střední. Mezi otázkami existuje staticky významný vztah, přičemž změna dat v jedné z nich vyvolá změnu u otázky druhé. Čím více respondentů by upřednostňovalo okres Pelhřimov pod správou Jihočeského kraje, tím více by bylo těch, kteří by spjatost

hodnotili číslem 1. Toto tvrzení platí i naopak. Pokud se by zvýšil počet dotázaných, jež by chtěli ponechat zájmový okres v Kraji Vysočina, častěji by se vyskytovalo hodnocení spjatosti s Jihočeským krajem vyššími čísly. Jejich intenzita sounáležitosti by byla nízká.

9.3.2 Intenzita spjatosti s Krajem Vysočina a preference kraje

Pokud se nyní zaměříme na míru spjatosti obyvatel ke Kraji Vysočina v závislosti na preferenci kraje, vidíme přesný opak oproti srovnání spjatosti s Jihočeským krajem. Hodnotou 1 a 2 označili spjatost nejvíce ti, kteří jsou pro ponechání okresu Pelhřimov v současném kraji. Ti, jež upřednostňují Jihočeský kraj, hodnotili míru spjatosti s Krajem Vysočina spíše vyššími čísly, kterými vyjadřovali nízkou intenzitu spjatosti. Ze záporné hodnoty Spearmanova korelačního koeficientu, která činí -0,425, lze odvodit nepřímou střední závislost mezi intenzitou spjatosti ke Kraji Vysočina a preferencí kraje, jehož součástí by okres Pelhřimov měl být.

Tab. 2: Vztah mezi intenzitou spjatosti s Krajem Vysočina a preferencí kraje

Kraj	Spjatost s Krajem Vysočina					Celkový součet
	1	2	3	4	5	
Jihočeský kraj	1,86%	3,26%	6,51%	6,51%	5,12%	23,26%
Kraj Vysočina	31,63%	21,86%	13,95%	4,65%	4,65%	76,74%
Celkový součet	33,49%	25,12%	20,47%	11,16%	9,77%	100,00%

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.4 Pohlaví respondentů

Dotázaný počet mužů a žen nebyl v rámci šetření rovnoměrný, ale oproti následujícím otázkám zde ještě nemusíme mluvit o velkém nepoměru dotázaných. Muži tvořili 44 % dotázaných, ženy 56 %.

9.4.1 Pohlaví respondentů a preference kraje

Z Tab. 3 vyplývá, že v počtu mužů a žen, kteří by preferovali okres Pelhřimov v Jihočeském kraji, není příliš velký rozdíl. Naopak výraznější převahu žen nad muži spatřujeme v případě ponechání zájmového okresu v Kraji Vysočina.

Tab. 3: Vztah mezi pohlavím respondentů a preferencí kraje

Kraj	Pohlaví		Celkový součet
	Muž	Žena	
Jihočeský kraj	30	20	50
Kraj Vysočina	64	101	165
Celkový součet	94	121	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Data jsou u obou pohlaví nevyrovnaná, což ostatně dokazují i teoretická data v Tab. 4. Ve všech čtyřech případech se teoretická data od empirických liší, ať už kladně nebo záporně, o 8,1 respondentů.

Tab. 4: Teoretické rozložení dat ohledně pohlaví respondentů a preferencí kraje

Kraj	Muž	Žena	Celkový součet
Jihočeský kraj	21,9	28,1	50
Kraj Vysočina	72,1	92,9	165

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Rozdíly v datech potvrzují i dvě varianty Chí kvadrát testu, jež byly pro analýzu využity kvůli nominálnímu charakteru dat. Z prvního jsme získali hodnotu 0,008. A jelikož je údaj menší než 0,05, na hladině významnosti p (0,05) existuje v datech statisticky významný rozdíl. Z druhé varianty testu nám vyšla hodnota 7,017. Ta byla srovnána s hodnotou 3,84, která byla stanovena pro hladinu významnosti p (0,05). I po tomto testu byla zjištěna statistická diference dat. Současně z testů vyplývá, že z 95 % se nejedná o výsledek náhody. Vzhledem k tomu, že z otázky ohledně pohlaví můžeme získat pouze dvě možnosti, použijeme pro statistickou analýzu F í koeficient. Ten nám udává závislosti mezi touto otázkou a otázkou ohledně preference kraje. Jeho hodnota činí 0,181, intenzita statistické závislosti je slabá.

9.4.2 Pohlaví respondentů a intenzita spjatosti s Jihočeským krajem

V Tab. 5 vidíme, že míra spjatosti mužů a žen s Jihočeským krajem není příliš silná, nejvíce mužů i žen ji hodnotilo čísla 4 a 5. Dále se zaměříme na skutečnost, do jaké míry ovlivňuje pohlaví míru spjatosti s Jihočeským krajem. Z velmi malé hodnoty Spearmanova korelačního koeficientu, který činí -0.002, můžeme usoudit, že mezi otázkami neexistuje žádný významný statistický vztah. To, zda je respondent muž nebo žena, nijak neovlivňuje jejich míru spjatosti s tímto územím.

Tab. 5: Vztah mezi pohlavím a intenzitou spjatosti s Jihočeským krajem

Spjatost s Jihočeským krajem	Pohlaví		Celkový součet
	Muž	Žena	
1	15	13	28
2	13	22	35
3	15	27	42
4	31	31	62
5	20	28	48
Celkový součet	94	121	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.4.3 Pohlaví respondentů a intenzita spjatosti s Krajem Vysočina

Co se týká spjatosti s Krajem Vysočina, je evidentní, že hodnotou 1 ji označilo nejvíce žen i mužů a směrem k hodnotě 5 se jejich podíl postupně snižuje. Je to tedy opak spjatosti s Jihočeským krajem. Výsledek ze statistické analýzy je sice kladný, ale jelikož dosahuje hodnoty 0,054, nedá se hovořit o statisticky významné závislosti mezi otázkou ohledně pohlaví a spjatosti s Krajem Vysočina.

Tab. 6: Vztah mezi pohlavím a intenzitou spjatosti s Krajem Vysočina

Spjatost s Krajem Vysočina	Pohlaví		Celkový součet
	Muž	Žena	
1	35	37	72
2	21	33	54
3	20	24	44
4	10	14	24
5	8	13	21
Celkový součet	94	121	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.5 Věk respondentů

Záležitost ohledně věku dotázaných bychom mohli označit za jednu z nejdůležitějších v dotazníkovém šetření. Věk respondentů sehrál důležitou úlohu i v dalších otázkách, respektive v odpovědích na ně. To, jak lidé vyjadřovali svůj názor na problematiku o možnosti navrácení okresu Pelhřimov zpět k Jihočeskému kraji, o své míře spjatosti k oběma krajům a o preferenci kraje, jehož součástí by mělo Pelhřimovsko být, silně závisí právě na jejich věku. Respondenty bychom proto mohli rozdělit na dvě skupiny. Do první z nich patří lidé starších věkových skupin, jež si

pamatují proces institucionalizace a následně i deinstitucionalizace Jihočeského kraje. Druhou skupinu tvoří dotázaní, kteří zažili institucionalizaci Kraje Vysočina. Jedná se tedy o mladší věkové kategorie, přičemž někteří jedinci se narodili až po roce 2000 a na problematiku regionální identity obyvatel často nemají (a ani nemohou mít) názor.

V prováděném dotazníkovém šetření byli respondenti rozřazováni do šesti věkových kategorií, přičemž nejvíce dotázaných patřilo do skupiny 20-29 let. Naopak nejmenší zastoupení se týká věkové kategorie 15-19 let. Je ale důležité zmínit skutečnost, že zastoupení respondentů v jednotlivých věkových skupinách není rovnoměrné. Tento problém se týká především věkové kategorie 20-29 let. Lze předpokládat, že pokud by při zachování celkového počtu respondentů bylo ve zmíněné věkové kategorii méně dotázaných a naopak by se navýšil počet jedinců v ostatních věkových skupinách, mohl by být ve výsledku jiný poměr odpovědí ohledně upřednostňování kraje, jehož součástí by mělo Pelhřimovsko být. Výraznou změnu bychom mohli očekávat v případě navýšení dotázaných ve starších věkových kategoriích. Pravděpodobně by totiž preferovali Jihočeský kraj.

Tab. 7: Podíl respondentů v jednotlivých věkových kategoriích [%]

Věková kategorie	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60 a více
Dotázaní	7	29	11	22	15	16

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.5.1 Věk respondentů a preference kraje

V Tab. 8 můžeme vidět vzájemný vztah otázky věnující se věkové struktuře a otázky vyjadřující preferenci kraje. Je patrné, že okres Pelhřimov by jako součást Jihočeského kraje uvítali převážně lidé nad 60 let.

Tab. 8: Vztah mezi věkem respondentů a preferencí kraje

Kraj	Věk						Celkový součet
	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+	
Jihočeský kraj	1	11	3	8	8	19	50
Kraj Vysočina	14	52	21	39	24	15	165
Celkový součet	15	63	24	47	32	34	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Tím se potvrdila hypotéza, že k Jihočeskému kraji budou tíhnout spíše starší lidé, kteří si pamatují krajské uspořádání z roku 1960. Naopak pro zachování současného zařazení pelhřimovského okresu v Kraji Vysočina byli především respondenti ve věku 20-29 let. Nerovnoměrné zastoupení v jednotlivých věkových skupinách dokazuje i Tab. 9 s teoretickými daty. V rámci dotázaných, kteří by chtěli být součástí Jihočeského kraje, se hodnoty nejvíce shodují s empirickými daty pouze u věkové skupiny 50-59 let. Největší rozdíl je naopak u věkové kategorie 60 a více. Podle teoretického rozdělení by v této skupině mělo být o 11,1 respondentů méně, než bylo v dotazníkovém šetření zajištěno. Největšího shody i rozdílu mezi empirickými a teoretickými daty je v případě Kraje Vysočina dosaženo u stejných věkových kategorií jako u Jihočeského kraje. Hodnoty patřící k věkové kategorii 50-59 let jsou téměř vyrovnané. U kategorie 60 a více by podle teoretického rozdělení mělo být v této skupině o 11,1 respondentů více.

Tab. 9: Teoretické rozložení dat ohledně věku respondentů a preferencí kraje

Kraj	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60 a více	Celkový součet
Jihočeský kraj	3,5	14,7	5,6	10,9	7,4	7,9	50,0
Kraj Vysočina	11,5	48,3	18,4	36,1	24,6	26,1	165,0

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

To, že jsou mezi daty staticky významné difference, potvrzují i obě varianty Chí kvadrát testu. V prvním případě je výsledná hodnota testu 0,000074. Můžeme tedy konstatovat, že na hladině významnosti $p(0,05)$ existuje statisticky významný rozdíl mezi věkovými skupinami. A to proto, že výsledná hodnota je menší než daná hladina významnosti. Z druhé varianty testu jsme získali údaj 24,92, hodnota kritéria byla na hladině významnosti $p(0,05)$ stanovena na 11,07. Opět lze říct, že zde existují staticky významné rozdíly v datech, protože náš výsledek je v tomto případě větší než hodnota kritéria. Z provedených testů je také možné konstatovat, že s pravděpodobností 95 % není výsledek náhodný.

Jestliže bychom se podívali pomocí Cramerova koeficientu na vzájemnou závislost mezi otázkami, dojdeme k závěru, že zde existuje střední závislost, jelikož hodnota koeficientu činí 0,340.

9.5.2 Věk respondentů a intenzita spjatosti s Jihočeským krajem

Dále se zaměříme na problematiku určování míry spjatosti s Jihočeským krajem podle jednotlivých věkových kategorií. V Tab. 10 vidíme, že ani v jedné věkové skupině neoznačilo nejvíce respondentů spjatost číslem 1, a kromě věkové skupiny 60 a více, ani číslem 2. Dále je zřejmé, že lidé ve věku 15-19 let a 20-29 let byli jediní, kteří v nejvíce případech hodnotili intenzitu spjatosti číslem 5. Také se nepotvrdila hypotéza, že lidé ve straších věkových kategoriích budou spjatost s Jihočeským krajem hodnotit převážně nižšími čísly, která by vyjadřovala intenzivní sounáležitost s krajem. Do určité míry to může být způsobeno již několikrát zmíněným nerovnoměrným rozložením respondentů ve věkových skupinách.

Pro statistickou analýzu bylo využito Spearmanova korelačního koeficientu. Jeho výsledná hodnota -0,134 dokazuje, že mezi věkem dotázaných a jejich spjatostí s Jihočeským krajem je nepřímá závislost. Podle nízké hodnoty musíme ale hovořit o statisticky nevýznamném vztahu mezi otázkami.

Tab. 10: Vztah mezi věkem a intenzitou spjatosti s Jihočeským krajem

Spjatost s Jihočeským krajem	Věk						Celkový součet
	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60 a více	
1	1	8	3	4	4	8	28
2	4	9	2	6	5	9	35
3	3	13	1	16	5	4	42
4	2	13	13	12	14	8	62
5	5	20	5	9	4	5	48
Celkový součet	15	63	24	47	32	34	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.5.3 Věk respondentů a intenzita spjatosti s Krajem Vysočina

I přes to, že se v Tab. 11 jedná o míru spjatosti obyvatel Pelhřimovska s Krajem Vysočina, nelze jednoznačně předpokládat její hodnocení nízkými čísly značícími velkou intenzitu spjatosti. Je možné si všimnout, že ne u všech věkových kategorií označilo nejvíce dotázaných míru spjatosti číslem 1. Také vůbec poprvé registrujeme absenci odpovědí u některých zájmových skupin respondentů. Zde se konkrétně jedná o věkovou kategorii 30-39 let, v níž nikdo nevyjádřil intenzitu spjatosti s Krajem Vysočina hodnotou 5.

U míry spjatosti s Jihočeským krajem jsme nemohli hovořit o přímé závislosti na věku respondentů, nicméně u Kraje Vysočina je tomu naopak. Kladný výsledek Spearmanova korelačního koeficientu 0,101 značí mezi otázkami přímou závislost. Ale opět se opakuje skutečnost, že se jedná o velmi malou hodnotu značící z hlediska statistiky nevýznamný vztah.

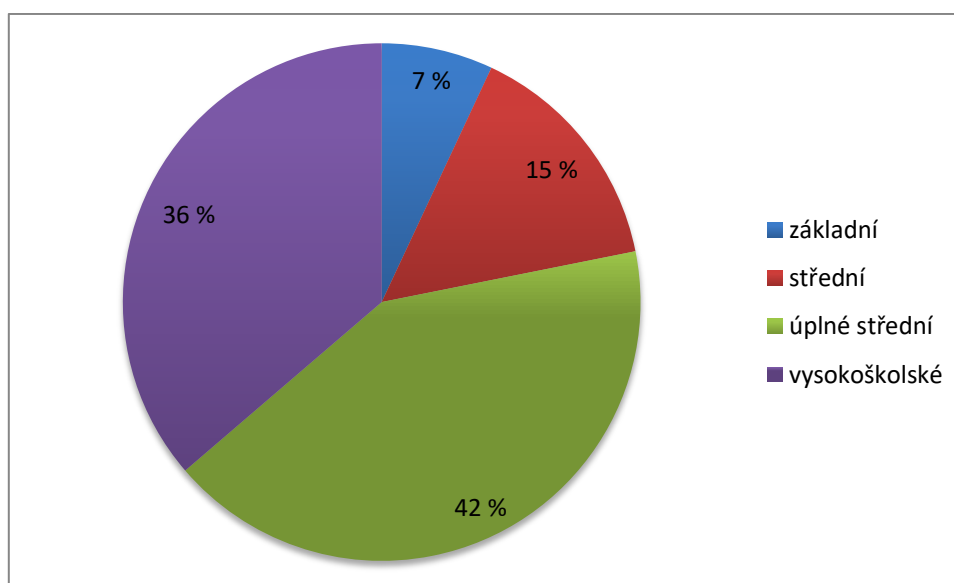
Tab. 11: Vztah mezi věkem a intenzitou spjatosti s Krajem Vysočina

Spjatost s Krajem Vysočina	Věk						Celkový součet
	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60 a více	
1	6	26	8	12	14	6	72
2	3	11	9	14	8	9	54
3	3	11	4	16	4	6	44
4	2	5	3	3	2	9	24
5	1	10		2	4	4	21
Celkový součet	15	63	24	47	32	34	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.6 Vzdělání respondentů

Vzdělanostní struktura dotázaných je úzce propojena s věkovou skladbou. Na Obr. 3 vidíme převažující počet respondentů s úplným středním a vysokoškolským vzděláním, kteří zároveň ve většině případů patří do věkové kategorie 20-29 let.

Obr. 3: Podíl respondentů v jednotlivých vzdělanostních kategoriích

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.6.1 Vzdělání respondentů a preference kraje

Převažující podíl respondentů v posledních dvou vzdělanostních kategoriích platí jak u dotázaných, kteří by chtěli mít okres Pelhřimov jako součást Jihočeského kraje, tak i u těch, jež jsou pro současnou krajskou strukturu.

Vzájemnou závislost mezi vzděláním dotázaných a upřednostňováním kraje, do něhož by mělo Pelhřimovsko patřit, nám v tomto případě opět prezentuje Spearmanův korelační koeficient. Pro tuto analýzu byl vybrán skutečností, že skupiny podle vzdělanosti mají charakter ordinárních dat, jimž lze přiřadit váhu. Z výsledku 0,069 lze vyvodit přímou závislost. Dobré je ale připomenout, že i když se jedná o kladné číslo, hodnota není natolik vysoká, abychom mohli hovořit o střední nebo silné závislosti mezi otázkami. I v tomto případě jsme došli k závěru, že zde neexistuje statisticky významný vztah.

Tab. 12: Vztah mezi vzděláním respondentů a preferencí kraje

Kraj	Vzdělání				Celkový součet
	Základní	Střední	Úplně střední	Vysokoškolské	
Jihočeský kraj	5	9	19	17	50
Kraj Vysočina	10	23	71	61	165
Celkový součet	15	32	90	78	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.6.2 Vzdělání respondentů a intenzita spjatosti s Jihočeským krajem

Spjatost respondentů s Jihočeským krajem se podle jejich nejvyššího dosaženého vzdělání nehodnotí příliš dobře. Důvodem je velký nepoměr dotázaných se základním a středním vzděláním oproti dvěma zbylým skupinám. Nicméně z Tab. 13 můžeme vyvodit, že míru spjatosti vyjadřovali respondenti ve všech vzdělanostních skupinách nejvíce hodnotou 4. Spjatost s Jihočeským krajem je tedy spíše nízká.

Mezi zkoumanými otázkami existuje přímá závislost, což ostatně dokazuje výsledná hodnota Spearmanova korelačního koeficientu. Činí 0,058, a protože nedosahuje hranice 0,3, nelze v tomto případě hovořit o statisticky významném vztahu.

Tab. 13: Vztah mezi vzděláním respondentů a intenzitou spjatosti s Jihočeským krajem

Spjatost s Jihočeským krajem	Vzdělání				Celkový součet
	Základní	Střední	Úplné střední	Vysokoškolské	
1	3	4	12	9	28
2	4	6	12	13	35
3	1	7	19	15	42
4	4	10	24	24	62
5	3	5	23	17	48
Celkový součet	15	32	90	78	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.6.3 Vzdělání respondentů a intenzita spjatosti s Krajem Vysočina

Následující Tab. 14 udává, kolik respondentů v jednotlivých vzdělanostních skupinách má s Krajem Vysočina nejnižší nebo naopak nevyšší spjatost. Zde platí, že ve všech čtyřech vzdělanostních kategoriích označilo nejvíce dotázaných spjatost s krajem číslem 1.

Tab. 14: Vztah mezi vzděláním respondentů a intenzitou spjatosti s Krajem Vysočina

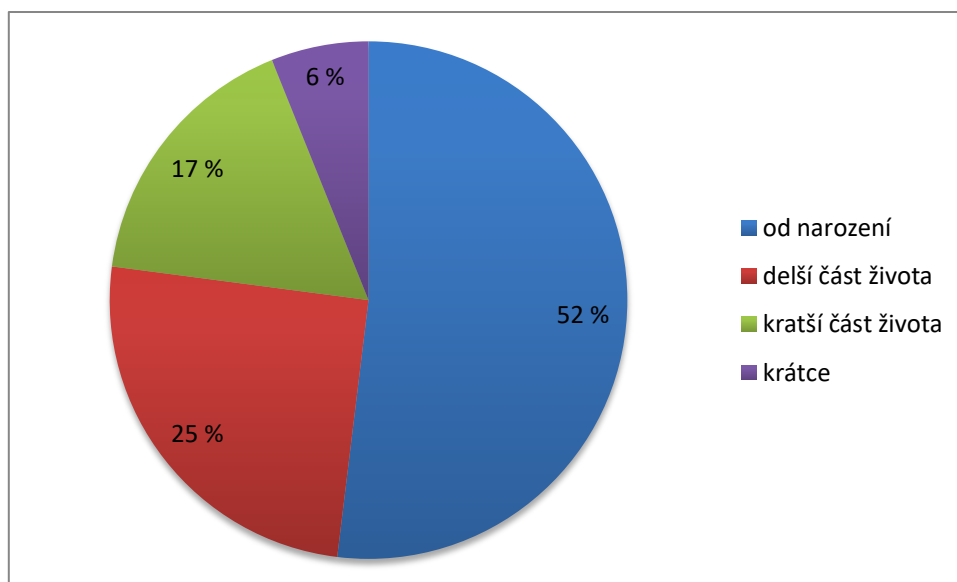
Spjatost s Krajem Vysočina	Vzdělání				Celkový součet
	Základní	Střední	Úplné střední	Vysokoškolské	
1	5	11	27	29	72
2	2	5	24	23	54
3	4	10	22	8	44
4	3	2	6	13	24
5	1	4	11	5	21
Celkový součet	15	32	90	78	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Záporná hodnota Spearmanova korelačního koeficientu, $-0,076$, udává nepřímou závislost mezi otázkami. Stejně jako v minulém případě se nejedná o statisticky významný vztah. Nejvyšší ukončené vzdělání nemá vliv na míru spjatosti s Krajem Vysočina.

9.7 Rodáctví respondentů

Jak dlouho lidé žijí v obcích, se odrazilo především v problematice hodnocení míry spjatosti s kraji. Ta bude sice podobněji rozebrána v následující části této kapitoly, nicméně již zde můžeme prezentovat některé poznatky.

Obr. 4: Podíl respondentů v jednotlivých kategoriích podle strávené délky života v obcích
Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Více jak polovina respondentů žije v obcích SO ORP Pelhřimov od narození. Další čtvrtina dotázaných patří mezi obyvatele žijící v daném území delší část života. Tito lidé neměli problém vyjádřit ať už nízkou nebo vysokou intenzitu spjatosti s kraji. Jinak na tom bylo ale zbývajících 23 % respondentů, kteří žijí v obcích kratší část života nebo jen krátce. Kromě těch, kteří se během života stěhovali v rámci obcí SO ORP Pelhřimov, se zde také nacházelo několik jedinců, jež strávili většinu života v Jihlavě nebo dalších obcích jihlavského okresu. Spjatost ke Kraji Vysočina mohli vyjádřit podobně, jako kdyby žili od narození na Pelhřimovsku, jedná se pořád o stejný kraj. Hůře ovšem hodnotili intenzitu spjatosti s Jihočeským krajem, pod jehož správou nikdy nepatřili a jeho území je jim cizí. Naopak je možné předpokládat vyšší míru spjatosti k Jihomoravskému kraji.

V rámci kapitoly o rodáctví je dobré alespoň částečně nastínit vliv bydliště respondentů na jejich odpovědi v dotazníkovém šetření. Podstatná v tomto případě není velikost obce ani její význam, ale její vzdálenost od současné krajské hranice. Jak

již bylo zmíněno výše, lidé žijící v obcích v těsné blízkosti hranice, mají k Jihočeskému kraji mnohem užší vztah než dotázaní ze vzdálenějších obcí. Tato skutečnost se samozřejmě promítla nejenom v záležitosti preference kraje, ale i v dalších otázkách.

9.7.1 Rodáctví respondentů a preference kraje

Bez ohledu na to, jakého kraje by mělo být Pelhřimovsko součástí, platí, že nejvíce respondentů patří do první skupiny a další mají postupně nižší zastoupení dotázaných, jak je patrné z Tab. 15. Mezi rodáctvím a preferencí kraje není statisticky významný vztah, jelikož výsledek analýzy je velmi malý. Hodnota Spearmanova korelačního koeficientu činí pouze 0,034, tudíž nelze hovořit o statisticky významném vztahu mezi daty ohledně rodáctví a upřednostňování kraje.

Tab. 15: Vztah mezi rodáctvím respondentů a preferencí kraje

Kraj	Rodáctví				Celkový součet
	Od narození	Delší část života	Kratší část života	Krátce	
Jihočeský kraj	26	15	8	1	50
Kraj Vysočina	85	40	28	12	165
Celkový součet	111	55	36	13	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.7.2 Rodáctví respondentů a intenzita spjatosti s Jihočeským krajem

S jihočeským krajem jsou nejvíce spjati dotázaní, kteří v obcích žijí od narození, případně delší část života. Nicméně se ale rozhodně nejedná o nejvyšší počty. Nejvíce dotázaných totiž intenzitu spjatosti hodnotí vyššími čísly, tedy spíše negativně. A nízkou spjatost s krajem vyjadřovali i respondenti v posledních dvou skupinách. Mezi otázkami existuje přímá závislost, jak ostatně vypovídá kladná výsledná hodnota Spearmanova korelačního koeficientu. Vzhledem k tomu, že hodnota činí pouze 0,093, nedá se hovořit o statisticky významném vztahu.

Tab. 16: Vztah mezi rodáctvím respondentů a intenzitou spjatosti s Jihočeským krajem

Spjatost s Jihočeským krajem	Rodáctví				Celkový součet
	Od narození	Delší část života	Kratší část života	Krátce	
1	15	9	4		28
2	21	10	4		35
3	18	12	7	5	42
4	36	11	13	2	62
5	21	13	8	6	48
Celkový součet	111	55	36	13	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.7.3 Rodáctví respondentů a intenzita spjatosti s Krajem Vysočina

Z Tab. 17 je na první pohled vidět kladné hodnocení spjatosti s Krajem Vysočina. A to bez ohledu na, jak dlouho dotázaní v obcích žijí. Již na počátku této kapitoly byla zmíněna skutečnost, že i lidé žijící v obcích SO ORP Pelhřimov krátce, mají ke Kraji Vysočina kladný vztah. Nicméně výsledek statistické analýzy opět upozorňuje na přímou závislost mezi otázkou ohledně rodáctví a intenzitou spjatosti s Krajem Vysočina. Je ale důležité zmínit, že hodnota Spearmanova koeficientu, 0,046, je zde ještě nižší než u předchozí analýzy. Proto opět nemůžeme mluvit o statisticky významném vztahu.

Tab. 17: Vztah mezi rodáctvím respondentů a intenzitou spjatosti s Krajem Vysočina

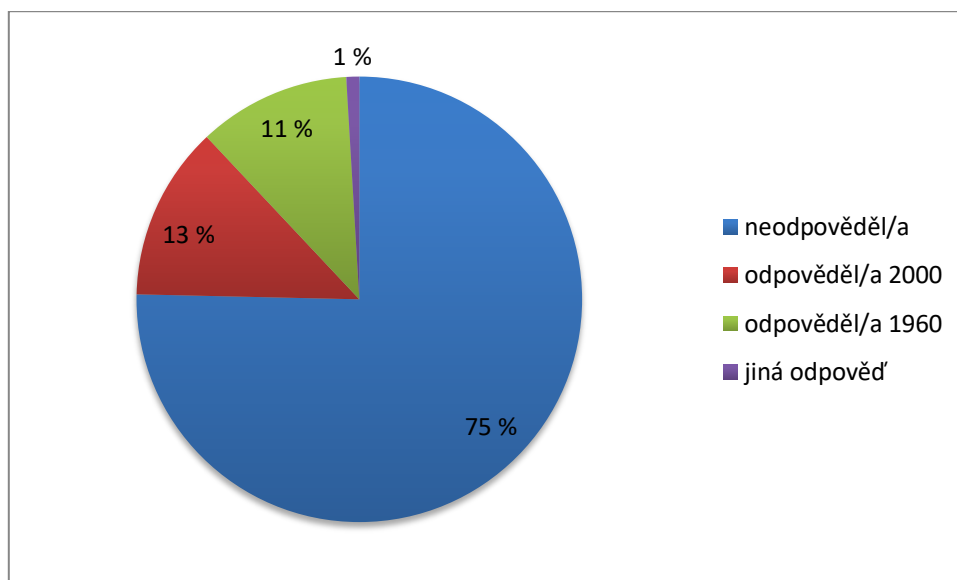
Spjatost s Krajem Vysočina	Rodáctví				Celkový součet
	Od narození	Delší část života	Kratší část života	Krátce	
1	43	15	11	3	72
2	23	17	9	5	54
3	22	8	10	4	44
4	11	9	3	1	24
5	12	6	3		21
Celkový součet	111	55	36	13	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.8 Vznik Jihočeského kraje

Před samotným představením této otázky je žádoucí upozornit na rozdíl mezi získáváním odpovědí v dotazníkovém šetření a jejich následným zpracováním. Respondenti mohli v dotazníkovém šetření na otázku, zda ví, kdy vznikl Jihočeský kraj,

odpovědět pouze „Ne“ nebo „Ano“. V případě kladné odpovědi doplnili i konkrétní rok. Podle nejčastěji se vyskytujících odpovědí byly při zpracovávání dotazníků vytvořeny čtyři kategorie, jež částečně nahradily původní dvě skupiny odpovědí, a s nimiž je dále pracováno.

Obr. 5: Podíl respondentů podle odpovědí ohledně vzniku Jihočeského kraje
Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Na Obr. 5 vidíme, že tři čtvrtiny dotázaných nebyli na otázku schopni odpovědět. Často pouze dodávali, že kraj vznikl někdy v průběhu 20. století. Konkrétní rok ale nedoplnili. S velkým odstupem za touto skupinou najdeme respondenty, jež jako rok vzniku Jihočeského kraje uvedli rok 2000. Byli k nim ale přiřazeni i ti, kteří uvedli jakýkoliv rok v období 1993-2007. Lze totiž usuzovat, že jsou si vědomi provedení krajské reformy právě okolo roku 2000. Téměř stejně velkou skupinu respondentů tvořili lidé, jež uvedli rok 1960. Jedná se hlavně o obyvatele nad 40 let, což dokazuje i Tab. 18. Potvrdila se tím hypotéza, že starší lidé budou často uvádět tento rok, protože mají staré krajské uspořádání silně zažitě. Opakem jsou předchozí dvě skupiny dotázaných. Ty jsou tvořeny převážně mladšími věkovými kategoriemi, které si dobu před rokem 1989 nepamatují. Netýká se jich tedy proces institucionalizace a deinstitucionalizace Jihočeského kraje v období let 1960 až 1990. Do poslední skupiny respondentů byli zahrnuti pouze dva lidé, jejichž uvedený rok se velmi odlišoval od ostatních odpovědí. Respondent ve věkové kategorii 50-59 let zmínil

rok 1949, čímž měl patrně na mysli vznik tehdejšího Českobudějovického kraje v rámci vytvoření nové krajské soustavy ve zmíněném roce. Druhý dotázaný z této skupiny, muž ve věkové kategorii 15-19 let, uvedl rok 1925. A právě vzhledem k věku dotázaného se můžeme domnívat, že svoji odpověď pouze tipnul.

Tab. 18: Vztah mezi vznikem Jihočeského kraje a věkem respondentů

Věk	Vznik Jihočeského kraje		Odpověď/a 1960	Jiná odpověď	Celkový součet
	Neodpověď/a	Odpověď/a 2000			
15-19		14		1	15
20-29		52	9	2	63
30-39		20	3	1	24
40-49		34	5	8	47
50-59		19	4	8	32
60 a více		22	6	6	34
Celkový součet		161	27	25	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.8.1 Vznik Jihočeského kraje a preference kraje

V Tab. 19 vidíme zastoupení respondentů v jednotlivých kategoriích v závislosti na kraji, jehož součástí by mělo Pelhřimovsko být.

Tab. 19: Vztah mezi vznikem Jihočeského kraje a preferencí kraje

Kraj	Vznik		Odpověď/a 1960	Jiná odpověď	Celkový součet
	Neodpověď/a	Odpověď/a 2000			
Jihočeský kraj		32	9	9	50
Kraj Vysočina		129	18	16	165
Celkový součet		161	27	25	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Zda jsou empirická data v jednotlivých kategoriích rovnoměrně rozložena, zjistíme pomocí teoretických dat v Tab. 20. Z hodnot je ale evidentní, že empirická data se od teoretických výrazně neliší, což nám dokazují i obě varianty Chí kvadrát testu.

Tab. 20: Teoretické rozložení dat ohledně vzniku Jihočeského kraje a preferencí kraje

Kraj	Neodpověděl/a	Odpověděl/a 2000	Odpověděl/a 1960	Jiná odpověď	Celkový součet
Jihočeský kraj	37,4	6,3	5,8	0,5	50
Kraj Vysočina	123,6	20,7	19,2	1,5	165

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Z prvního z nich jsme získali hodnotu 0,173. A proto na hladině významnosti p (0,05) neexistuje statisticky významný rozdíl v datech. Z druhého Chí kvadrát testu nám vyšla hodnota 5,448. Hodnota kritéria byla na hladině významnosti (0,05) určena na 7,820, a proto i z tohoto testu vyplývá, že statisticky významné rozdíly v datech neexistují.

Dále se pomocí Cramérova koeficientu přesvědčíme, zda existuje statistická závislost mezi otázkou ohledně vzniku Jihočeského kraje a výběru kraje, jehož součástí by měl být zájmový okres součástí. Vzhledem k faktu, že výsledná hodnota koeficientu činí 0,159, lze mluvit o slabé závislosti.

9.8.2 Vznik Jihočeského kraje a intenzita spjatosti k němu

V následující části se pokusíme zhodnotit, jaký vztah panuje mezi otázkou ohledně spjatosti obyvatel s Jihočeským krajem a jejich odpověďmi na otázku ohledně jeho vzniku. Mezi respondenty, kteří na otázku neodpověděli, převažuje spíše nízká míra spjatosti s krajem. U druhé skupiny vidíme téměř vyrovnaný podíl dotázaných, jež svoji spjatost vyjádřili čísly 1 a 4. Obyvatelé, kteří odpovídali rokem 1960, mají k Jihočeskému kraji spíše pozitivní, případně neutrální spjatost. V poslední kategorii jsou již výše zmínění dva obyvatelé, jejichž odpovědi se odlišovali od ostatních, a jejichž míra spjatosti je spíše nízká.

Stejně jako u vyhodnocování předchozích otázek, byla i zde provedena statistická analýza. Vzhledem k tomu, že jednu z porovnávaných otázek lze zařadit mezi ordinární data, nebylo využito Cramérova koeficientu, ale Spearmanova korelačního koeficientu. Jeho výsledná hodnota -0,046 nám říká, že mezi otázkou ohledně spjatosti a vzniku Jihočeského kraje je nepřímá závislost. Hodnota je navíc velice nízká, proto se nedá hovořit o statisticky významném vztahu.

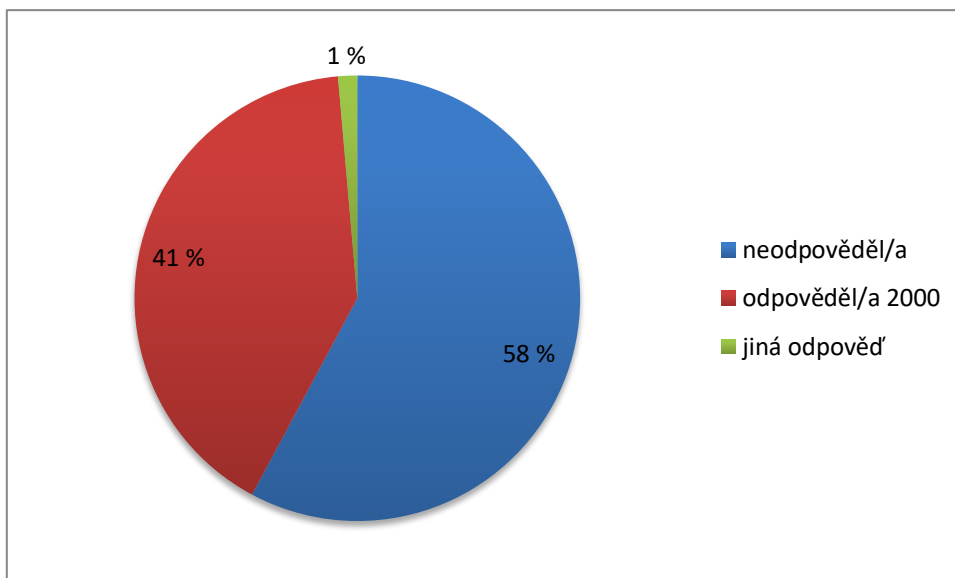
Tab. 21: Vztah mezi vznikem Jihočeského kraje a intenzitou spjatosti k němu

Spjatost s Jihočeským krajem	Vznik		Odpověď/a 2000	Odpověď/a 1960	Jiná odpověď	Celkový součet	
	Neodpověď/a						
1		19	8		1	28	
2		26	2		7	35	
3		31	4		7	42	
4		48	7		6	1	62
5		37	6		4	1	48
Celkový součet		161	27		25	2	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.9 Vznik Kraje Vysočina

Podobně jako u problematiky související se vznikem Jihočeského kraje byly i v tomto případě vytvořeny, dle opakování odpovědí, tři nové kategorie. Výsledky jsou velmi podobné jako v případě Jihočeského kraje. Nejpočetnější skupinu opět tvoří respondenti, kteří na otázku neodpověděli. Ale oproti situaci u vzniku Jihočeského kraje se stále jedná o výrazněji menší podíl dotázaných. Do druhé skupiny byli zařazeni respondenti, jež uvedli správný rok 2000. Ale i zde byly akceptovány všechny roky, jež spadaly do období 1992–2011. A to ze stejného důvodu jako u Jihočeského kraje, tudíž že dotazovaní jsou si vědomi vytvoření nové krajské struktury okolo přelomu 20. a 21. století. V odpovědích se často vyskytoval právě rok 2011, jehož mohou mít lidé spojený s přejmenováním kraje z „Vysočina“ na „Kraj Vysočina“. V poslední kategorii se nachází jedinci s výrazně jinými odpověďmi. Dva z nich byli muži ve věku 15-19 let, kteří uvedli roky 1875 a 1980, posledním respondentem byla žena ve věkové kategorii 40-49 let, přičemž ke vzniku Kraje Vysočina přiřadila rok 1989.

Obr. 6: Podíl respondentů podle odpovědí ohledně vzniku Kraje Vysočina
Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.9.1 Vznik Kraje Vysočina a preference kraje

V rámci respondentů, kteří jsou pro Jihočeský kraj, můžeme v Tab. 22 vidět rovnoměrné zastoupení pouze v prvních dvou skupinách. Oproti tomu u dotázaných preferujících druhou možnost je zřejmá převaha první kategorie odpovědí. Dalo by se přitom očekávat, že lidé žijící v Kraji Vysočina a zároveň tento kraj preferující, budou rok jeho vzniku vědět.

Tab. 22: Vztah mezi vznikem Kraje Vysočina a preferencí kraje

Kraj	Vznik			Celkový součet
	Neodpověděl/a	Odpověděl/a 2000	Jiná odpověď	
Jihočeský kraj	25	25		50
Kraj Vysočina	100	62	3	165
Celkový součet	125	87	3	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Empirická data nejsou rovnoměrně rozložena, což ukazuje Tab. 23 s teoretickými daty. Nerovnoměrné rozložení dat ale není velké. Toto tvrzení lze odvodit z výsledků Chí kvadrát testu. Jeho hodnota činí 0,299, tudíž na hladině významnosti $p(0,05)$ neexistuje mezi daty statisticky významný rozdíl. Pro druhou variantu testu byla na hladině významnosti (0,05) stanovena hodnota kritéria na 5,99. Z testu jsme následně dostali výsledek 3,115. Tudíž i tato analýza nám potvrdila

neexistující statisticky významný rozdíl mezi empirickými a teoretickými daty. Dále si staticky ověříme, zda existuje vztah mezi mírou spjatosti ke Kraji Vysočina a odpověďmi na otázku ohledně jeho vzniku. Jelikož hodnota Cramérova koeficientu činí 0,120, dá se hovořit pouze o slabé závislosti mezi zkoumanými otázkami.

Tab. 23: Teoretické rozložení dat ohledně vzniku Kraje Vysočina a preferencí kraje

Kraj	Neodpověděl/a	Odpověděl/a 2000	Jiná odpověď	Celkový součet
Jihočeský kraj	29,1	20,2	0,7	50
Kraj Vysočina	95,9	66,8	2,3	165

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.9.2 Vznik Kraje Vysočina a intenzita spjatosti k němu

Další krok bude zahrnovat analýzu vztahu mezi otázkou týkající se vzniku Kraje Vysočina a spjatosti obyvatel SO ORP Pelhřimov k němu. Tab. 24 ukazuje, že bez ohledu na to, jak dotázaní odpověděli na otázku ohledně vzniku, spjatost s Krajem Vysočina hodnotili velmi kladně. A to i již dříve zmínění tři respondenti, jejichž odpovědi se výrazněji odlišovali od ostatních.

Mezi otázkami existuje přímá závislost. Nicméně z malé hodnoty Spearmanova korelačního koeficientu, jehož hodnota je 0,006, můžeme vyvodit neexistenci statisticky významného vztahu.

Tab. 24: Vztah mezi vznikem Kraje Vysočina a intenzitou spjatosti k němu

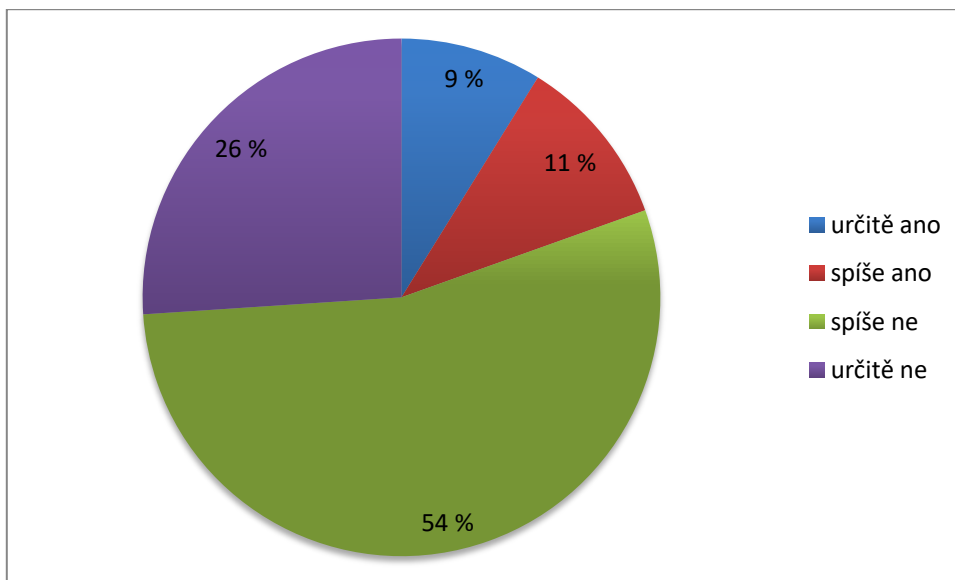
Spjatost s Krajem Vysočina	Vznik			Celkový součet
	Neodpověděl/a	Odpověděl/a 2000	Jiná odpověď	
1	40	31	1	72
2	35	18	1	54
3	26	17	1	44
4	12	12		24
5	12	9		21
Celkový součet	125	87	3	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.10 Vrácení okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji

S otázkou zabývající se navrácením okresu Pelhřimov zpět k Jihočeskému kraji silně souvisí problematika ohledně preference kraje. Na první pohled se může zdát, že jejich obsah je téměř stejný, rozdíl mezi nimi přesto nalezneme. V mnoha případech

nastalo, že někteří sice preferovali daný okres jako součást Jihočeského kraje, ale v otázce ohledně možnosti návratu okresu pod jeho správu uvedli odpověď okres zpět již nevracet. Evidentní je to i z Obr. 7, v němž se 80 % dotázaných přiklání k možnosti se současným rozdělením okresů mezi kraje nehýbat.

Obr. 7: Podíl respondentů ohledně možnosti vrácení okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji
Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.10.1 Vrácení okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji a preference kraje

Při pohledu na Tab. 25 je zřejmé, že největší podíl respondentů zahrnuje ty, kteří by daný okres zpět nevraceli, jak bylo ostatně řečeno již výše. Je ale dobré si uvědomit, že většina z nich zároveň patří do skupiny respondentů, jež upřednostňuje zanechání pelhřimovského okresu v Kraji Vysočina. I to je důvod, proč by ze 165 respondentů pouze jeden chtěl vrátit okres Pelhřimov k Jihočeskému kraji. Jestliže se ale zaměříme na zbylých 50 dotázaných, kteří upřednostňují Jihočeský kraj, uvidíme opačnou situaci. Nenachází se zde nikdo, kdo by byl spokojený se současným zařazením daného okresu. Většina respondentů se domnívá, že okres by se spíše anebo určitě měl vrátit pod správu Jihočeského kraje.

Tab. 25: Vztah mezi vrácením okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji a preferencí kraje

Kraj	Vrátit Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne	Celkový součet
Jihočeský kraj	18	18	14		50
Kraj Vysočina	1	5	103	56	165
Celkový součet	19	23	117	56	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Dotazovaní své odpovědi zdůvodňovali podobnými argumenty jako u otázky zabývající se preferencí kraje. Ti, kteří by byli určitě pro vrácení pelhřimovského okresu k Jihočeskému kraji, nejvíce vyzdvihovali fakt, že patří mezi Jihočechy. Jako další důvod uváděli neschopnost Kraje Vysočina hospodařit s finančními prostředky a spravedlivě je rozdělovat. Někteří se také domnívají, že předešlé krajské členění bylo dlouhodobě fungující a současný počet krajů je zbytečný. O něco více bylo respondentů, kteří by pro navrácení okresu spíše byli. Ale jak dodávají, pouze za předpokladu, že by ke krajské reformě došlo v celé České republice. Jak už bylo zmíněno výše, nejvyšší podíl respondentů by byl spíše pro současnou situaci, tedy pro ponechání pelhřimovského okresu v Kraji Vysočina. A to především proto, že krajské město je blíže. Okres Pelhřimov nijak netrpí tím, že je součástí tohoto kraje. Jeho odtržení od Jihočeského kraje považují mnozí za provždy uzavřenou věc, o které není důvod se bavit. Lidé si již zvykli a nic jim zde nechybí. Mnoho dotázaných jako argument uvedlo, že návrat zpět k Jihočeskému kraji by byl krok zpět. Změna by byla náročná jak administrativně, tak finančně a nic dobrého by nepřinesla. Také se zde objevil názor, že komu současná situace nevyhovuje, může se do Jihočeského kraje přestěhovat. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří ti, jež by daný okres zpět určitě nevraceli. V dnešní době to dle jejich názoru nemá smysl, neustále měnit krajské hranice je špatné a změna by znamenala zbytečné komplikace. Dotázaní dále uvádějí, že kulturou, historií i přírodou máme mnohem blíže ke Kraji Vysočina.

Úzkou souvislost mezi zájmovými otázkami dokazuje i hodnota Spearmanova korelačního koeficientu, která činí 0,724. Jedná se o silnou závislost a také o vůbec nejvyšší hodnotu tohoto koeficientu v rámci celého výzkumu. Jedná se o přímou závislost mezi otázkami. Výsledek nám sděluje, že čím více by bylo respondentů, kteří by upřednostňovali okres Pelhřimov jako součást Jihočeského kraje, tím více by bylo těch, jež by chtěli daný okres určitě vrátit zpět, a naopak. Pokud by došlo k navýšení

počtu dotázaných preferující Kraj Vysočina, dostali bychom na otázku možnosti vrácení Pelhřimovska k původnímu kraji vyšší podíl negativních odpovědí.

9.10.2 Vrácení okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji a intenzita spjatosti k němu

Tab. 26 se potvrdil předpoklad, že lidé, kteří jsou spíše nebo určitě pro navrácení okresu k Jihočeskému kraji, budou mít k němu i nejužší míru spjatosti. A tudíž zároveň platí, že respondenti, jež volili zbývající dvě možnosti, tedy okres spíše nebo určitě zpět nevracet, nemají k danému území příliš silné vazby. Statisticky významný vztah mezi otázkami potvrdila analýza v podobě Spearmanova korelačního koeficientu. Kladný výsledek hovoří o přímé závislosti mezi mírou spjatosti s Jihočeským krajem a problematikou vrácení zájmového okresu pod jeho správu. Vysoká hodnota 0,433 přitom ukazuje na střední závislost.

Tab. 26: Vztah mezi vrácením okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji a intenzitou spjatosti k němu

Spjatost s Jihočeským krajem	Vrátit				Celkový součet
	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne	
1	13	4	7	4	28
2	3	10	17	5	35
3		3	29	10	42
4	3	4	40	15	62
5		2	24	22	48
Celkový součet	19	23	117	56	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

9.10.3 Vrácení okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji a intenzita spjatosti ke Kraji Vysočina

Jakmile ovšem zhodnotíme vztah mezi otázkou ohledně možnosti vrácení okresu k Jihočeskému kraji se spjatostí obyvatel ke Kraji Vysočina, vidíme oproti předchozí analýze opačnou situaci. Nejužší spjatost vyjadřovali nejnižšími čísly respondenti, jež by daný okres spíše nebo určitě zpět nevraceli. Oproti nim lidé hodnotící vztah ke Kraji Vysočina negativně, vyššími čísly, by byli pro navrácení okresu. I zde je nutné hovořit o statisticky významném vztahu mezi otázkami, i když se dle záporné hodnoty Spearmanova korelačního koeficientu, jež činí -0,492, jedná o nepřímou střední závislost.

Tab. 27: Vztah mezi vrácením okresu Pelhřimov k Jihočeskému kraji a intenzitou spjatosti s Krajem Vysočina

Spjatost s Krajem Vysočina	Vrácení				Celkový součet	
	Určitě ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne		
1			2	35	35	72
2		4	2	39	9	54
3		2	8	26	8	44
4		3	9	11	1	24
5		10	2	6	3	21
Celkový součet		19	23	117	56	215

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

10 Výsledky mentálních map

Z mentálních map, které jsou součástí příloh kvalifikační práce, můžeme vyčíst představu respondentů o průběhu hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina. Hlavním výstupem se stala mapa, jež zahrnuje všech 215 respondentů. Abychom ale mohli zhodnotit výsledky podle různých kritérií, byly dále vypracovány mapy podle pohlaví dotázaných, věku, vzdělání, rodáctví a podle kraje, jehož součástí by mělo dle respondentů Pelhřimovsko být. Celkem tedy vzniklo 19 map, jež jsou představeny v následující části.

V rámci analýzy jednotlivých map zaměříme pozornost nejenom na průběh zakreslených hranic, ale také se pokusíme jejich podobu zdůvodnit s ohledem na informace, které o dotázaných byly získány během sběru dat. Věnovat se budeme také samotnému průběhu zakreslování linií během dotazníkového šetření. Zmínka bude o tom, podle čeho se dotázaní v mapovém poli nejčastěji orientovali, kde se jim linie zakreslovala snadněji a které úseky jim naopak činily problémy. Dotkneme si i problematiky linií, které se se svým průběhem výrazně odlišují od většiny. Ty sice nejsou, stejně jako žádné jiné zakreslené linie, ve výsledné mapě vidět, a ani zásadně neovlivnily většinu výsledných hranic, resp. map, nicméně během dotazníkového šetření poukázaly na velkou rozmanitost ohledně názoru na průběh krajské hranice. Ovšem ve zhotovených mapách ukazujících průběh hranice podle respondentů preferující Jihočeský kraj a podle jedinců ve věku 60 a více let, můžeme již určitý vliv výrazně jinak zakreslených hranic na výsledné mapy spatřit.

10.1 Mentální mapa všech respondentů

Jak bylo zmíněno v rámci kapitoly Metody zpracování, mapové pole předkládané respondentům nezahrnovalo pouze území okresu Pelhřimov, ale i všech ostatních, které s ním sousedí. Z toho tedy vyplývá, že kromě krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina do mapového pole částečně zasahovala i hranice Středočeského kraje, a to díky přítomnosti okresu Benešov. A právě zde již můžeme prezentovat první výsledek, který souvisí, ať už ve větší nebo menší míře, se všemi zhotovenými mapami. Nikdo z dotázaných při zakreslování linie totiž „neodhalil“ přítomnost Středočeského kraje. A to ani jedinci, kteří žijí v obci Lukavec, Košetice a Senožaty. Tedy v obcích v jeho těsné blízkosti. Proto velké množství linií prezentující hranici mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina prochází zároveň i krajem Středočeským. Lidé byli často přesvědčeni, že hranice začíná při horním okraji mapového podkladu. Někteří jedinci měli navíc obavy, že pokud by linii nezakreslili přes celý podklad, jejich zákres by nebyl správný a použitelný pro další zpracování.

Před hodnocením mapových výstupů je nutné podotknout, že existuje významný rozdíl mezi výslednými mapami a jednotlivými zákresy z dotazníkového šetření. Při pohledu na většinu zhotovených map můžeme nabýt přesvědčení, že lidé většinou ví, kudy skutečná krajská hranice prochází. Pokud ovšem pomineme fakt, že ji zakreslovali až do Středočeského kraje. Až na pár výjimek jsou si výsledné mapy podobné, ukazují, že především v severní části se představa respondentů se skutečnou hranicí shodovala nejvíce, v jižní části se naopak odlišovala. A právě v severní části se dotázaným hranice zakreslovala nejlépe, jelikož se tam nachází méně obcí. Respondenti proto nemuseli tolik přemýšlet, které obce patří k Jihočeskému kraji a které ke Kraji Vysočina a do polohy se skutečnou krajskou hranicí se lépe „trefovali“. Naopak v jižní části jim zakreslování linií činilo větší potíže. Někteří jedinci si v této oblasti nebyli průběhem hranice jisti, a tak můžeme ve většině výsledných map vidět rozšiřující se polygony při dolním okraji mapového pole. Ty odkazují na značnou variabilitu zaznačených hranic právě v této lokalitě.

Jestliže bychom se ale zaměřili na jednotlivě zakreslené linie v mapových podkladech, spatříme, že skutečný průběh hranice se povedlo zaznačit pouze 31 respondentům, kteří tvoří 14 % dotázaných. V této skupině převažují muži nad 30 let, kteří zároveň pro okres Pelhřimov preferují Kraj Vysočina. Lidé ve většině případů

zakreslovali hranice takovým způsobem, že obce patřící k Jihočeskému kraji přiřazovali ke Kraji Vysočina, a naopak. Mezi obce, jež správně patří k Jihočeskému kraji, ale respondenti je začleňovali ke Kraji Vysočina, náleží hlavně obec Studená. Nachází se na území okresu Jindřichův Hradec, ale 60 % dotázaných ji zakreslenou hranicí zařadilo ke Kraji Vysočina. Jedná se vůbec o nejčastěji se vyskytující chybu. Dále lze jmenovat Novou Včelnici, kterou špatně určilo 41 % dotázaných a Jarošov nad Nežárkou, jež špatně zařadilo ke Kraji Vysočina 26 % jedinců. V několika případech se ale mezi špatně přiřazenými obcemi ke Kraji Vysočina objevily i vzdálenější obce, a to Chýnov, Planá nad Lužnicí, Veselí nad Lužnicí a Soběslav. Chyby se vyskytovaly i v opačném směru, jmenovat můžeme několik obcí z Kraje Vysočina, jež byli vlivem zakreslování hranic zařazeny k Jihočeskému kraji. 14 % dotázaných takto přeřadilo Obrataň a Mrákotín, 12 % jedinců obec Černovice, přičemž se jedná o obce v blízkosti skutečného průběhu hranice. Několikrát se ale vyskytlo i chybné zařazení Humpolce, Pelhřimova, Pacova, Kamenice nad Lipou a Třeště. Je ale žádoucí dodat, že v mnohem větší míře se vyskytovaly obce, jež byly chybně přiřazeny ke Kraji Vysočina. Z toho tedy vyplývá, respondenti zakreslovali hranice spíše na západ oproti jejímu skutečnému průběhu.

Občas se také objevily zakreslené linie, které se výrazně lišily od ostatních. Ať už se jednalo o hranice zaznačené horizontálně od západu na východ, nebo o jejich zakreslení úhlopříčně přes mapový podklad. Pokud byly navíc vedeny ve směru od severovýchodu k jihozápadu (úhlopříčně), poukázaly na nepříliš dobrou orientaci jedince v prostoru, jelikož tím „otočili“ skutečné uspořádání obou krajů. Jihočeský kraj se nacházel spíše k severu, naopak Kraj Vysočina byl určen více k jihu. O některých takto „výjimečně“ vedených liniích bude zmínka i v průběhu hodnocení jednotlivých výsledných map. Každopádně je nutné podotknout, že se jich nevyskytovalo velké množství, proto na podobu map neměly téměř žádný vliv.

Nyní se již zaměříme na analýzu celkové výsledné mapy, jež zahrnuje názor o lokalizaci krajské hranice všech 215 respondentů. S průběhem skutečné hranice se v její severní části shoduje představa jejího průběhu podle 50 % i 75 % dotázaných. V jižní části vidíme již zmíněné rozšiřující se polygony a tedy i odklonění hranice od jejího skutečného průběhu. Podle 50 % i 75 % respondentů vede více západně, územím okresu Jindřichův Hradec. Naopak si ale můžeme všimnout, že představa 25 % jedinců o průběhu krajské hranice se se skutečnou lokalizací shoduje i v jižní části, kde lidé

správně určili obec Mrákotín jako součást Kraje Vysočina a obec Studená jako součást Jihočeského kraje.

10.2 Mentální mapa podle pohlaví respondentů

Představa mužů a žen ohledně současné krajské hranice se od sebe výrazně neliší. Mírné rozdíly spatřujeme opět v jižní části mapového pole. Novou Včelnicí do Jihočeského kraje zařadilo sice 50 % mužů i žen, ale v případě žen si můžeme všimnout průběhu hranice v těsné blízkosti této obce, což nám může sdělovat nepříliš velkou jistotu, do kterého kraje ji zařadit. Jarošov nad Nežárkou zařadili jak ženy, tak muži do Jihočeského kraje. Mužů bylo dokonce 75 %. Malé rozdíly existují i ve střední části, na úrovni mezi obcemi Obrataň a Kamenice nad Lipou. Polovina dotázaných mužů zakreslila hranici více na východ než je její skutečný průběh.

10.3 Mentální mapa podle věku respondentů

Pokud srovnáme výsledné mapy z hlediska věku dotázaných, spatříme již výraznější rozdíly. Nejprve zhodnotíme představu průběhu krajské hranice obyvatel ve věku 15-19 let. Jak sami respondenti této věkové kategorie během dotazníkového šetření dodávali, často netušili, kudy současná hranice prochází. A tudíž zakreslení své představy pouze tipovali za pomoci téměř přímých linií. I proto má podle 75 % jedinců hranice téměř rovný průběh, která se v severní a jižní části odklání více na západ do okresu Tábor a Jindřichův Hradec. Naopak ve střední části mezi Obrataní a Kamenicí nad Lipou se odchyluje k východu. Se současným průběhem hranice se více shoduje představa 50 % respondentů, ale u dolního okraje mapového pole je opět rozšířený polygon svědčící o tom, že v této části lidé ve svých názorech častěji odlišovali. V rámci této věkové skupiny lze objevit i jednu zakreslenou linii, jež se výrazně odlišovala. Dotazovaným byl muž se základním vzděláním upřednostňující Jihočeský kraj. Hranici vedl mapovým polem úhlopříčně od severozápadu k jihovýchodu způsobem, díky kterému se Počátky, Horní Dubenky a Mrákotín ocitly na území Jihočeského kraje. Linie navíc procházela přímo středem obce Třešť, Kamenice nad Lipou a Chýnov.

Přesněji průběh hranice zaznamenali dotázaní ve věkové skupině 20-29 let. Jak 50 %, tak i 75 % respondentů se téměř shodovali až do úrovně obce Deštná. Jižní část

hranice se ale podle jejich představ nachází více na západě. Všimnout si můžeme obce Nová Včelnice, kterou do Jihočeského kraje zařadilo 50 % jedinců. O velké jistotě během zakreslování hranic se ale hovořit nedá, jelikož se nachází téměř na hranici. A podobnou situaci vidíme i u obce Studená.

Výsledná mapa vyjadřující průběh hranice za respondenty ve věku 30-39 let se oproti dvěma předchozím věkovým kategoriím na první pohled výrazněji liší. A to tím, že podle dotázaných je hranice, oproti skutečné, situována více na východ. Také lze zaregistrovat, že dle 25 % jedinců patří Obrataň, Černovice i Mrákotín k Jihočeskému kraji. Ve srovnání s minulými mapami zde nejsou tolik rozšířené polygony při spodním okraji mapového pole, spíše si udržují stejnou šířku během celého průběhu. Z toho lze odvodit, že zákresy dotázaných se více shodovaly. A to především u 50 % a 75 % respondentů, jelikož, jak je možné vidět v mapě, hranice se k sobě přibližují. Týká se to především oblasti na úrovni mezi Obrataní a Černovicemi, kdy se lidé v zakreslování hranice velmi shodovali.

Jakmile se zaměříme na mapu od respondentů ve věku 40-49 let, zjistíme, že je velmi podobná výsledku prezentujícího představu jedinců ve věkové skupině 20-29 let. Zřetelněji se liší pouze v jižní části, kdy dotázaní v kategorii 40-49 let posunuli hranici více na východ.

Velkou změnu nepřinesla ani mapa zobrazující průběh krajské hranice podle dotázaných ve věku 50-59 let. Všimnout si ale můžeme míst, kde jsou hranice podle 25 %, 50 % i 75 % jedinců ve vzájemné blízkosti. Je to stejná situace jako u respondentů v kategorii 30-39 let, kdy se lidé shodují v zakreslených liniích. Než přejdeme k analýze poslední mapy ohledně věku dotázaných, je důležité konstatovat, že u respondentů ve věku 40-49 let a 50-59 let se nepotvrdila hypotéza, že krajskou hranici budou zakreslovat více na východ. Jedná se sice o obyvatele, kteří si pamatují krajské členění z roku 1960, ale z výsledných map vyplývá, že bývalé krajské uspořádání nemají natolik nažité, aby ještě v současnosti vnímali starou krajskou hranici. Dostáváme se zde k procesu amalgamace, kdy byla stará hranice převrstvena novou hranicí, neboli prostorem institucionalizovaného Kraje Vysočina, který je již pevně ukotven ve vědomí obyvatel. Samozřejmě i zde existují výjimky, což se projevilo během dotazníkového šetření. Několik dotázaných ve věku 50-59 let zakreslilo hranici pomocí půlkružnic, jež začínaly severně od Lukavce a postupně se stáčely na východ kolem Obrataně

a Černovic, dále procházely skrz Počátky a Dolní Cerekev a byly zakončeny jižně od Jihlavy. Tudíž Třešť a Stonařov patří podle těchto jedinců pod Jihočeský kraj.

Zřetelně jiná situace ovšem nastala během zakreslování hranic u respondentů ve věkové kategorii 60 a více let. Nelze přehlédnout, že 25 % dotázaných z této skupiny vnímá krajskou hranici orientovanou výrazně na východ, čímž obce Obrataň, Černovice i Mrákotín přiřadili k Jihočeskému kraji. Nápadný je i záhyb, který byl vytvořen díky zaznačeným liniím u obce Černovice. Lze se domnívat, že někteří dotázaní chtěli hranici vést takovým způsobem, že by k Jihočeskému kraji přiřadili i Kamenici nad Lipou a Počátky, ale v úrovni Černovic si uvědomili, že tyto obce jsou již součástí Kraje Vysočina. Každopádně se zde projevuje skutečnost, že lidé v tomto věku prožili velkou část života v rámci Jihočeského kraje zřízeného v roce 1960 a krajskou hranici vnímají stále více na východě. Pokud bychom se na jednotlivé zakreslené linie v rámci této věkové skupiny podívali podrobněji, zjistíme, že 35 % jedinců zakreslilo hranici výrazně na východ. Jinak řečeno, někteří tím do Jihočeského kraje zařadili Humpolec, Pelhřimov i Kamenici nad Lipou, hranici tedy vedly úhlopříčně od severovýchodu k jihozápadu. Často byla linie také zaznačena přímo od severu. A to tak, že k Jihočeskému kraji přiřadila veškeré obce západně od Želiva, přes Pelhřimov po Mrákotín. Na druhou stranu je ale nutné říct, že někteří dotázaní zakreslovali hranici naopak, tedy výrazně na západ. Ke Kraji Vysočina tedy spadaly obce Mladá Vožice, Ratibořské Hory, Planá nad Lužnicí a Kardašova Řečice.

10.4 Mentální mapa podle vzdělání respondentů

Než začneme hodnotit mapu vyjadřující představu o poloze současné krajské hranice podle respondentů se základním vzděláním, je dobré zmínit, že daná mapa je na první pohled zcela odlišná od zbylých 18 map. Krajská hranice vede podle 25 % respondentů celým územím pelhřimovského okresu, přičemž k Jihočeskému kraji z něj přiřadili několik obcí včetně Pacova a Počátek. Dále vidíme, že nejuvýchodnější část takto vymezené hranice se téměř dotýká Třeště v okrese Jihlava. Hranice dle 50 % dotázaných se ve své severní části již více přibližuje jejímu současnému průběhu. Nicméně právě v tomto případě lze zaregistrovat chybně přiřazenou obec Nová Včelnice ke Kraji Vysočina, a to díky tomu, že hranice se na jihu stáčí více na západ.

Když se zaměříme na hranici podle 75 % dotázaných, uvidíme téměř neexistující shodu s jejím skutečným průběhem. Zcela evidentní je přiřazení části okresu Tábor ke Kraji Vysočina. To, jakou má výsledná mapa podobu nesouvisí pouze se vzděláním dotázaných, ale také s jejich věkem. Kromě pár výjimek, kdy základní vzdělání měli i obyvatelé ve starších věkových kategoriích, ho měli hlavně respondenti ve věku 15-19 let. Ti často průběh hranice pouze tipovali.

Mapa, která zahrnuje respondenty se středním vzděláním, ukazuje již více se podobající průběh hranice podle dotázaných se její skutečnou lokalizací. Za povšimnutí stojí obec Nová Včelnice, jež se nachází přímo na hranici podle 50 % dotázaných, hranice prochází přímo skrz ni. Zde totiž narážíme na skutečnost, že pokud si respondenti nebyli jisti, zda je daná obec na území Jihočeského kraje nebo jestli patří ke Kraji Vysočina, vedli svoji linii záměrně středem obce. Kromě Nové Včelnice se tento problém i některých dalších obcí.

Výsledné mapy podle respondentů s úplným středním a vysokoškolským vzděláním se od sebe výrazně neliší. V obou případech se zakreslené hranice shodují se skutečností v její první polovině. Zaujmout může Jarošov nad Nežárkou v rámci mapy ohledně úplného středního vzdělání, jež leží v blízkosti hranice zakreslené podle 75 % jedinců.

10.5 Mentální mapa podle rodáctví respondentů

Výsledné mapy ohledně toho, jak dlouho lidé v obcích bydlí, si jsou podobné. Výjimkou je pouze mapa zahrnující respondenty, kteří žijí v obcích krátce, a která se tedy od ostatních třech map mírně odlišuje. A to tím, že podle 25 % dotázaných vede krajská hranice ve výsledné mapě východněji než ve skutečnosti. Lidé totiž během dotazníkového šetření v několika případech zakreslili linie výrazněji na východ, tudíž v samotné výsledné mapě se tato skutečnost do určité míry projevila. Tato situace se navíc dala očekávat, protože již v rámci kapitoly 9.7 se hovořilo o tom, že někteří lidé prožili většinu svého života mimo území SO ORP Pelhřimov. Proto se jejich představa o průběhu krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina může více odlišovat od ostatních respondentů. Při zakreslování linie řadili k Jihočeskému kraji

všechny obce západně od spojnice Počátky, Nový Rychnov, Vyskytná a Jiřice. Navíc se opět setkáváme s průchodem hranice středem města, v tomto případě Obratání.

10.6 Mentální mapa podle preference kraje respondentů

Mapy vytvořené podle kraje, jehož součástí by mělo Pelhřimovsko dle názoru dotázaných být, lze považovat za klíčové vzhledem k tematice kvalifikační práce.

Nejprve se zaměříme na výslednou mapu podle respondentů preferujících Jihočeský kraj. Zpočátku je možné upozornit na skutečnost, že po mapě související s respondenty ve věku 15-19 let a 60 a více let, se jedná o další mapu, která se díky svým zakresleným hranicím na první pohled odlišuje od ostatních. Jak už bylo v rámci kvalifikační práce zmíněno, Jihočeský kraj upřednostňují lidé především ve vyšších věkových kategoriích, jelikož si pamatují krajské uspořádání z roku 1960. A právě výslednou mapou se částečně potvrdila hypotéza, že starší lidé budou zakreslovat hranice více na východ, čímž se budou přibližovat stavu z roku 1960. Toto zjištění bylo podrobně popsáno již výše, v části věnující se výsledné mapě podle respondentů ve věku 60 a více let. Je ale možné konstatovat, že právě tato výsledná mapa prezentující názor o průběhu krajské hranice úzce souvisí s mapou ohledně preference Jihočeského kraje. Mapy se od sebe v některých částech odlišují, ale pozorovat lze i podobnosti. Platí, že v obou mapách je krajská hranice podle představy dotázaných více na východě. Rozdíl je naopak v tom, že první zmíněná mapa zařazuje k Jihočeskému kraji pouze Obratán, Černovice a Mrákotín, oproti tomu druhá jmenovaná mapa k němu řadí i Pacov a částečně Kamenici nad Lipou.

Pokud ale podrobíme analýze mapu ohledně preference Kraje Vysočina, nenajdeme žádné zvláštnosti, jimiž by se odlišovala od ostatních. Mohli bychom ale očekávat, že lidé, kteří se domnívají, že by okres Pelhřimov měl náležet ke zmíněnému kraji, budou znát průběh krajské hranice přesněji. Z mapy je patrná shoda mezi jejich představou a skutečným průběhem pouze v její severní části. Dále ale vidíme, že 50 % i 75 % respondentů se při spodním okraji mapového pole výrazněji odchýlilo k západu.

Na závěr této kapitoly můžeme shrnout hlavní poznatky ohledně vytvořených mentálních mapách. Vyzdvihnout lze zejména skutečnost, že ve většině výsledných

map je poměrně velká shoda mezi krajskou hranicí podle respondentů a jejím skutečným průběhem. A to i přesto, že 86 % mapových podkladů obsahuje hranici zakreslenou chybně. Mezi chybně zakreslené mapy byly přitom zařazeny všechny, jejichž zakreslené linie špatně přiřadily obce k daným krajům. Jak již bylo ale řečeno výše, většinou se jednalo o obce v těsné blízkosti současné krajské hranice. A tudíž odchylky v mentálních mapách nejsou tak velké. Kromě nich sem ale patří i 34 map, které obsahovaly zakreslené hranice výrazně jinak, o nichž byla v rámci této kapitoly již také zmínka.

Dále platí, že i mezi výslednými mapami existuje podobnost. Výjimkou je pouze mapa zahrnující respondenty ve věkové kategorii 15-19 let, odlišuje se i mapa vyjadřující názor dotázaných ve věkové skupině 60 a více let a také mapa, jež ukazuje průběh hranice podle respondentů preferujících Jihočeský kraj. Podoba první zmíněné mapy souvisí právě s nízkým věkem dotázaných a častou neznalostí zájmového území. Vzhled zbylých dvou map odráží změnu v administrativním členění a doposud vžitý obraz krajského členění z roku 1960, čímž se nám potvrdila hypotéza, že tito lidé budou hranici oproti jejímu současnému průběhu kreslit více na východ.

11 Diskuse

V první části kapitoly se pokusíme zhodnotit získané výsledky s výsledky prací na obdobné téma. Následně budou zmíněny limity kvalifikační práce.

Podobnost této práce s ostatními byla nastíněna už během rešerše literatury. Proto se zde opět vrátíme k Zimmerbauerovi a jeho článkům, s nimiž spatřujeme největší podobnost. Prvním z nich je dílo *When old and new regionalism collide: Deinstitutionalization of regions and resistance identity in municipality amalgamations* (2013). Jeho hlavní náplní se stala tematika amalgamace, která vystihuje i situaci ohledně Pelhřimovska. Amalgamací se rozumí převrstvení jednoho regionu přes druhý. Autor se tímto procesem zabýval na příkladu dvou finských obcí, Nurmo a Seinäjoki, jež se nacházejí na jihozápadě země. Podstatou celého výzkumu bylo sloučení těchto obcí, neboli přesunutí správy obce Seinäjoki na obec Nurmo, a to za účelem vytvoření větší regionální jednotky, čímž se zároveň zvýší její konkurenceschopnost. Podobný proces, pouze na jiných prostorových jednotkách, lze pozorovat i v případě vzniku Kraje

Vysočina, který se částečně přesunul přes deinstitucionalizovaný Jihočeský kraj. Tím pod jeho správu připadl okres Pelhřimov. Podobnost můžeme nalézt i ve skutečnosti, že obyvatelé Pelhřimovska i obce Nurmo vyjadřovali proti tomuto procesu odpor. Nutné je ale dodat, že lidé z obce Nurmo byli ve svém odporu mnohem aktivnější. A to do takové míry, že sloučení obcí, které bylo naplánované již na rok 1992, se na základě silného odporu neuskutečnilo. V roce 2005, kdy se opět otevřela diskuse o sloučení, se obec Nurmo spojila se sousední obcí Ylistaro pro vytvoření většího odporu. Svoji činnost dále založilo aktivistické hnutí ProNurmo podporující nezávislost obce, jenž shromažďovalo podpisy proti sloučení. Následovaly dlouhé diskuse a rozhodování, nicméně k 1. lednu 2009 ke sloučení obcí došlo. Oproti tomu na Pelhřimovsku lidé vyjadřovali svůj nesouhlas pouze mezi sebou. Nevznikla zde žádná organizace, která by prosazovala ponechání zájmového okresu v Jihočeském kraji. Ani nedošlo k sepisování peticí, jež by byly následně zaslány orgánům státní správy. Pouze některé obce si ke svým uvítacím cedulím přidávaly přívlastek „Jihočeský“. A tudíž při průjezdu např. obcí Černovice bylo možné spatřit ceduli „Jihočeské Černovice“. Můžeme se domnívat, že čím více se jedná o menší prostorové jednotky, tím jsou s nimi obyvatelé více spjati, a proto ve větší míře usilují o samostatnost, čímž je vyjádřena jedinečnost každé z nich. Může to být důvod, proč byli obyvatelé obce Nurmo ve svém odporu vytrvalejší. Výzkumy jsou si podobné i v tom, že jak v obci Nurmo, tak i na území Pelhřimovska nebyli pouze lidé, kteří s územní reformou nesouhlasili. Našli bychom i jedince, kteří změnu podporovali. U obou výzkumů také často převažovaly emoce nad racionálními argumenty. Obyvatelé Nurma se nemohli smířit se skutečností, že už nebudou obyvatelé této obce, ale že se budou muset nazývat obyvateli Seinäjoki. U obyvatel Pelhřimovska se vyskytl mnohem bizarnější důvod, proč zůstat pod správou Jihočeského kraje. Někteří lidé si nedovedli představit, že na krajský úřad budou jezdit do Jihlavy a ne do Českých Budějovic, a to i přes to, že je to mnohem blíže. V obou výzkumech vyjádřili obyvatelé také názor, že velké prostorové jednotky vyžadují více času na správu daného území a administrativa se stává složitější. Byl to jeden z důvodů, proč bylo podle některých jedinců dobré odtrhnout se od Jihočeského kraje. A ze stejného důvodu nechtěli připustit obyvatelé obce Nurmo sloučení.

Obcím Nurmo a Seinäjoki se autor věnuje již ve svém starším článku *Resistance to the deinstitutionalization of a region: Borders, identity and activism in a municipality*

merger (2012). A i z něho lze vyvodit určitou podobu s výzkumem v rámci této kvalifikační práce, především v otázce intenzity regionální identity obyvatel. Ta je u obou skupin silně ovlivněna věkem. Starší lidé, kteří v daném území prožili většinu svého života, jsou s ním intenzivně spjati a změny ohledně územního členění prožívají hůře než mladí lidé. Lidé z obce Nurma často hovořili o přechodu od „dobré minulosti“ k „nejisté a nejasné budoucnosti“.

V článku *Regionální vědomí a regionální identita v Česku: případová studie Českého ráje* (2014) od Chromého, Semiana a Kučery lze také najít podobnost s výzkumem této kvalifikační práce. Konkrétně v záležitosti využití a interpretaci mentální mapy. Obě práce porovnávají zakreslené hranice podle představ respondentů s jejím skutečným průběhem. Jinak řečeno, dochází ke srovnání regionů, o jejichž poloze mohou mít dotázaní vžitě představu, s prostorovou jednotkou, která je současným institucionalizovaným regionem. Jak v případové studii Českého ráje, tak i v předkládané kvalifikační práci se mnoha případech objevil nesoulad mezi subjektivně vnímanými hranicemi s jejich reálným průběhem. Další podobnost spatřujeme ve významu přírody jakožto symbolu daných regionů. Jak v případové studii Českého ráje, tak i v této kvalifikační práci je otázka krajiny klíčovým faktorem při tvorbě regionální identity obyvatel. V rámci Českého ráje zastávají důležitou roli i kulturní prvky, jimiž se daná oblast jednoznačně odlišuje od okolí. Co se týká této práce, tak význam přírody vyzdvihují jak zastánci Kraje Vysočina, tak i ti, kteří by chtěli zájmový okres vrátit zpět k Jihočeskému kraji. Oba kraje se se svou zachovalou přírodou vyčleňují od zbytku republiky.

Pokud se zaměříme na limity výzkumu v rámci předkládané kvalifikační práce, je žádoucí zdůraznit nerovnoměrné rozložení respondentů v jednotlivých věkových skupinách. Tato skutečnost byla v práci již několikrát zmíněna, nicméně se jedná o zásadní záležitost, od které se odvíjela celá řada dalších faktorů. Především se velký nepoměr ohledně věku projevil na názorech, zda by okres Pelhřimov měl být součástí Jihočeského kraje nebo Kraje Vysočina. Projevil se tedy na klíčové záležitosti celého výzkumu. Lze očekávat, že pokud by byl výzkum provedený s rovnoměrněji rozloženým obyvatelstvem do věkových kategorií, výsledky by byly jiné.

Jako další limit lze zmínit fakt, že respondenti nereprezentují všechny obce SO ORP Pelhřimov. Velké množství jich pochází přímo z Pelhřimova a z jeho nejbližšího

okolí. Jestliže by pro výzkum byly získány dotazníky ze všech 71 obcí daného území, dalo by se hovořit o více reprezentativním vzorku.

12 Závěr

V roce 2000 prošlo území České republiky krajskou reformou, která se dotkla všech obyvatel naší země. Nejvíce ovšem zasáhla ty, kteří se díky ní ocitli pod správou zcela nového Kraje Vysočina. Někteří jedinci změnu uvítali, jiní naopak vyjadřovali odpor. Dnes, po 18 letech od krajské reformy, mají sice někteří jedinci na danou problematiku stále stejný názor, ale nepochybně bychom našli i ty, kteří ho postupem času změnili.

Hlavním cílem práce bylo zhodnotit vliv změny krajské hranice na regionální identitu obyvatel SO ORP Pelhřimov, který většinu historie patřil k Jihočeskému kraji. V následující části se pokusíme shrnout hlavní poznatky, které přinesla předkládaná práce. Zároveň tím odpovíme na výzkumné otázky z úvodu.

První z nich se zabývala tím, zda by měl být zájmový okres pod správou Jihočeského kraje nebo Kraje Vysočina. Z provedeného šetření vyplynulo, že většina jedinců se přiklání k druhé jmenované možnosti. Nejčastějším argumentem byla blízkost krajského města a dále lepší rozdělování finančních prostředků. Několikrát byl také zmíněn název a tvar kraje.

Také jsme hledali odpověď na otázku, zda by se mělo Pelhřimovsko vrátit zpět k Jihočeskému kraji. Více jak polovina dotázaných by dané území zpět nevracela. Připomeňme ale, že v rámci této otázky zastává důležitou roli faktor času. Lidé si za 18 let od vytvoření krajů již zvykli, že jsou součástí Kraje Vysočina. Jedná se o fungující systém, který je v dnešní době již zbytečný měnit. Jinak řečeno, Kraj Vysočina je institucionalizovaným regionem, jež má své symboly i instituce. Můžeme ale předpokládat, že pokud bychom výzkum prováděli bezprostředně po krajské reformě, našlo by se patrně více obyvatel, kteří by se k Jihočeskému kraji vrátit chtěli.

To, že si obyvatelé Pelhřimovska v Kraji Vysočina již zvykli, se odráží na další výzkumné otázce ohledně jejich spjatosti k oběma krajům. Téměř 60 % dotázaných má ke Kraji Vysočina velmi kladný, úzký vztah. Samozřejmě se objevilo i několik jedinců, kteří ji hodnotili negativně. Doba, kdy již Pelhřimovsko není součástí Jihočeského kraje,

se promítla na vztah obyvatel k němu. Je častěji hodnocen mírně negativně nebo neutrálně, nicméně zde opět narážíme na faktor věku. Mladší generace dotázaných si k Jihočeskému kraji žádný vztah vybudovat nemohla. A dále platí, že lidé považují Jihočeský kraj za velmi atraktivní z hlediska cestovního ruchu, čisté a zachovalé přírodě. Je to hlavní důvod, proč téměř 30 % respondentů vyjádřilo poměrně kladný vztah k tomuto území. Tím se pomalu dostáváme k další výzkumné otázce ohledně možného zpřetrhání vazeb obyvatel k Jihočeskému kraji. Z dotazníkového šetření nám vyplynulo, že vazby k němu byly ukončeny pouze z hlediska využívání úřadů v Českých Budějovicích. Jedná se o území, do něhož se většina dotázaných velmi ráda vrací, má k němu vytvořené vazby z důvodu již zmíněné atraktivity kraje.

Problematika věku dotázaných má zásadní vliv na diferenciaci identity obyvatel Pelhřimovska. To, zda si lidé pamatují krajské členění z roku 1960, a zda tím mohou porovnat fungování obou krajů, se odráželo na celém výzkumu a názorech na krajskou reformu z roku 2000. To samé se dá konstatovat i o bydlišti respondentů. Obyvatelé z blízkosti současné krajské hranice jsou s Jihočeským krajem více spjati, se změnou se hůře vyrovnávali, ve větší míře nesouhlasili s vytvořením Kraje Vysočina a v názorech na celkovou tematiku byli mnohem radikálnější. Může to být způsobeno tím, že žijí téměř na současné krajské hranici a její existenci vnímají intenzivněji než lidé bydlící od hranice dále.

V další výzkumné otázce jsme se zaměřili na vliv pohlaví a vzdělání dotázaných na tvorbu regionální identity. Provedeným výzkumem se nám nepotvrdilo, že by pohlaví dotázaných mělo vliv na postoj ke vzniku Kraje Vysočina, neodráží se na spjatosti s oběma zájmovými kraji ani na možnosti navrácení okresu zpět k Jihočeskému kraji. O něco významnějším faktorem se stalo nejvyšší dokončené vzdělání. A to zejména proto, že úzce souvisí s věkovou strukturou, tudíž výsledky jsou velmi podobné jako při hodnocení věku.

Nelze opomenout zhodnotit výsledky získané z mentálních map., které nám poskytují informace o tom, zda je ve vědomí obyvatel Pelhřimovska stále vžitý obraz o krajském členění z roku 1960 nebo zda je nahrazen krajskou reformou z roku 2000. Neboli jestli si uvědomují změnu průběhu krajské hranice, kterou se celý pelhřimovský okres stal součástí Kraje Vysočina. Lze konstatovat, že většina respondentů byla schopna zakreslit současnou krajskou hranici správně, z čehož můžeme vyvodit, že

většina respondentů již nemá krajskou hranici z roku 1960 vžitou. Výjimku tvoří dotázaní ve věkové kategorii 60 a více let, kteří většinou zároveň pro okres Pelhřimov preferují Jihočeský kraj. Tito jedinci sice zakreslovali krajskou hranici více na východ, ale ne tak výrazně, abychom mohli hovořit o silně vžitém administrativním členění z roku 1960. Nicméně výsledné mentální mapy podle nich se na první pohled liší od ostatních, jež jsou si naopak podobné.

Pokud bychom měli na závěr shrnout výše popsaná fakta, měli bychom rozhodně začít s hodnocením regionální identity, neboli toho, zda se obyvatelé Pelhřimovska stále považují za Jihočechy. Tato problematika netvořila sice otázku v dotazníku, nicméně lidé se k této tematice vyjadřovali u několika polootevřených otázek. V současné době se stále za Jihočechy považují výhradně obyvatelé žijící v obcích v blízkosti dnešní krajské hranice. Důležité je podotknout, že se nejedná pouze o obyvatele ve starších věkových kategoriích, ale jako o Jihočeších o sobě mluví i jedinci ve věku 20-29 let. Otázka Jihočešství je ale pro nás klíčová, pokud chceme zkoumat identitu obyvatel zájmového území. Podle výsledků z dotazníkového šetření lze konstatovat, že většina dotázaných se za Jihočechy již nepovažuje. Mnohdy se k nim neřadí ani lidé, jež si myslí, že by dané území mělo být pod správou Jihočeského kraje. Většina dotázaných se dále domnívá, že okres Pelhřimov by měl být součástí Kraje Vysočina a o jeho navrácení zpět pod správu Jihočeského kraje neusilují. Samozřejmě se zde také nachází jedinci s opačnými názory. Tito lidé se považují za Jihočechy, okres Pelhřimov by dle nich měl být součástí Jihočeského kraje a měl by být k němu navrácen. Z výsledků mentálních map je zřejmé, že ve vědomí většiny dotázaných již není vžitý průběh krajské hranice z roku 1960. Opět ale připomeňme část respondentů, kteří zakreslovali hranici více na východ, z čehož je možné vyvodit stálou představu o průběhu krajské hranice z roku 1960 ve vědomí těchto jedinců.

V úvodu práce bylo řečeno, že tato kvalifikační práce představuje první zpracování této problematiky pro oblast Pelhřimovska. I proto se lze domnívat, že by na ni mohlo být v budoucnu navázáno podobnými tématy nebo by pozornost mohla být podrobněji zaměřena na vybrané části. Výzkum by mohl být také zaměřený na proces odporu mezi obyvateli v období mezi vládním rozhodnutím o krajské reformě a zahájením činnosti nově vytvořených krajů. Jako další možnost se nabízí provést výzkum mezi obyvateli jiného území Kraje Vysočina a porovnat ho s touto kvalifikační

prací. Došlo by tím ke srovnání, jaký vztah mají obyvatelé z různých částí Kraje Vysočina k původním krajům.

13 Summary

The aim of the diploma thesis was to evaluate the influence of change in regional border of the regional identity of Pelhřimov district inhabitants. This area belonged to South Bohemia most of the time. With the regional reform in 2000, Pelhřimov district became part of the completely new Vysočina region. This region is disparate in many ways and some inhabitants still cannot identify with it and rather prefer the South Bohemian region.

For the diploma thesis a questionnaire survey and a mental map were used, in which people drew their idea of the course of the current regional border between the mentioned regions.

The main findings include the fact that most of the respondents prefer Pelhřimov district to be a part of Vysočina region rather than a part of the South Bohemian region. This is a functioning system. Vysočina region is institutionalized and has its symbols and institutions. The data analysis also showed that only the people living near the current regional border still feel exclusively to be the “Jihočeši” (inhabitants of the South Bohemian region) inhabitants. These are individuals who would like to return the district Pelhřimov to the administration of the South Bohemian region. Subsequently, it was found that the respondents have a positive relationship not only with the Vysočina region but also with the South Bohemian region, which for them represents an attractive area with preserved nature, where they are happy to return. From the mental map results, it is clear that most of the respondents were able to correctly determine where the current regional border lies. People no longer have a strongly established image of the 1960 regional articulation.

However, it cannot be forgotten that the views on the overall issue of the regional identity of the inhabitants varies considerably depending on the age of the respondents. Younger people who do not remember the regional articulation from 1960 could not create any identity to the South Bohemian region. On the contrary, people of older age dealt with more difficulties with the regional reform and they have

stronger ties to the South Bohemian region. It is also true that they drew the current regional border more to the east in the mental maps, from which we can deduce to some extent that the image of regional articulation from 1960 is still persistent.

14 Seznam použité literatury a internetových zdrojů

14.1 Literatura

BAŠOVSKÝ, Oliver a LAUKO, Viliam. *Úvod do regionálnej geografie*. 1. vydání. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo Bratislava. 1990. 118 s. ISBN 80-08-00278-6

BRÁZDIL, Rudolf. *Statistické metody v geografii: cvičení*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně. 1981. 177 s.

CASTELLS, Manuel. *The power of identity*. Malden: Blackwell Publishers. 1997. 584. ISBN 1-55786-874-3

DANĚK, Petr. Humanistická geografie. In: TOUŠEK, Václav, KUNC, Josef a VYSTOUPIL, Jiří. *Ekonomická a sociální geografie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 23-24. ISBN 978-80-7380-114-4.

DANIEL, Jan. *Proměny organizace prostoru českých zemí: reflexe historického vývoje v období 1945-1949*. Brno, 2017. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně. Přírodovědecká fakulta. Geografický ústav.

DRBOHLAV, Dušan. Mentální mapa ČSFR. Definice, aplikace, podmíněnost. *Geografie*. 1991, 96 (3), s. 163-176.

GOLLEDGE, Reginald George a STIMSON, Robert. *Spatial Behaviour: A Geographic Perspective*. New York: The Guilford Press. 1997. 620 s. ISBN 1-57230-049-3

HALÁS, Marian. Hranica a prihraničný región v geografickom priestore (teoretické aspekty). *Geographia Slovaca*. 2002, 18, s. 49-55.

HAMPL, Martin. *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*. Praha: DemoArt pro Univerzitu Karlovu, Přírodovědeckou fakultu. 2005. 147 s. ISBN 80-86746-02-X

HAVLÍČEK, Tomáš, CHROMÝ, Pavel a JANČÁK, Vít. Innere und äußere Peripherie am Beispiel Tschechiens. *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft*. 2008, 150, 299–316.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2007. 570 s. ISBN 978-80-7106-906-5

HYNEK, Alois a HYNKOVÁ, Jana. Prostorová percepce životního prostředí města Boskovice a okolí ve výchově k péči o životní prostředí. *Geografie*. 1979, 84 (4), s. 287-299.

HYNEK, Alois a HYNKOVÁ, Jana. Percepce prostředí a mentální mapy ve výchově k péči o životní prostředí. *Scripta fac. sci. nat. Univ. Purk. Brun.* 1980, 10 (5), s. 233-248.

CHROMÝ, Pavel, SEMIAN, Michal a KUČERA, Zdeněk. Regionální vědomí a regionální identita v Česku: Případová studie Českého ráje. *Geografie*. 2014, 119 (3), s. 259-277.

CHROMÝ, Pavel a SKÁLA, Jan. Kulturněgeografické aspekty rozvoje příhraničních periferií: analýza vybraných složek územní identity obyvatelstva Sušicka. *Geografie*. 2010, 115 (2), s. 223-246.

KLAPKA, Pavel. Regiony a regionalizace. In: TOUŠEK, Václav, KUNC, Josef a VYSTOUPIL, Jiří. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 372-373. ISBN 978-80-7380-114-4.

KOCÍCH, Miroslav. *Vývoj veřejné správy v českých zemích do roku 1960*. 1. vydání. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav společenských věd. 1997. 145 s. ISBN 80-85879-76-X

KOLOSSOV, Vladimir. Border Studies: Changing Perspectives and Theoretical Approaches. *Geopolitics*. 2005, 10 (4), s. 606-632.

MAREK, Petr. *Vnímání reliktní hranice na příkladu severní části česko-moravské zemské hranice*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Přírodovědecká fakulta. Geografický ústav.

MUSIL, Jiří a MÜLLER, Jan. Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*. 2008, 44 (2), 321-348

NKISCHER, Richard. Variabilita európskej identity: Disparity v percepčii identity Európy na úrovni členských štátov Európskej únie. *Mezinárodné vzťahy*. 2015, 13 (3), s. 240-265. ISSN 1336-1562

NIKISCHER, Richard. Regionálne povedomie a identita regiónov na severnom Slovensku: Multimierková perspektiva. *Štúdie*. 2016, 1 (64), s. 8-31.

PAASI, Anssi. The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity. *Fennia*. 1986, 164 (1), s. 105-146. ISSN 0015-0010

PAASI, Anssi. Boundaries as Social Processes: Territoriality in World of Flows. *Geopolitics*. 1999, 3 (1), s. 2-26.

PAASI, Anssi. Region and place: regional identity in question. *Progress in Human Geography*. 2003, 27 (4), s. 475-485.

PASSI, Anssi. Generations nad the 'Development' of Border Studies. *Geopolitics*. 2005, 10 (4), s. 663-671.

PAASI, Anssi. The region, identity, and power. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2011, 14, s. 9-16.

RAAGMAA, Garri. Regional Identity in Regional Development and Planning. *European Planning Studies*. 2002, 10 (1), s. 55-75.

RAIVO, Petri. The Finnish landscape and its meanings. *Fennia*. 2002, 180 (1-2), s. 89-98.

SIWEK, Tadeusz. *Percepce geografického prostoru*. 1. vydání. Praha: Česká geografická společnost, 2011. 164 s. ISBN 978-80-904521-7-6.

SIWEK, Tadeusz a BOGDOVÁ, Kamila. České kulturně-historické regiony ve vědomí svých obyvatel. *Sociologický časopis*. 2007, 43 (4), 1039-1053.

SIWEK, Tadeusz a KAŇOK, Jaromír. *Vědomí slezské identity v mentální mapě*. 1. vydání. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2000. 98 s. ISBN 80-7042-576-8.

ŠIFTA, Miroslav a CHROMÝ, Pavel. Symboly a identita regionu: analýza vnímání přírodních symbolů oblastí s intenzivně přeměněnou krajinou v Česku. *Geografický časopis*. 2014, 66 (4), s. 401-415.

TOUŠEK, Václav, KUNC, Josef a VYSTOUPIL, Jiří. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 411 s. ISBN 978-80-7380-114-4.

TUAN, Yi-Fu. Images and mental maps. *Annals of the Association of American Geographers*. 1975, 65 (2), s. 205-213.

VAINIKKA, Joni. Narrative claims on regions: prospecting for spatial identities among social movements in Finland. *Social & Cultural Geography*. 2012, 13 (6), s. 587-605.

VAINIKKA, Joni. The role of identity for regional actors and citizens in a splintered region: The case of Päijät-Häme, Finland. *Fennia*. 2013, 191 (1), s. 25-39. ISSN 1798-561

ZICH, František. *Regionální identita obyvatel pohraničí*. Sborník příspěvků z konference „Evropská, národní, či regionální identita?“. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003

ZIMMERBAUER, Kaj. From Image to Identity: Building Regions by Place Promotion. *European Planning Studies*. 2011, 19 (2), 243-260.

ZIMMERBAUER, Kaj, SUUTARI, Timo a SAARTENOJA, Antti. Resistance to the deinstitutionalization of a region: Borders, identity and activism in a municipality merger. *Geoforum*. 2012, 43, s. 1065-1075.

ZIMMERBAUER, Kaj a PAASI, Anssi. When old and new regionalism collide: Deinstitutionalization of regions and resistance identity in municipality amalgamations. *Journal of Rural Studies*. 2013, 30, s. 31-40.

14.2 Internetové zdroje

Arcdata Praha [online]. 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupný z WWW:

<http://www.arcdata.cz/produkty-a-sluzby/geograficka-data/arccr-500/>

ČSÚ [online]. 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupný z WWW:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#>

ČSÚ [online]. 2013 [cit. 2018-04-16]. Dostupný z WWW:

https://www.czso.cz/csu/xi/charakteristika_so_orp_pelhrimov

Seznam příloh

Příloha č. 1: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle mužů (vlastní zpracování)

Příloha č. 2: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle žen (vlastní zpracování)

Příloha č. 3: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů ve věku 15-19 let (vlastní zpracování)

Příloha č. 4: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů ve věku 20-29 let (vlastní zpracování)

Příloha č. 5: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů ve věku 30-39 let (vlastní zpracování)

Příloha č. 6: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů ve věku 40-49 let (vlastní zpracování)

Příloha č. 7: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů ve věku 50-59 let (vlastní zpracování)

Příloha č. 8: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů ve věku 60 a více let (vlastní zpracování)

Příloha č. 9: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů se základním vzděláním (vlastní zpracování)

Příloha č. 10: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů se středním vzděláním (vlastní zpracování)

Příloha č. 11: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů s úplným středním vzděláním (vlastní zpracování)

Příloha č. 12: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů s vysokoškolským vzděláním (vlastní zpracování)

Příloha č. 13: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů žijících v obcích od narození (vlastní zpracování)

Příloha č. 14: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů žijících v obcích delší část života (vlastní zpracování)

Příloha č. 15: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů žijících v obcích kratší část života (vlastní zpracování)

Příloha č. 16: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů žijících v obcích krátce (vlastní zpracování)

Příloha č. 17: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů preferujících Jihočeský kraj (vlastní zpracování)

Příloha č. 18: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle respondentů preferujících Kraj Vysočina (vlastní zpracování)

Příloha č. 19: Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina podle všech respondentů (vlastní zpracování)

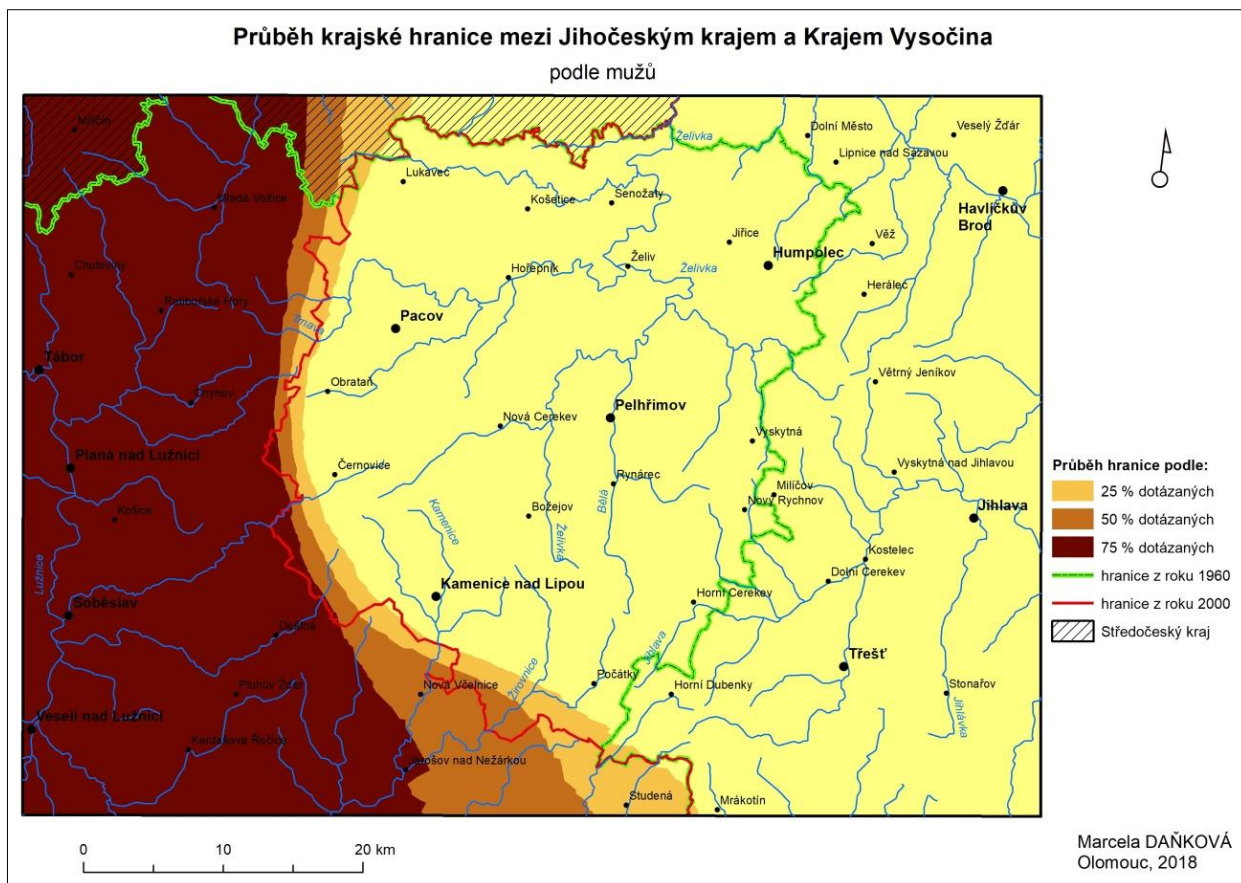
Příloha č. 20: Zastoupené a nezastoupené obce SO ORP Pelhřimov v dotazníkovém šetření (vlastní zpracování)

Příloha č. 21: Seznam zastoupených obcí v dotazníkovém šetření, jejichž čísla odpovídají číslům v Příloze č. 20

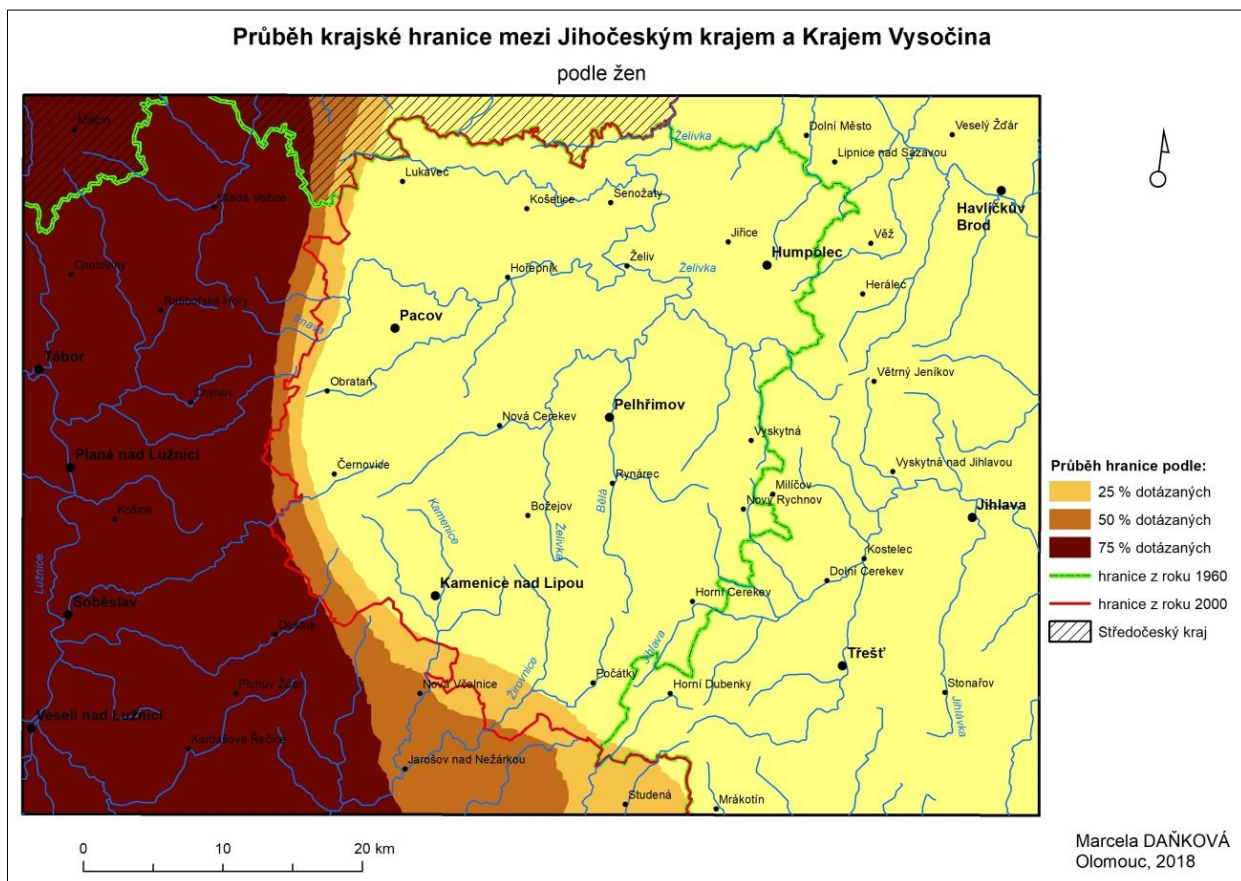
Příloha č. 22: Seznam nezastoupených obcí v dotazníkovém šetření, jejichž čísla odpovídají číslům v Příloze č. 20

Příloha č. 23: Dotazník

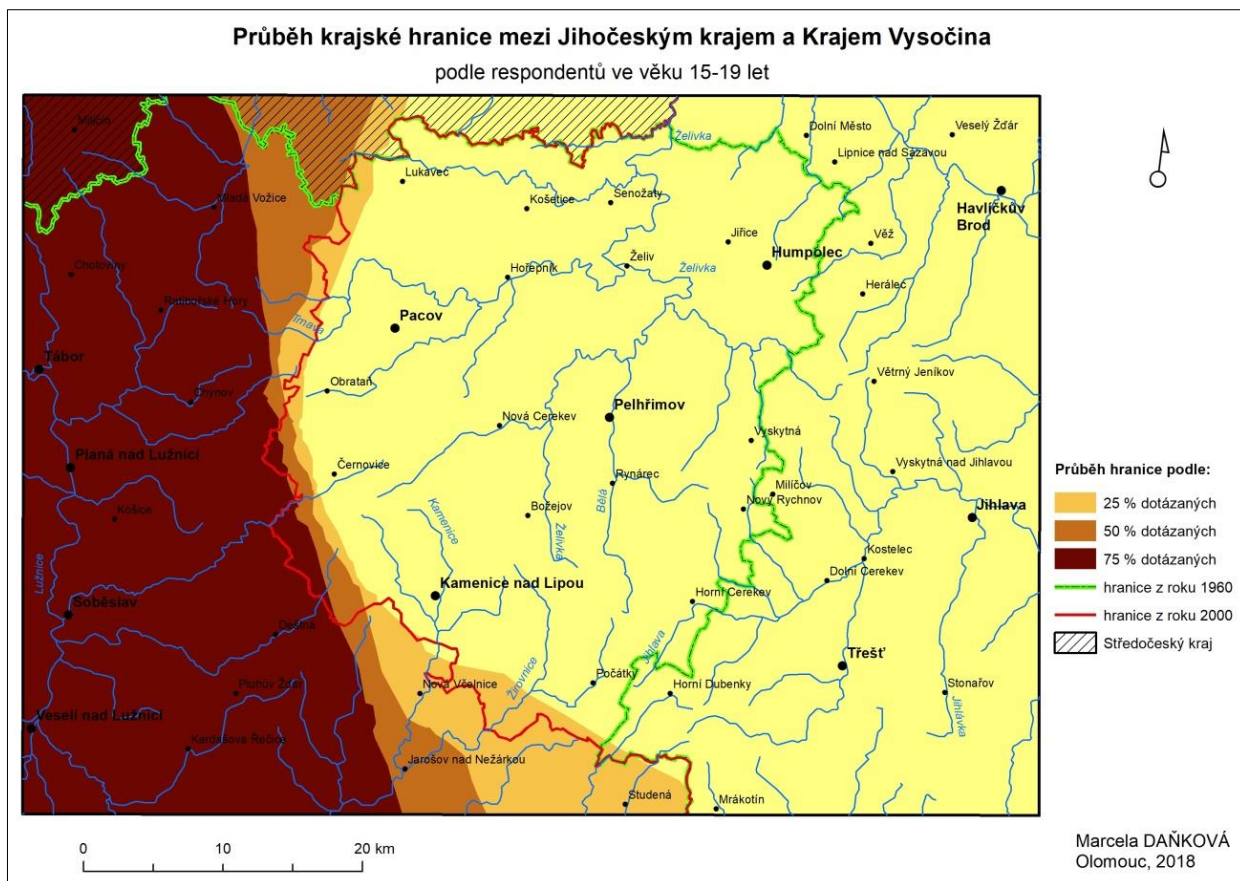
Příloha č. 1

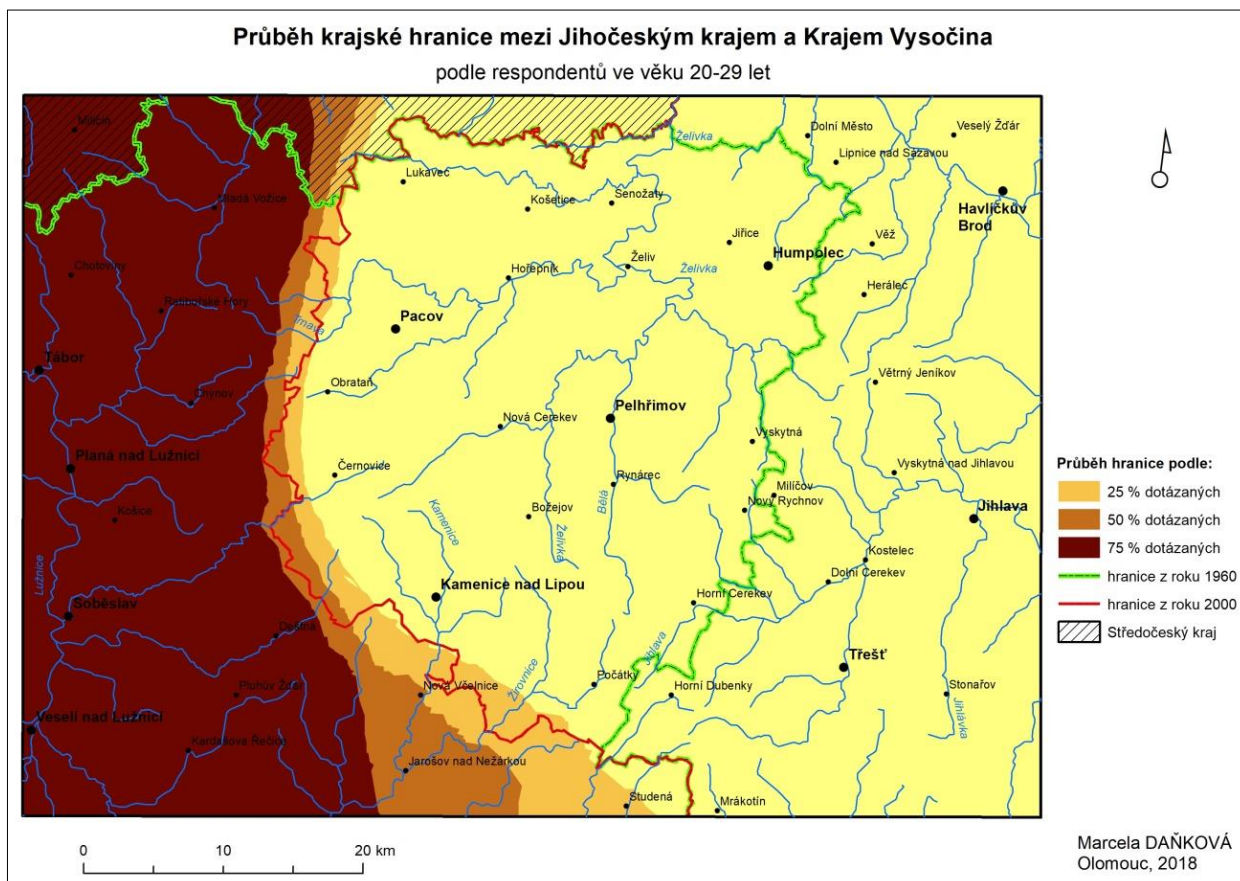
Příloha č. 2

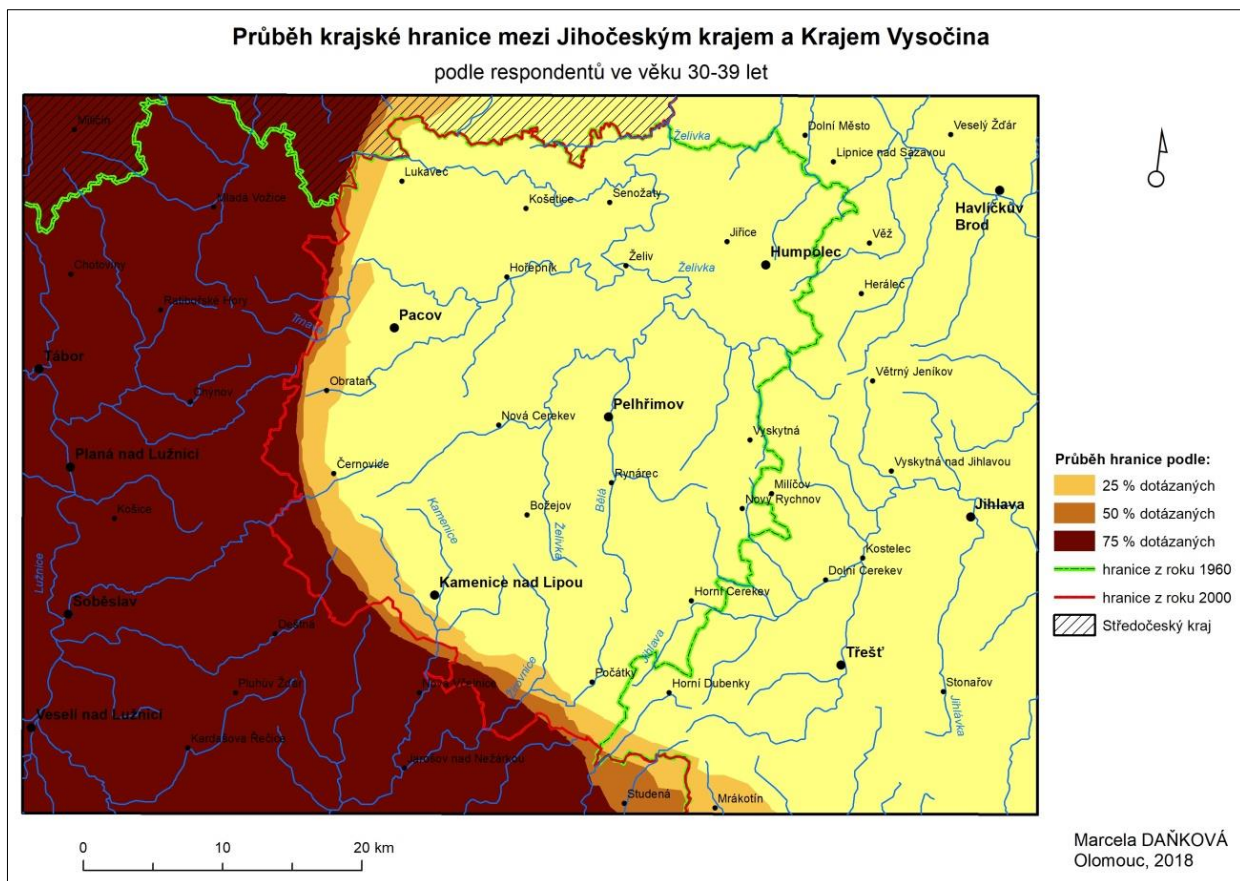
Příloha č. 3

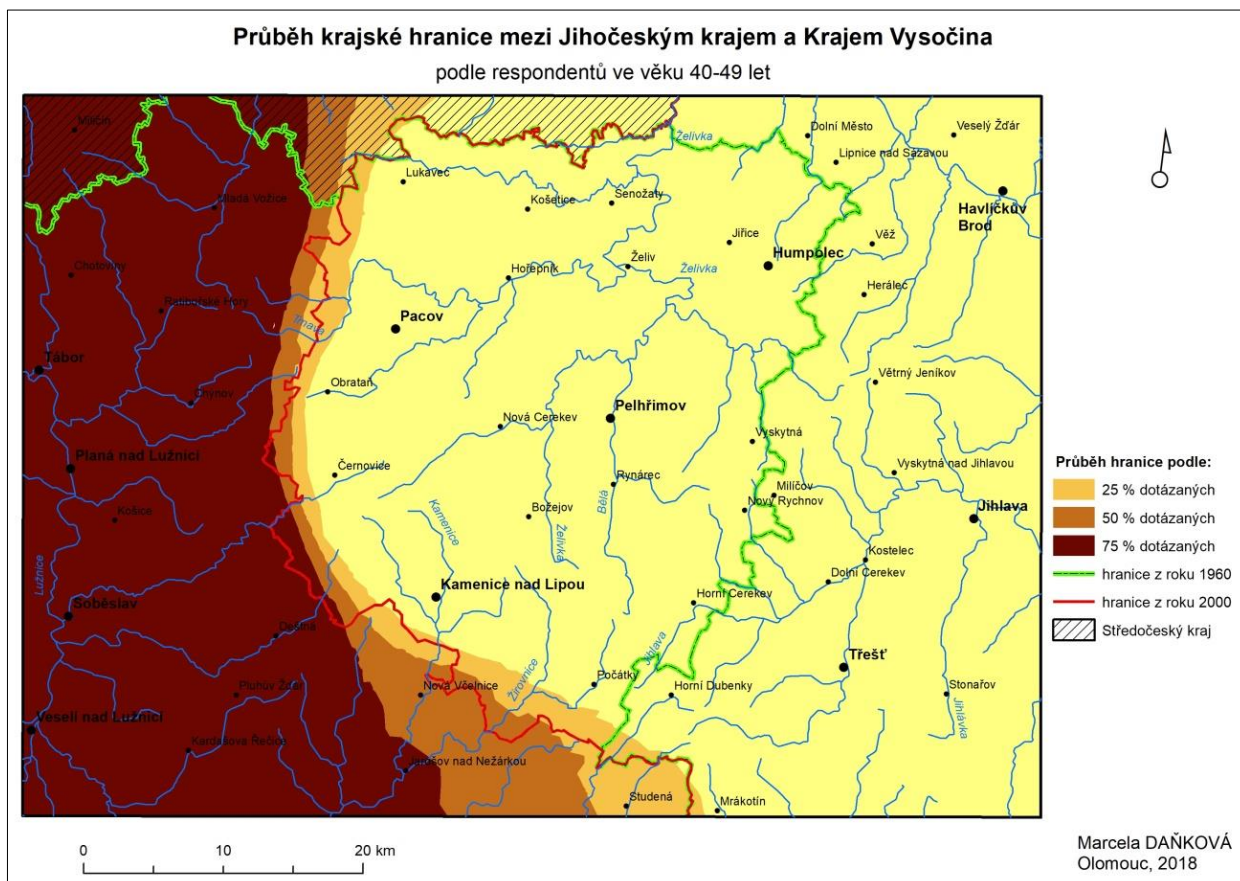
Příloha č. 4

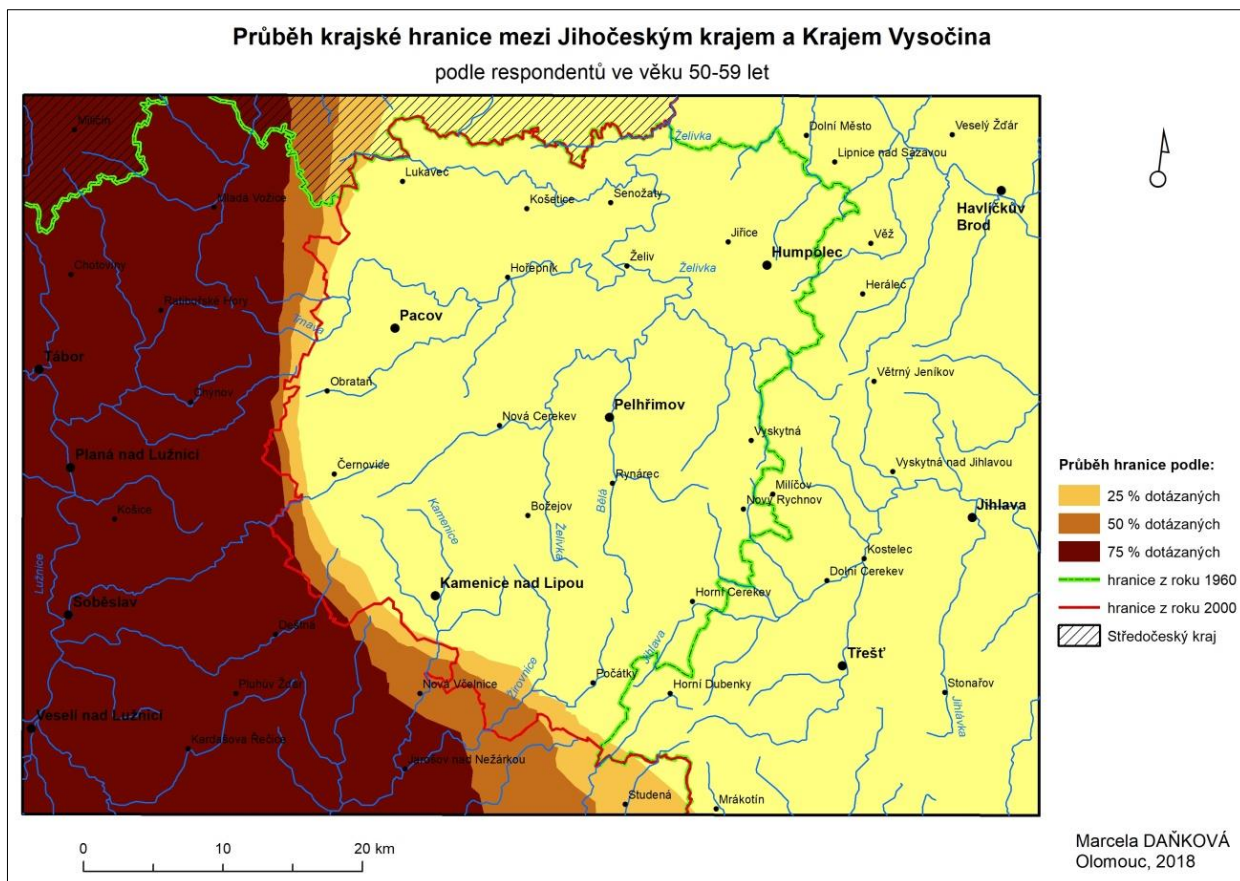
Příloha č. 5

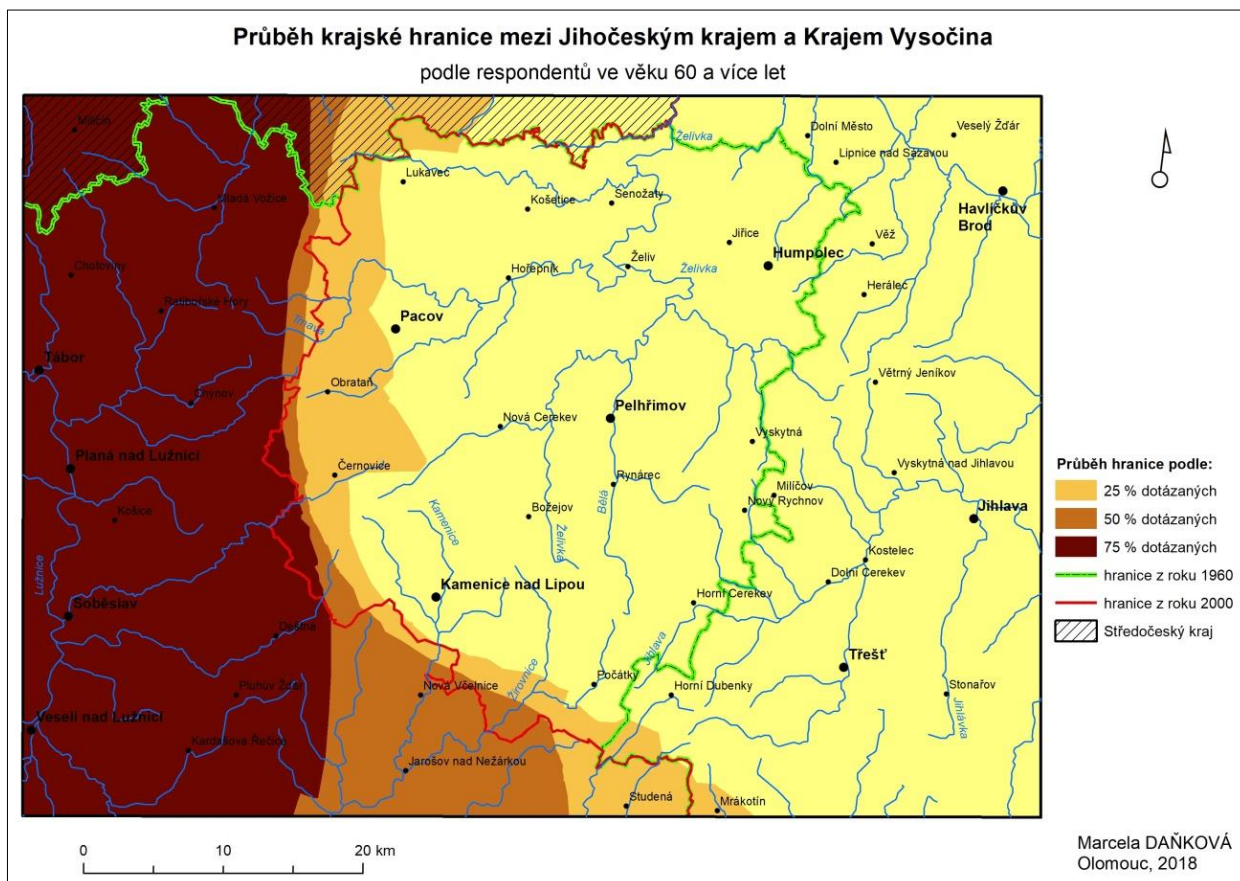
Příloha č. 6

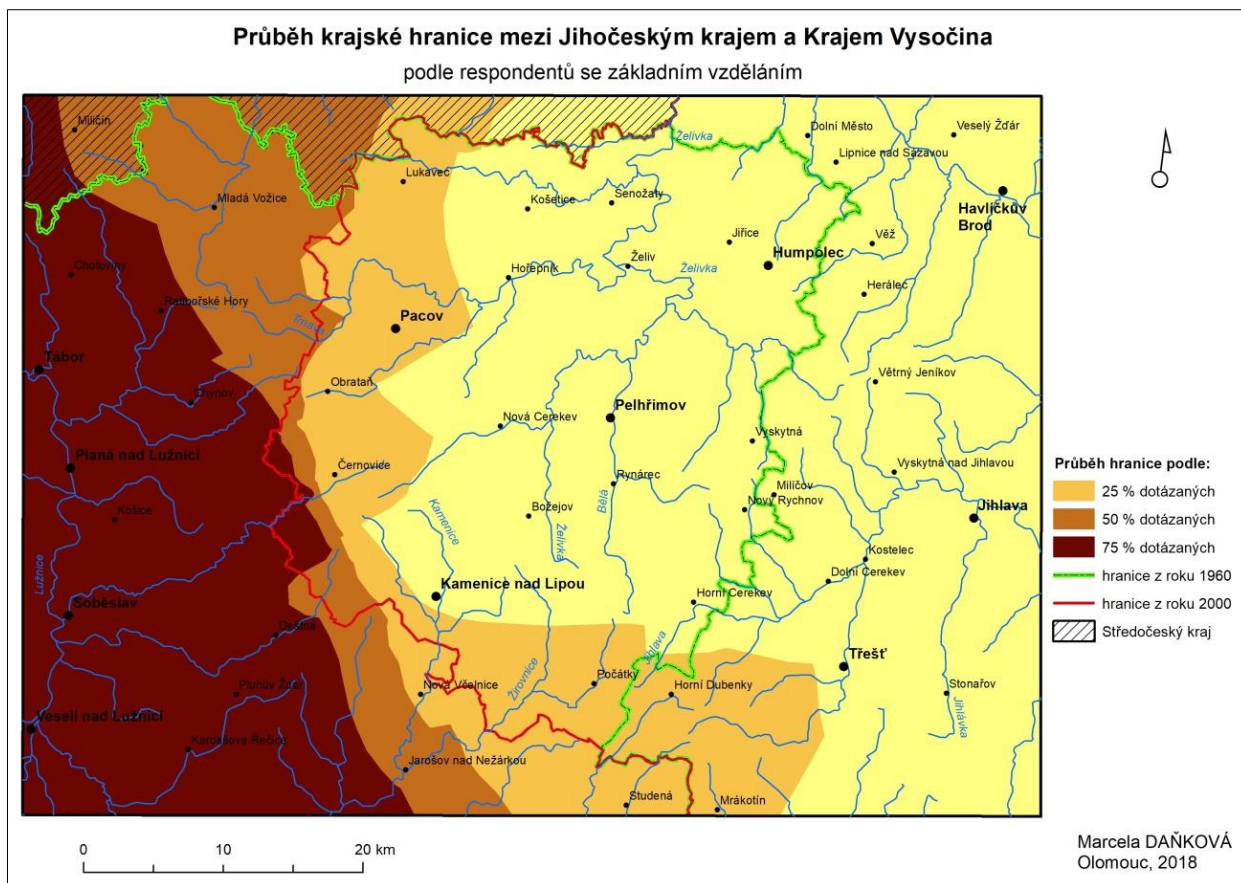
Příloha č. 7

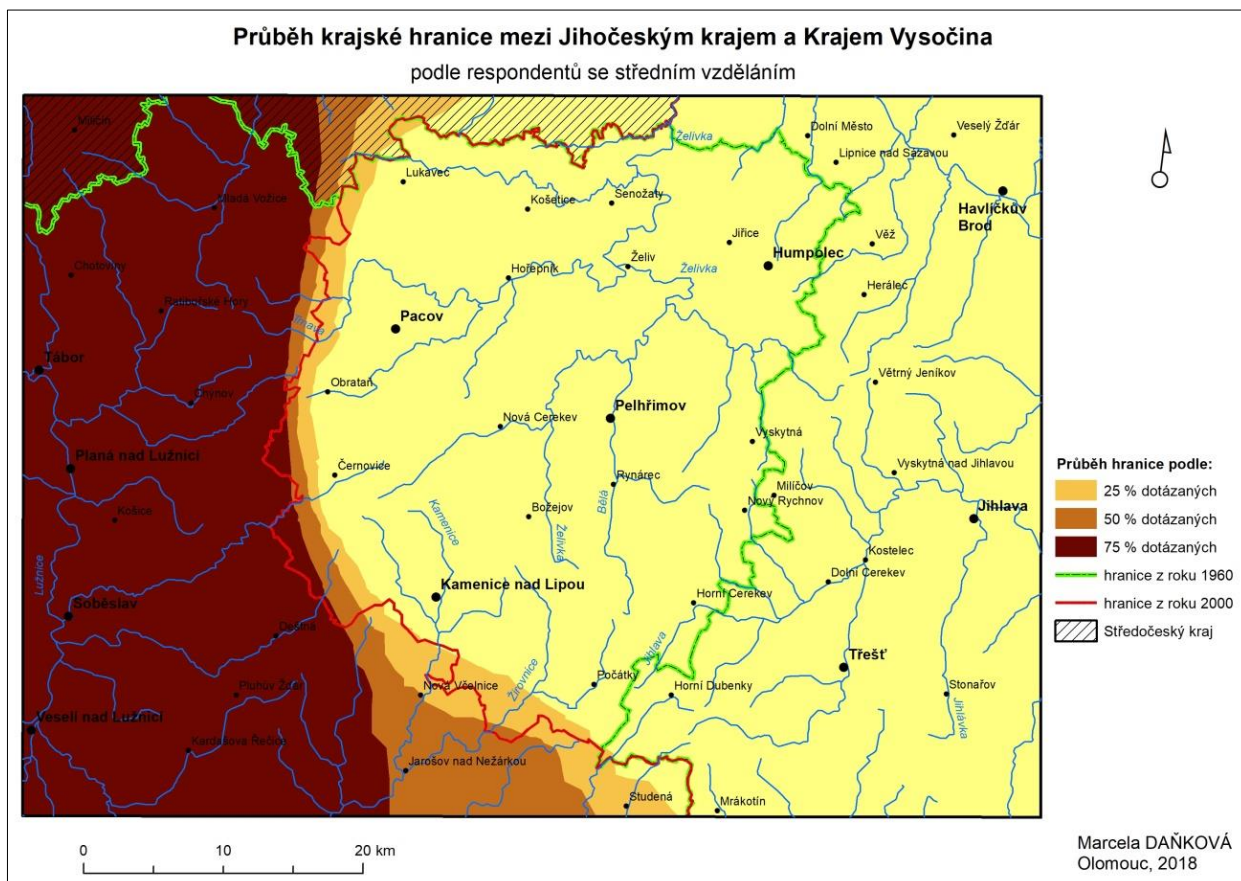
Příloha č. 8

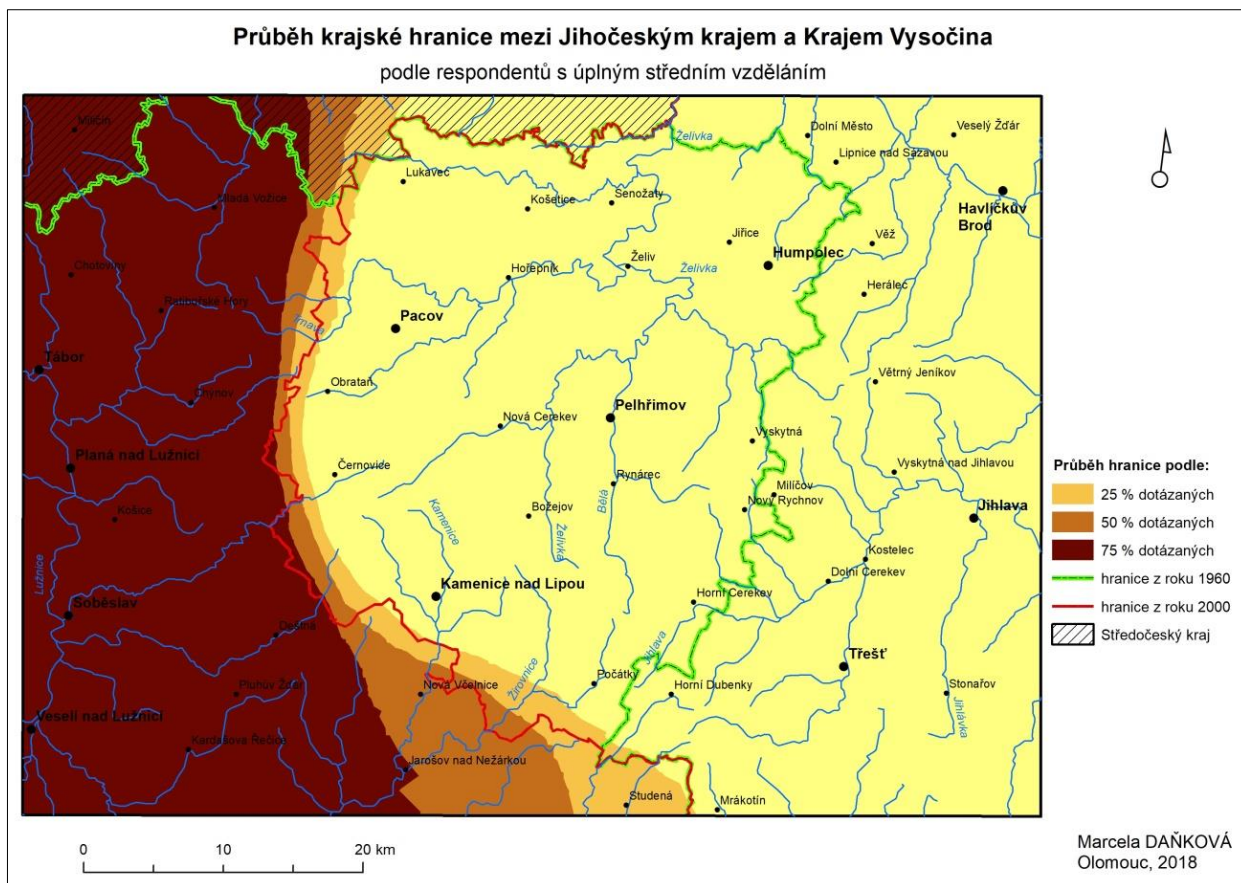
Příloha č. 9

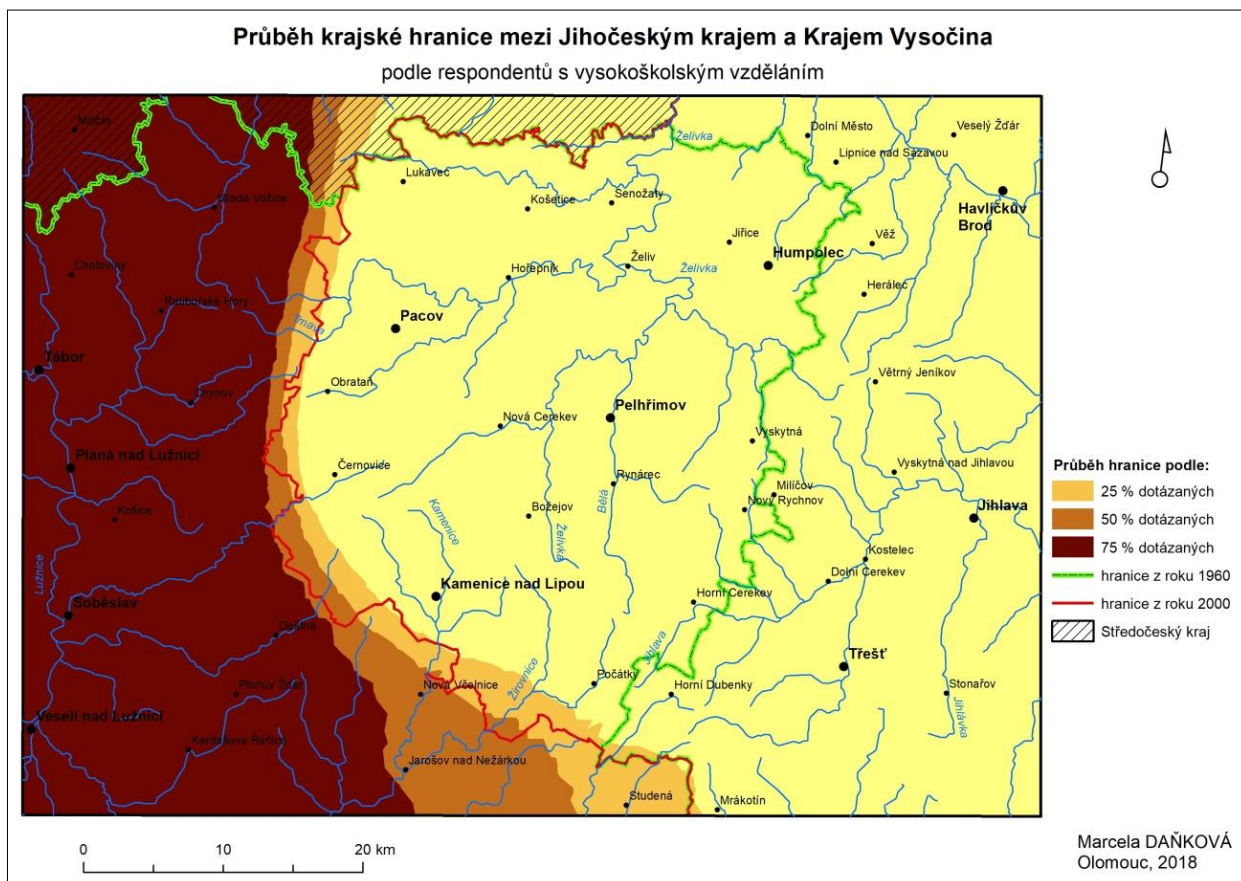
Příloha č. 10

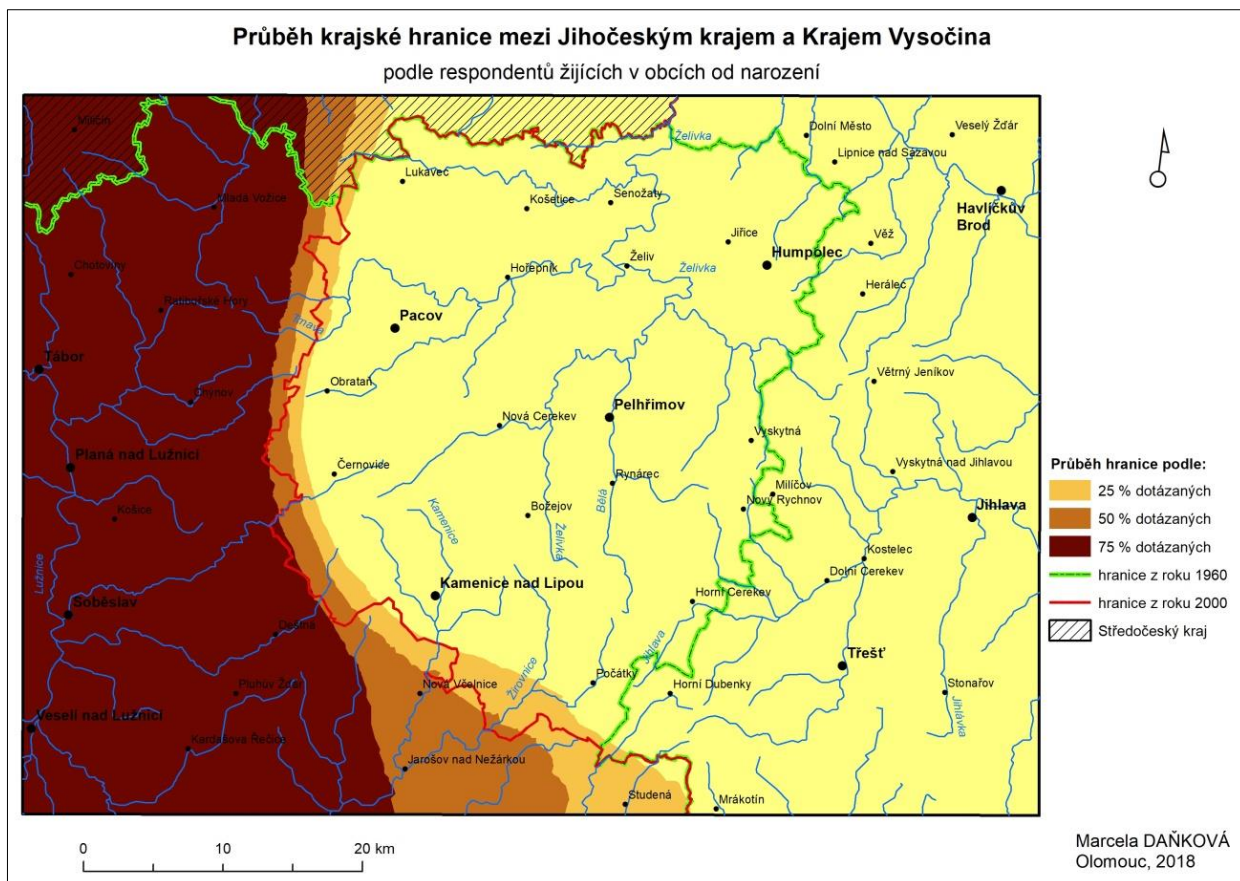
Příloha č. 11

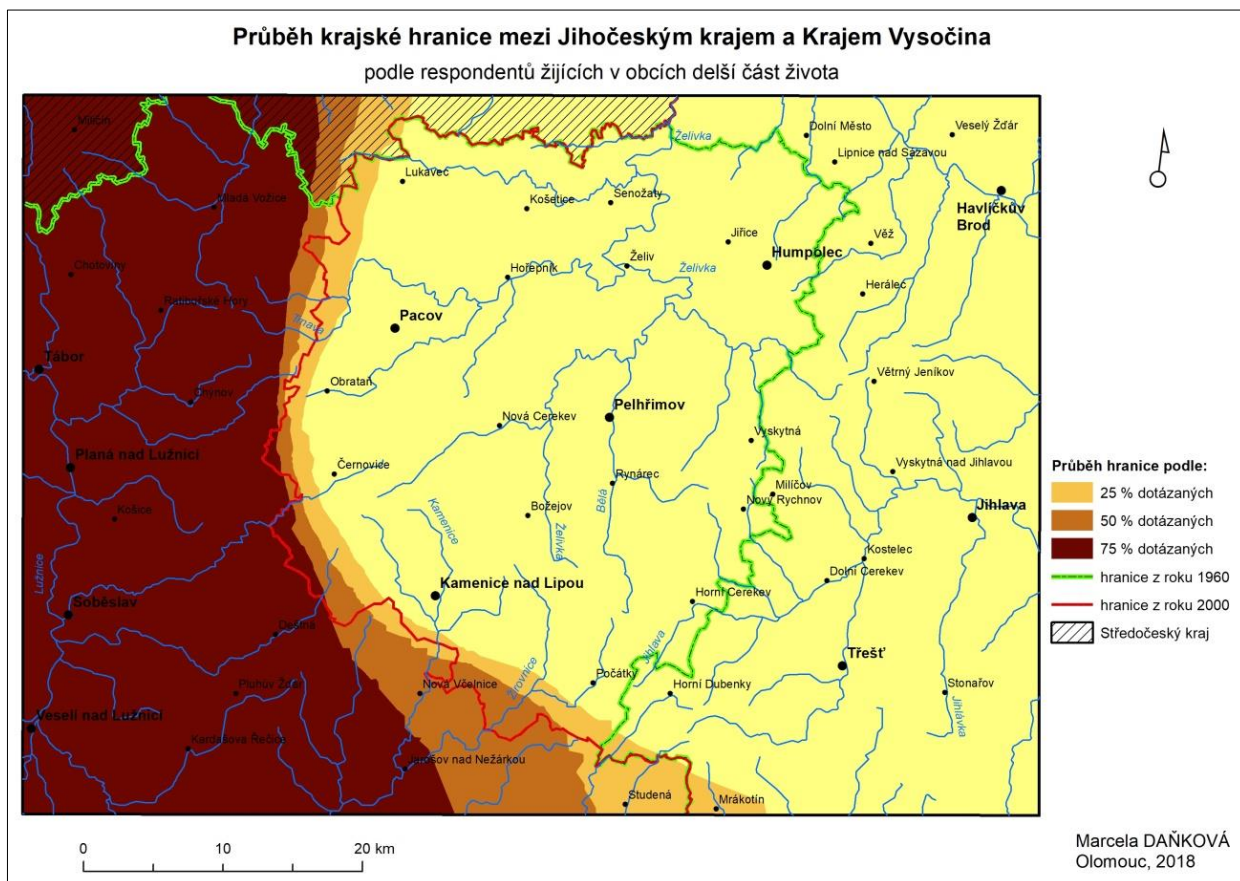
Příloha č. 12

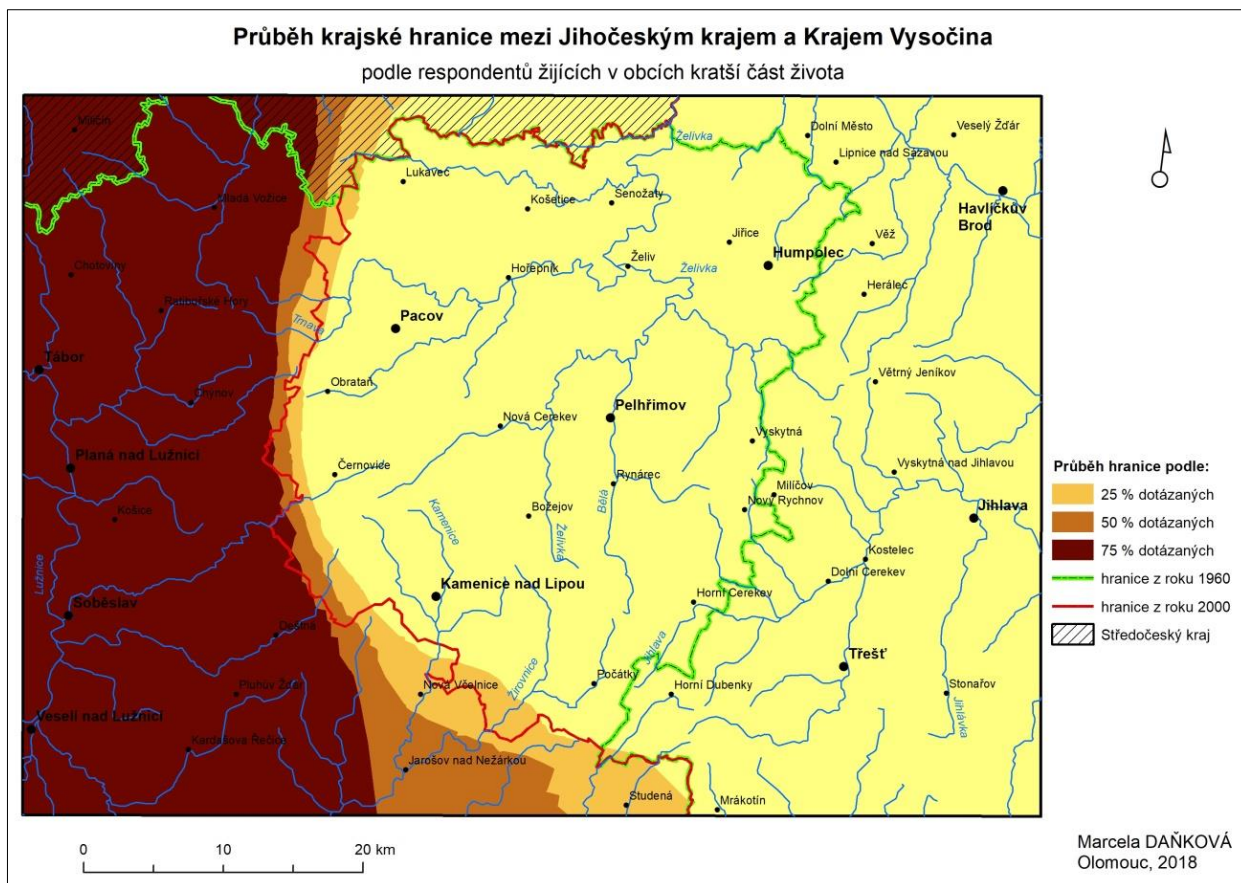
Příloha č. 13

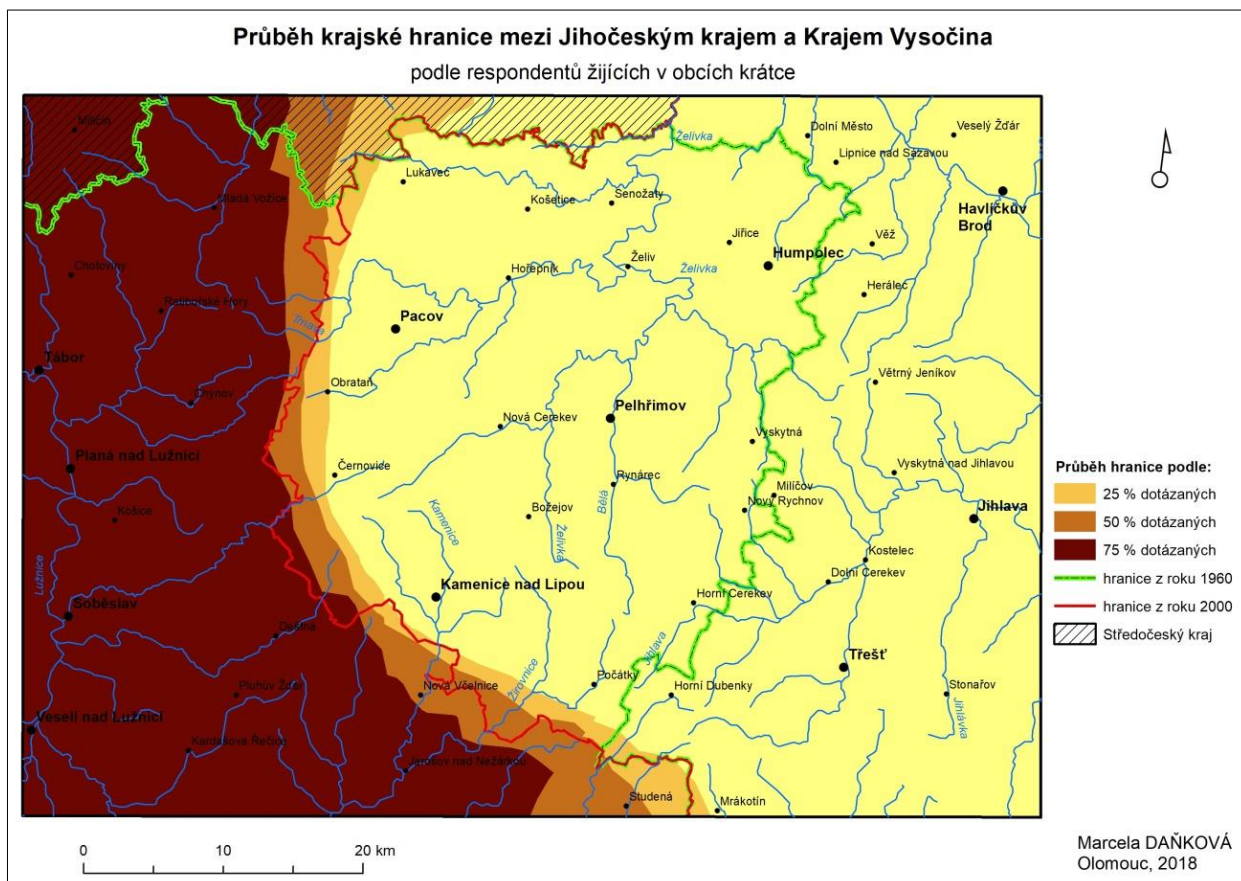
Příloha č. 14

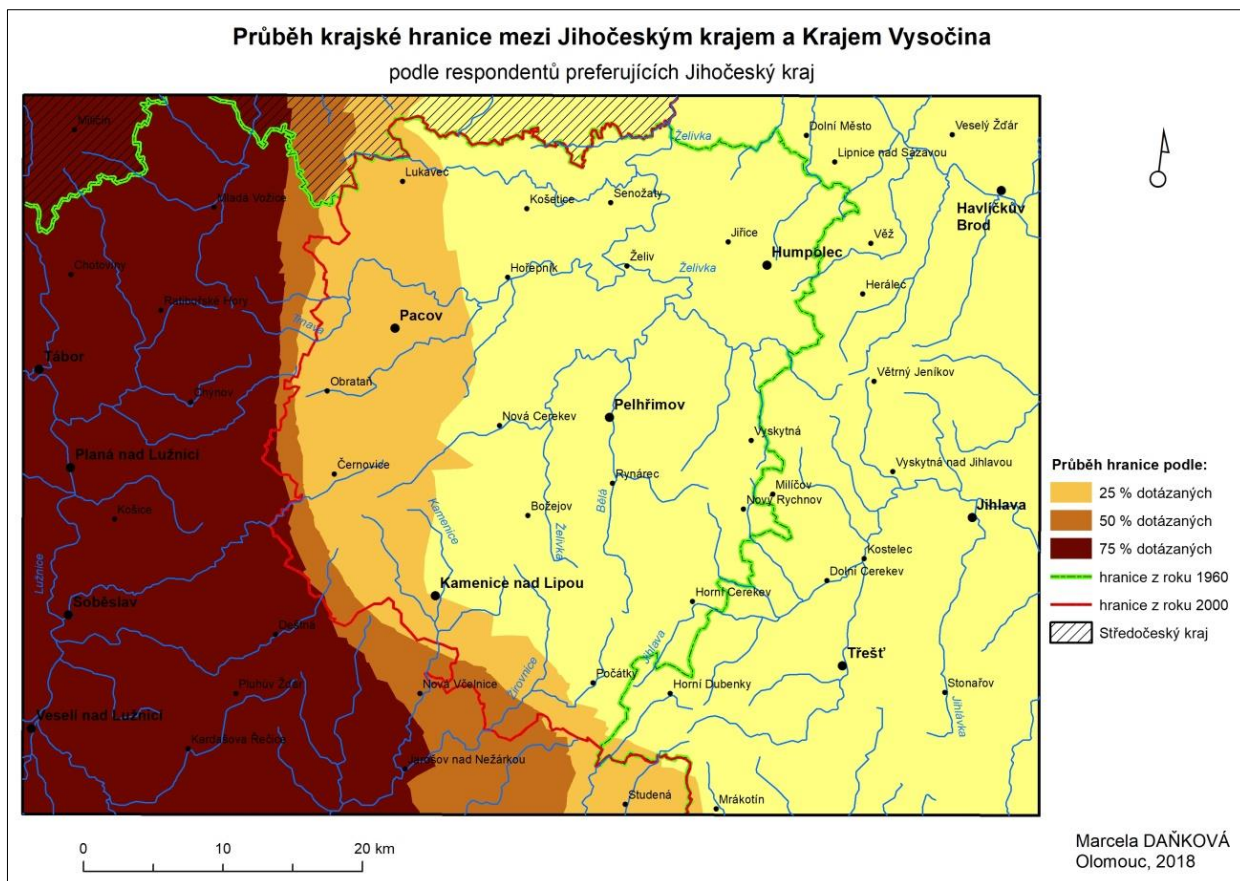
Příloha č. 15

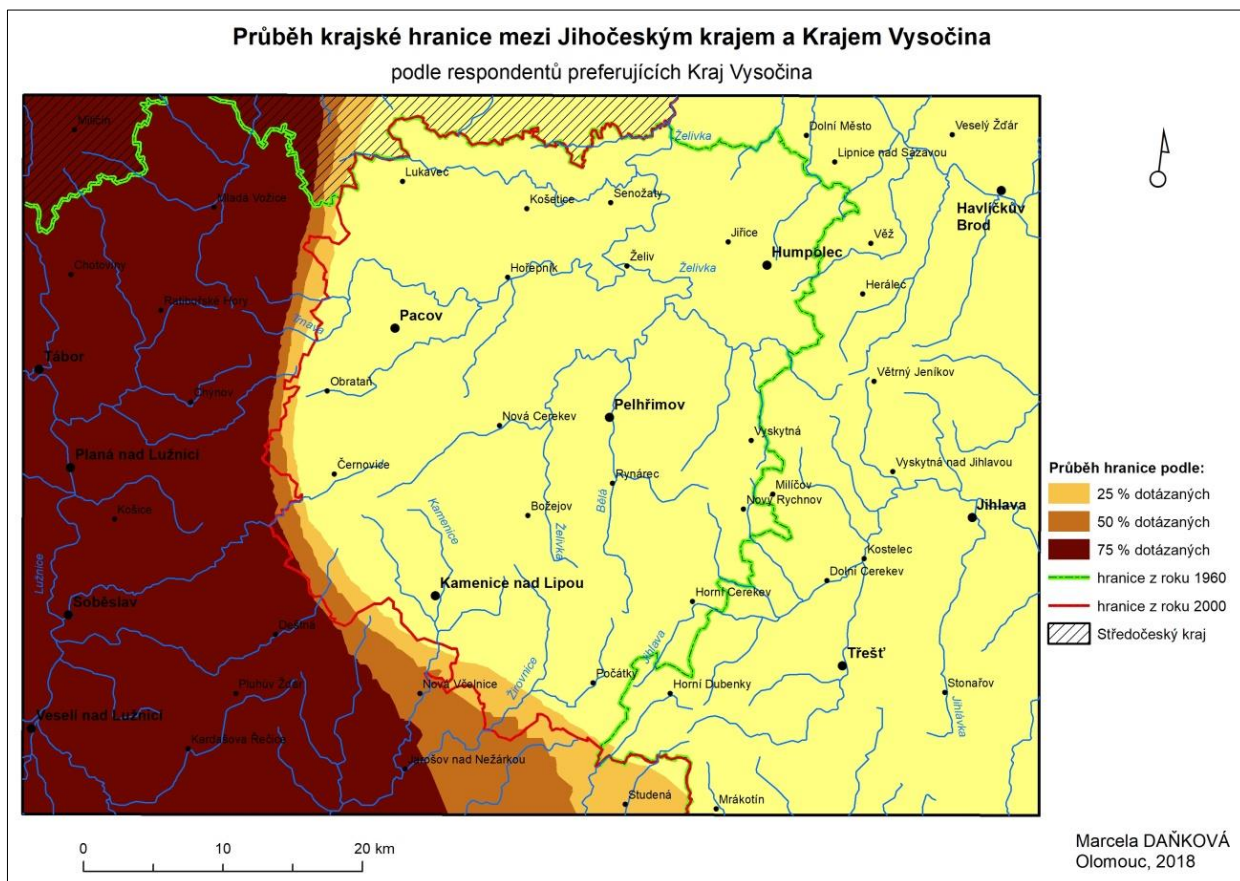
Příloha č. 16

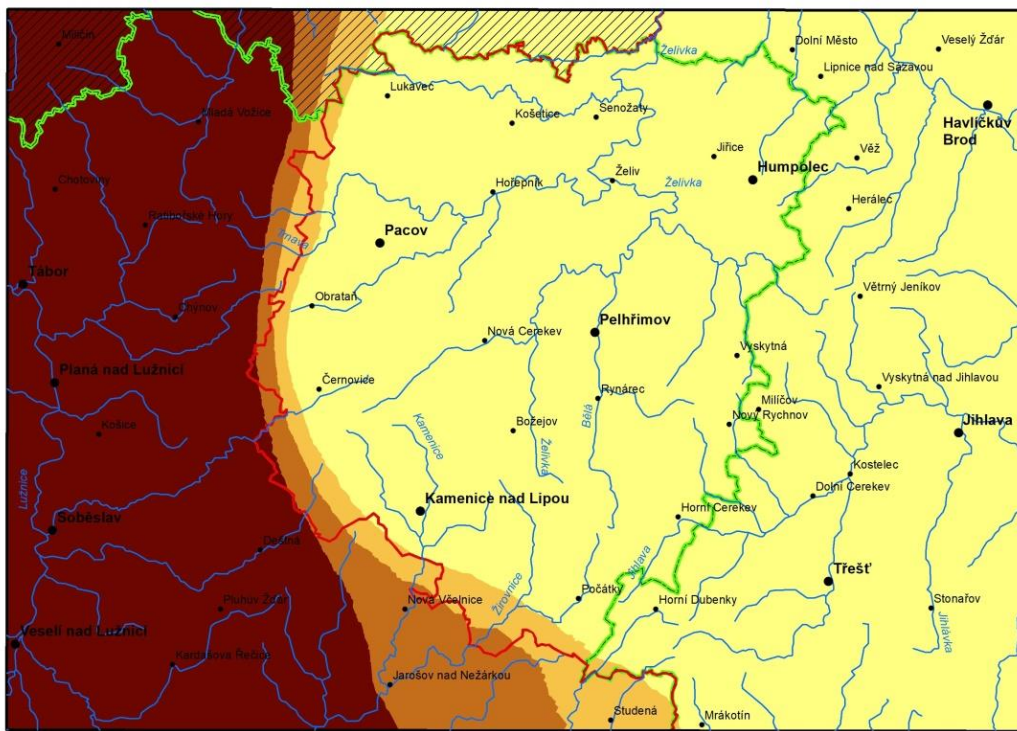
Příloha č. 17

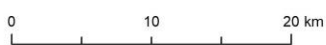
Příloha č. 18

Průběh krajské hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina
podle všech respondentů

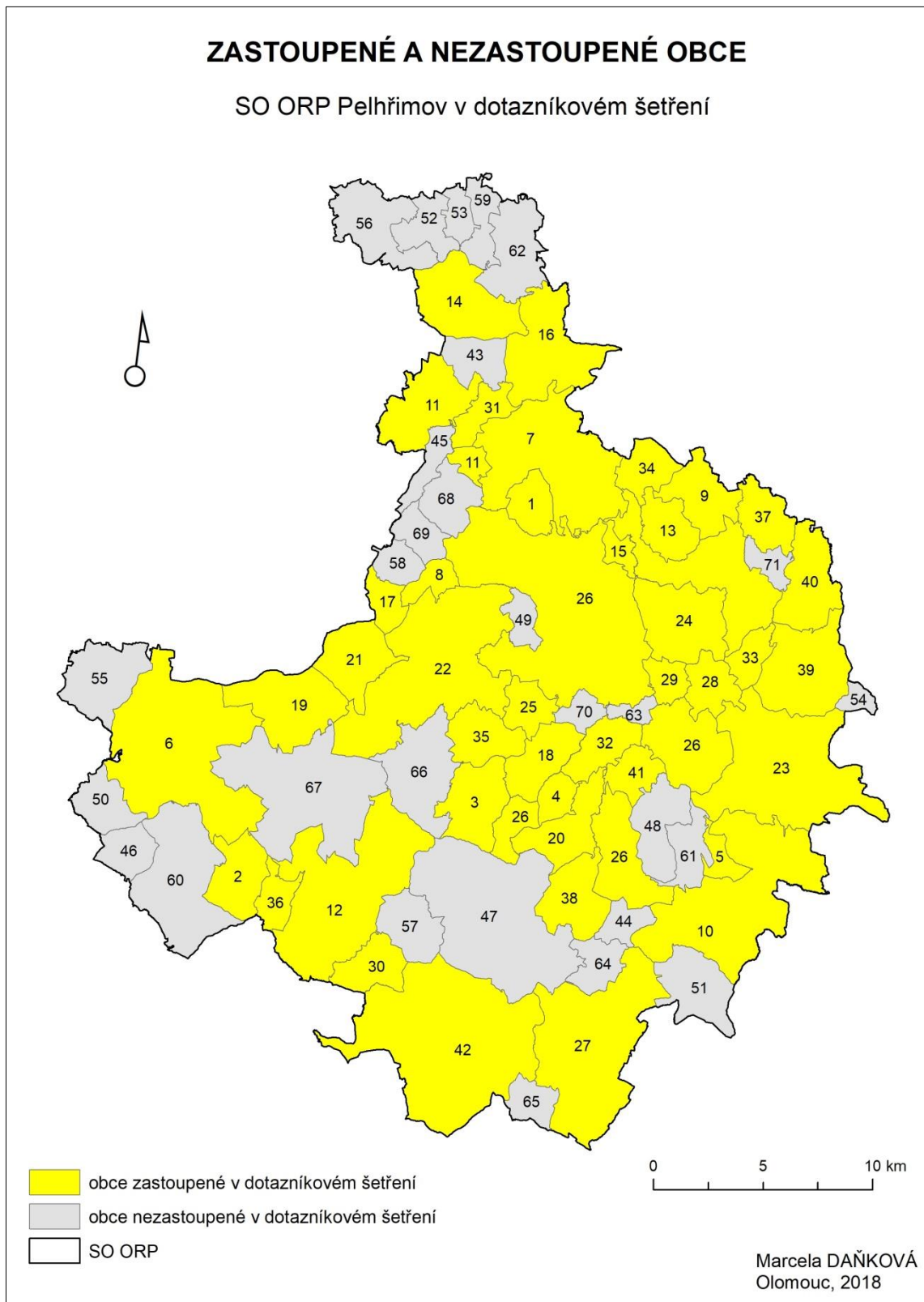
- Průběh hranice podle:**
- 25 % dotázaných
 - 50 % dotázaných
 - 75 % dotázaných
 - hranice z roku 1960
 - hranice z roku 2000
 - Středočeský kraj

Marcela DAŇKOVÁ
Olomouc, 2018

ZASTOUPENÉ A NEZASTOUPENÉ OBCE

SO ORP Pelhřimov v dotazníkovém šetření

Příloha č. 21

1. Bácovice	32. Rynárec
2. Bohdalín	33. Střítež pod Křemešníkem
3. Božejov	34. Svěpravice
4. Čelistná	35. Ústrašín
5. Černov	36. Včelnička
6. Černovice	37. Velký Rybník
7. Červená Řečice	38. Veselá
8. Čížkov	39. Vyskytná
9. Dehtáře	40. Zachotín
10. Horní Cerekev	41. Zajíčkov
11. Hořepník	42. Žirovnice
12. Kamenice nad Lipou	
13. Kojčice	
14. Košetice	
15. Krasíkovice	
16. Křelovice	
17. Leskovice	
18. Libkova Voda	
19. Lidmaň	
20. Mezná	
21. Moraveč	
22. Nová Cerekev	
23. Nový Rychnov	
24. Olešná	
25. Ondřejov	
26. Pelhřimov	
27. Počátky	
28. Proseč pod Křemešníkem	
29. Putimov	
30. Rodinov	
31. Rovná	

Příloha č. 22

43. Arnešovice
44. Bělá
45. Bořetice
46. Bořetín
47. Častrov
48. Dobrá Voda
49. Dubovice
50. Hojovice
51. Horní Ves
52. Chýstovice
53. Chyšná
54. Jankov
55. Křeč
56. Křešín
57. Lhota-Vlasenice
58. Litohošť
59. Martinice u Onšova
60. Mnich
61. Nová Buková
62. Onšov
63. Pavlov
64. Polesí
65. Stojčín
66. Střítež
67. Těmice
68. Útěchovice
69. Útěchovičky
70. Vokov
71. Žirov

Regionální identita obyvatel Pelhřimovska

Jmenuji se Marcela Daňková a jsem studentkou Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a v rámci své diplomové práce provádím výzkum zaměřený na regionální identitu obyvatel okresu Pelhřimov. Dotazník je určen respondentům starším patnácti let žijícím na území Správního obvodu obce s rozšířenou působností (SO ORP) Pelhřimov. Dotazník je **anonymní**.

1. Pohlaví: A. muž B. žena

2. Věková kategorie:

 A. 15-19 B. 20-29 C. 30-39 D. 40-49 E. 50-59 F. 60 a

více

3. Uvedte, prosím, Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

 A. základní B. střední (bez maturity) C. úplné střední (s maturitou)
 D. vysokoškolské

4. V jaké obci v současnosti bydlíte?

5. Jak dlouho v obci bydlíte?

 A. od narození B. delší část života C. kratší část života D. krátce

6. Zakreslete, prosím, do mapy **Vaši představu** o průběhu hranice mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina.

7. Víte, ve kterém roce vznikl:

 A. Jihočeský kraj A. ano B. ne rok:
 B. Kraj Vysočina A. ano B. ne rok:

8. Pokud jste v otázce č. 7 odpověděl/a ano, uveďte, prosím, od koho o vzniku krajů víte. (vyberte pouze jednu odpověď)

 A. škola B. rodina C. zaměstnání D. nevím E. jiná

možnost:

9. Napište, prosím, názvy všech okresů Kraje Vysočina a k nim názvy krajů, do kterých patřily před vznikem Kraje Vysočina.

10. Uveďte, prosím, kterého kraje by dle Vašeho názoru, mělo být Pelhřimovsko součástí.

 A. Jihočeského kraje B. Kraje Vysočina

 Odpověď, prosím, zdůvodněte:

11. Bylo správné odtrhnout okres Pelhřimov od Jihočeského kraje?

A. určitě ano B. spíše ano C. spíše ne D. určitě ne

Odpověď, prosím, zdůvodněte:

12. Chtěli byste vrátit okres Pelhřimov zpět k Jihočeskému kraji?

A. určitě ano B. spíše ano C. spíše ne D. určitě ne

Odpověď, prosím, zdůvodněte:

13. Jste hrdí na to, že jste součástí Kraje Vysočina?

A. určitě ano B. spíše ano C. spíše ne D. určitě ne

Odpověď, prosím, zdůvodněte:

14. Domníváte se, že být součástí Kraje Vysočina Vám nějakým způsobem usnadňuje život?

A. určitě ano B. spíše ano C. spíše ne D. určitě ne

Odpověď, prosím, zdůvodněte:

15. Jaké jsou pozitivní a negativní stránky být součástí Kraje Vysočina?

A. pozitivní:

B. negativní:

16. Jaké by byly pozitivní a negativní stránky být součástí Jihočeského kraje?

A. pozitivní:

B. negativní:

17. Uvedte, prosím, jak moc se cítíte spjati s: (1-nejvíce spjati, 5-nejméně spjati)

A. Jihočeským krajem 1 2 3 4 5

B. Krajem Vysočina 1 2 3 4 5

18. Pokud jste v rámci otázky č. 6 zakreslil/a průběh hranice, uveďte, prosím, jak často překračujete hranici mezi Jihočeským krajem a Krajem Vysočina.

A. denně B. 1x za týden C. 1x za měsíc D. 1x za rok

E. jiná možnost:

19. Napište, prosím, do jaké obce (mimo Pelhřimov) dojíždíte nejčastěji za službami, úřady, nákupy a volným časem. obec:

